



วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2558

ISSN 1905-0793

บทบรรณาธิการ

ความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ชุดิมา สัจจามันท์.....	1
การสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์.....	20
การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา สุบิน ไชยยะ พงษ์ฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล.....	35
แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฑารัตน์ ศรารณวงค์.....	55
การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อิสริยา หมีเงิน และ พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ.....	70
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปี่ยมสุข พุ่งกาวิ.....	82
แนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย บุญญลักษณ์ ดำนานจิตร และ สายสุตา ปันตระกูล.....	92
การพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา วัชรารณณ์ เฟื่องสุข อังคณา กรณ์ยาธิกุล และ ชาตรี เกิดธรรม.....	109
บทความปริทัศน์: เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย น้ำทิพย์ วิภาวิน.....	119
บทวิจารณ์หนังสือ: Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World รุจเรखा วิทยาอุทมิกุล	128



วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ISSN 1905-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ	
บรรณาธิการ	นายสุรพล ฤทธิ์ร่วมทรัพย์	โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน)
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
กองบรรณาธิการ	Professor Robert D. Stueart, Professor Emeritus, Simons College, U.S.A.	
	Professor Ross Harvey,	Charles Sturt University, Australia
	ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนากา ชาญพล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์อังสนา ธงไชย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมัตย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ปราณี อัครภูษิตกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิน บุตรดีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ ไหม้เท้าทอง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
	ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
	ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัยในสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ สู่ระดับสากล	
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม)	
สำนักงาน	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021	
พิมพ์ที่	หจก.รวิน พรินติ้ง กรุ๊ป 11, 13 ซอยประชาอุทิศ 6 เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯ 10140	
การบอกรับ	ปีละ 350 บาท ฉบับปลีกฉบับละ 230 บาท รวมค่าส่ง	
	ติดต่อบอกรับและสมัครเป็นสมาชิกได้ที่ บรรณาธิการตามที่อยู่ของสมาคมฯ	

* บทความทุกเรื่องที่ยังตีพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ *

* ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ *

* การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ *



TLA Research Journal

(Thai Library Association)

ISSN 1905-0793

Publisher Thai Library Association under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn

Consulting Editor The TLA Executive Board

Editor Mr.Surapol Ritruamsup, Mahidol Wittayanusorn School (Public Organization)

Associate Editor Assoc. Professor Dr.Namtip Wipawin, Sukhothai Thammathirat Open University

Editorial Board

Professor Robert D. Stueart, Professor Emeritus, Simons College, U.S.A.	
Professor Ross Harvey,	Charles Sturt University, Australia
Professor Dr.Chutima Sacchanand,	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Dr.Tassana Hanpol,	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Angsana Thongchai,	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr.Lampang Manmart,	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Pranee Asvapoositkul,	Thammasat University
Asst. Prof. Dr.Pimrumpai Premsmith,	Chulalongkorn University
Asst. Prof. Dr.Sujin Butdisuwan,	Maharakham University
Asst. Prof. Dr.Therdsak Maitaouthong,	King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Dr.Nongyao Premkamolnert,	King Monkut University of Technology Thonburi
Dr.Kwaunchadil Pisalpong,	Burapha University

Objectives

1. To publish the research publications in library and information science and related fields.
2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions and research advancements in Library and information science and related fields.
3. To develop the quality and standard of Thai research works in library and information science to the international level.

Frequency Bi-annually (January-June; July-December)

Office Thai Library Association
1346 Arkarn Songkruea Road 5, Klongchan, Bangkok 10240
Tel. 0 2724 9022-3 Fax. 0 2734 9021

Printing Rawin Printing Group 11, 13 Soi Prachautid 6, Radburana, Bangkok 10140

Subscription For 350 baht per year, 230 Baht for Single issue (postal included)
Contact the Managing Editor at the Office of TLA

- * All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers *
- * The editorial board and TLA claim no responsibility for the content or opinions expressed by the authors of individual articles or columns in this journal *
- * Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board *

บทบรรณาธิการ

ประเด็นท้าทายต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ รวมถึงความสามารถในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สถาบันอุดมศึกษามีการปรับกระบวนการทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สามารถรับมือกับประเด็นท้าทายต่างๆ ความเป็นสากล(internationalization) ถือเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในมิติต่าง ๆ ทั้งการเรียนการสอน การวิจัย เพื่อนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะประชากรของสังคมและประชาคมโลก จากบทความวิจัยของ ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจานันท์ ในเรื่อง “ความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย” ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิด ศึกษาสภาพการดำเนินการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ อันจะนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย จากการสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์ พบว่า งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัยจากวิทยานิพนธ์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านการศึกษาผู้ใช้สารสนเทศมากที่สุด งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนาย ศึกษาแนวโน้ม และสร้างทฤษฎี พบได้น้อยที่สุด

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นสื่อหรือช่องทางในการติดต่อสื่อสารแบบสองทางผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บุคคลทั่วไปสามารถนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเองออกสู่สาธารณะโดยใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สื่อสารประเภทต่างๆ ในปัจจุบันมีแหล่งให้บริการเครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น Facebook, Twitter, Line, Google Plus, YouTube, Blog เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีทั้งประโยชน์และโทษที่ควรระวัง โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะไปแล้วอาจไม่สามารถเรียกกลับคืนได้ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อองค์กร ดังเช่นงานวิจัยของ อีสริยา หมีเงิน เรื่อง “การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ในประเด็นของการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จุฑารัตน์ ศรฉนวนวงศ์ ได้ทำการวิจัย “แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในงานประชาสัมพันธ์มากที่สุด คือ Facebook รองลงมาคือ YouTube การใช้สื่อดังกล่าวไม่มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการนำมาใช้อย่างชัดเจน และส่วนใหญ่ยังใช้ไม่ได้เต็มความสามารถหรือ function ที่เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่ โดยผู้ใช้อ้างว่าไม่มีเวลาในการเรียนรู้การใช้งาน

นอกจากนี้วารสารวิจัยฉบับนี้ยังนำเสนอบทความงานวิจัยที่ทรงคุณค่าอีกหลายบทความปรากฏในรายการสารบัญ รวมทั้งบทความปริทัศน์ เรื่อง “เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย” และบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง “Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World” บทความต่าง ๆ ที่นำเสนอในวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ คงจะอำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา และวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ได้ตามสมควร

สุรพล ฤทธิ์ร่วมทรัพย์
ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
บรรณาธิการ

ความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในประเทศไทย*

ชุตินา สัจจามันท์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดความเป็นสากล สภาพการพัฒนา ความเป็นสากล และแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นสากล และพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความรู้ ผลงานและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับความ เป็นสากลของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ชาวไทยจำนวน 12 คน และชาวต่างประเทศจำนวน 6 คน คณบดี/หัวหน้าโปรแกรม/ภาควิชา/สถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 9 คน กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการ นักวิชาชีพ ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 34 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ เนื้อหา และสรุปความ ข้อมูลเชิงปริมาณ หาความถี่ ร้อยละและค่าดัชนีความสอดคล้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นสากลยังเป็นคำที่มีการอธิบายและตีความในบริบทและมุมมองแตกต่างกัน กรอบแนวคิดความเป็นสากลวิเคราะห์ในมิติของกิจกรรม กระบวนการ วัฒนธรรม และ สมรรถนะหรือผลลัพธ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและสร้างความเป็นเลิศของสถาบัน 2) สภาพการพัฒนาความเป็นสากลพบว่าทุกสถาบันที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษามีการดำเนินการในด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา และมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนระดับปริญญาเอก ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีแผนเปิดสอนอยู่ในสามสถาบันนำ 3) แนวปฏิบัติที่ดีจากกรณีศึกษาการพัฒนาความเป็นสากลในภูมิภาคที่แตกต่างกัน

* งานวิจัยเรื่อง “ความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย”
ทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2558 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

¹ อ.บ.(บรรณารักษศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,พ.ม.,อ.ม.(บรรณารักษศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
M.L.S. (Information Science) University of the Philippines, EdD. . Charles Sturt University, Australia
ศาสตราจารย์ และประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แสดงให้เห็นการพัฒนาความเป็นสากลโดยการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา การเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ การจัดประชุมนานาชาติ การบูรณาการในการเรียนการสอนและการวิจัย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ขยายพรมแดนความเป็นสากล และการทำงานแบบหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากล ครอบคลุมยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย เครือข่ายและหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ การย้ายถิ่นและแลกเปลี่ยน การซึมซับและความยืดหยุ่น และยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน จำแนกเป็นสี่ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย และด้านการบริการทางวิชาการ โดยแต่ละด้านมีรายการยุทธศาสตร์ภายในกรอบแนวคิด “สร้างอัตลักษณ์” และบริบทของสถาบัน

คำสำคัญ: ความเป็นสากล การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

Internationalization of Library and Information Science Education in Thailand*

Chutima Sacchanand¹

Abstract

This study aimed at synthesizing the concept of the internationalization; studying the status of the internationalization of LIS schools in Thailand, and the best practices of the internationalization, and 4) developing strategies for the internationalization of LIS schools in Thailand. This research and development used mixed methods, both quantitative and qualitative research. The purposive sample group consisted of documents, twelve Thai and six foreign key informants who have knowledge and experience related to LIS internationalization, deans /head departments/ programs of nine LIS schools and thirty four LIS academicians and professionals. The research instruments comprised documentary analysis form, interview/focus group interview forms and questionnaire. Data analyses were both content analysis for qualitative data and frequency, percentage and IOC for quantitative data.

Research findings showed that: 1) the word internationalization has varied in the explanation and interpretation in different perspectives and context, and can be grouped in terms of activities, processes, culture and competencies of results, to develop quality, standards and excellence of the institutions; 2) all LIS graduate schools in Thailand implement internationalization in educational management and provision, it was also found that Khonkaen University and Sukhothai Thammathirat Open University which offer Ph.D programs as well as Mahasarakarm University which plans to do

**Internationalization of Library and Information Science Education in Thailand, Research Supported by the Public Funds of the National Research Commission of Thailand, Sukhothai Thammathirat Open University*

¹B.A. (Library Science), Dip. In Teaching, M.A. (Library Science) Chulalongkorn University, M.L.S. (Information Science) University of the Philippines, EdD. Charles Sturt University, Australia , Professor and Chair, Ph.D. Program in Information Science, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

are the three leading institutions which implement internationalization in all areas; 3) the five different case studies in various continents showed the internationalization of LIS schools /programs in developing strategies, the international curriculum, organizing the international conferences, the integration in the teaching and learning and the research, the ICT-based model of internationalization, and the strategic partnership model; and 4) internationalization strategies of LIS schools /programs in Thailand include four main components: network and strategic partnership, mobility and exchange, infusion, and flexibility. At the institutional level, four specific areas: management, educational provision, research, and academic services with sub-strategies have been identified, on which each LIS institution can focus according to its identity and context.

Keywords: Internationalization; Library and Information Science Education

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ความเป็นสากลของการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญอย่างกว้างขวางในวงการศึกษานานาชาติและประเทศไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของสถาบัน การพัฒนาคุณภาพและสร้างความเป็นเลิศในการดำเนินพันธกิจของสถาบันทั้งด้านการจัดการศึกษา การวิจัยและการบริการทางวิชาการ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า โดยเฉพาะ อาจารย์ หลักสูตร สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและผลลัพธ์ที่สำคัญคือนักศึกษาและบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะระดับสากล ตอบสนองความต้องการของตลาดงานที่มีได้จำกัดอยู่ภายในประเทศ แต่เป็นการย้ายถิ่นสู่ตลาดงานของโลก และตอบรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และโลกาภิวัตน์อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าและพลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกสร้างความเปลี่ยนแปลง การแบ่งปัน ช่วยเหลือ ร่วมมือกัน การเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรม การพัฒนาการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นสากลจึงมีความสำคัญ และจำเป็นต้องได้รับความตระหนักว่าเป็นพันธกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา (Abudullahi, Kajberg & Virkus, 2007)

การพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาและความร่วมมือ ดังกรณีของกระบวนการโบโลญญา (Bologna Process) ซึ่งเป็นไปตามปฏิญญาโบโลญญา (Bologna Declaration) เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของทวีปยุโรป ทำให้เกิดการปรับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาอุดมศึกษาของทวีปยุโรปครั้งใหญ่ การสร้างมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การสร้างระบบการโอนหน่วยกิตแบบยุโรป (European Credit Transfer System - ECTS) และการรับรองวุฒิการศึกษาระหว่างประเทศ ทำให้การเทียบโอนวุฒิและหน่วยกิตทำได้ง่ายขึ้น ความคล่องตัวในการย้ายสถานศึกษาของนักศึกษาและการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบอุดมศึกษาของประเทศต่างๆในทวีปยุโรปให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการโบโลญญา คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในยุโรปและพัฒนามหาวิทยาลัยสู่ระดับสากล (ศูนย์ Europe Watch, 2555) ความเป็นสากลเป็นมิติสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในนานาประเทศและได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ในรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการ และเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ซึ่งประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป สหรัฐอเมริกาและแคนาดาได้เริ่มต้นมาเป็นเวลานาน (Abdullahi & Kajberg, 2004; Kajberg, 2002; Kajberg, 2003; Tammaro, 2001; Virkus, 2007; Virkus & Tammaro, 2005)

ประเทศไทยทุกภาคส่วนของสังคมโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาต่างเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งการพัฒนาสู่ความเป็นสากล และโดยที่การศึกษาและวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล รวมทั้งการปรับกระบวนการทัศน์ในวิชาชีพทำให้ความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีความสำคัญและเป็นความจำเป็นเพิ่มขึ้น ดังนั้นการวิจัยความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยซึ่งยังไม่มีมีการดำเนินการมาก่อนจึงมีความจำเป็นยิ่ง เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้กำหนดนโยบาย วางแผนและพัฒนา และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมและความแข็งแกร่ง ของการจัดการศึกษาและ

สถาบันการศึกษาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยให้ได้มาตรฐานและคุณภาพ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การขยายบทบาทของการศึกษาและวิชาชีพนี้และการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนและในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในต่างประเทศ
4. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

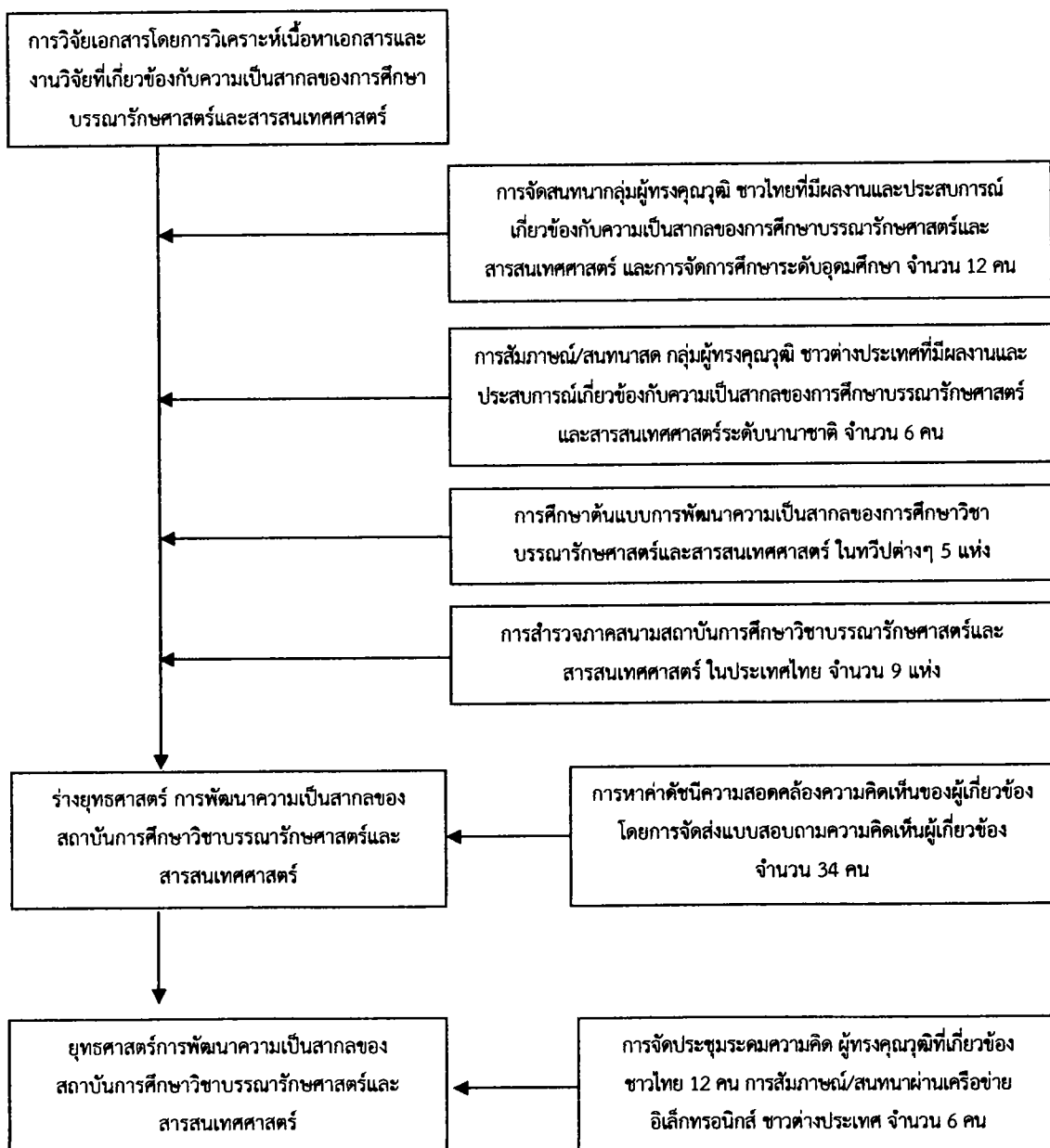
ประโยชน์ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้ทำให้ต้องมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นสากล สถานภาพการพัฒนาความเป็นสากล แนวปฏิบัติที่ดีและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษา และสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลในด้านการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การวิจัย การบริการทางวิชาการ ตลอดจนการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา การพัฒนาความร่วมมือและบทบาทของสถาบัน เพื่อสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของสถาบัน การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายสถาบันการศึกษาและนักวิชาการในประเทศไทยและในภูมิภาค และการเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ใช้ทั้งการวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลเป็นพื้นฐานในการศึกษาแนวคิดความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์และการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี การสำรวจภาคสนาม การส่งแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มประชากรครอบคลุมสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยทุกแห่งทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และ/หรือสารนิเทศศาสตร์/สารนิเทศศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษาในปีการศึกษา 2557 จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความรู้ ผลงานและประสบการณ์เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเป็นสากลของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา

บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ชาวไทย จำนวน 12 ราย ชาวต่างประเทศจำนวน 6 ราย หัวหน้าภาควิชา/โปรแกรมวิชา จำนวน 9 แห่ง ผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการ นักวิชาชีพ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 34 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปและพรรณนาความ ข้อมูลเชิงปริมาณ หาความถี่ และ ค่าดัชนีความสอดคล้อง นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย



ภาพที่ 1 แผนภูมิกระบวนการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยนำเสนอผลในภาพรวมจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นเนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. **กรอบแนวคิดความเป็นสากล** ผลการสังเคราะห์เนื้อหาพบว่า ความเป็นสากลหรือความเป็นนานาชาติ ยังเป็นคำที่มีความเข้าใจแตกต่างกันไปตามศาสตร์ บริบทและมุมมอง ทั้งในภาพกว้างและเฉพาะเจาะจง สรุปกรอบแนวคิดความเป็นสากลในสี่มิติ คือ กิจกรรม กระบวนการ วัฒนธรรม และ ผลลัพธ์ ความเป็นสากลมีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ความเป็นสากลเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาวิชาการบริหารรักษาสาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระดับอุดมศึกษา เป็นกระบวนการการเปลี่ยนแปลงสู่มาตรฐานและคุณภาพ การบูรณาการในกระบวนการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การวิจัยและการบริการวิชาการตามพันธกิจของสถาบัน อันจักนำไปสู่สมรรถนะสากลของอาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิตที่พึงประสงค์

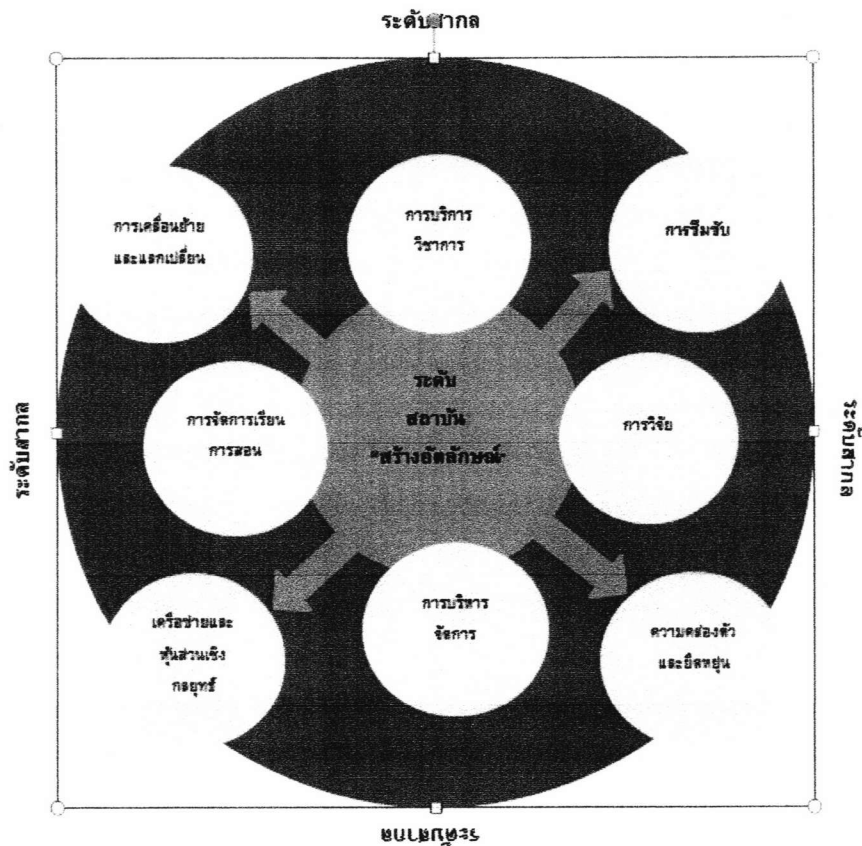
2. **สภาพการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาการบริหารรักษาสาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย** เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา พบว่าทุกแห่ง มีการพัฒนาความเป็นสากลในด้านการบริหารจัดการและด้านการจัดการศึกษา สถาบันที่มีการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลครบทุกด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชและสถาบันที่เปิดสอนระดับปริญญาเอก ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีแผนเปิดสอนระดับปริญญาเอกอยู่ในสามสถาบันกลุ่มนำที่มีจำนวนรายการดำเนินการการพัฒนาความเป็นสากลมากกว่าสถาบันที่เปิดสอนเฉพาะระดับปริญญาโท

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน **ด้านการบริหารจัดการ** พบว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช มีรายการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลในด้านการบริหารจัดการสูงสุดเท่ากันสองสถาบัน (จำนวน 14 รายการ จาก 16 รายการ) **ด้านการจัดการศึกษา** พบว่ามหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีรายการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลในด้านการจัดการศึกษาสูงสุด (จำนวน 27 รายการ จาก 37 รายการ) รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (จำนวน 22 รายการและ 20 รายการจาก 37 รายการตามลำดับ) **ด้านการวิจัย** พบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช มีรายการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลในด้านการวิจัยครบทั้ง 4 รายการ รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีรายการดำเนินงาน 3 รายการ **ด้านการบริการทางวิชาการ** พบว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชมีรายการดำเนินงานพัฒนาความเป็นสากลในด้านการบริการทางวิชาการครบทั้ง 5 รายการ

3. **แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาการบริหารรักษาสาสตร์และสารสนเทศศาสตร์** จากกรณีศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ความเป็นสากล ของราชวิทยาลัยบริหารรักษาสาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ประเทศเดนมาร์ก (Royal School of Library and Information Science, 2012) กรณีศึกษาความเป็นสากลของการศึกษาบริหารรักษาสาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในยุโรปและ

อเมริกาเหนือโดยพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ การจัดประชุมนานาชาติ การบูรณาการในการเรียนการสอน (Abdullahi; Kajberg & Virkus, 2007) กรณีศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพัฒนาสู่ความเป็นสากล ของอินเดีย (Bhattacharyya, 2014) กรณีศึกษาภาคีความร่วมมือในการเปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ดิจิทัล (Digital Librarianship) ของบังคลาเทศ (Shuva, 2010) และกรณีศึกษาการทำงานเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกันระหว่างภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์กับหอสมุดของมหาวิทยาลัย และมีพันธมิตรเชิงกลยุทธ์กับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของมหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลามมาเลเซีย (International Islamic University Malaysia) (Mansor & Ismail, 2009) แสดงให้เห็นแนวคิดและความจำเป็นของความเป็นสากลและการพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาระบบบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นสากลสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง โดยครอบคลุมด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ การทำงานแบบหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ การทำงานร่วมกัน ความร่วมมือ ร่วมใจ มีเครือข่ายภาคีความร่วมมือระดับชาติและระดับสากล การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรทางวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา โดยเน้นหลักสูตร ความเป็นสากลของหลักสูตร การบูรณาการในการเรียนและการสอน อาจารย์และนักศึกษา โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายและแลกเปลี่ยน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขยายพรมแดนการพัฒนาสู่ความเป็นสากล

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาระบบบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลักและยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาและสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย

คำอธิบาย

A ยุทธศาสตร์หลัก มีองค์ประกอบหลักสี่องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) เครือข่ายและหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ (networking and strategic partnership)
- 2) การย้ายถิ่นและแลกเปลี่ยน (mobility and exchange) เช่น อาจารย์ นักศึกษา เป็นต้น
- 3) การซึมซับ (infusion) เช่น การสร้างความตระหนักในการพัฒนาสู่สากล การพัฒนาความคิด การสร้างความเข้มแข็งและการทำงานได้มาตรฐานและคุณภาพระดับสากล
- 4) ความคล่องตัวและยืดหยุ่น (flexibility) เน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย การบริหารจัดการงบประมาณและอื่นๆ

B ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ครอบคลุมยุทธศาสตร์ความเป็นสากลสี่ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการบริหารจัดการ
- 2) ด้านการจัดการศึกษา

3) ด้านการวิจัย

4) ด้านการบริการทางวิชาการ

โดยแต่ละด้านมียุทธศาสตร์ย่อยที่แต่ละสถาบันสามารถสร้างจุดเน้นตาม “อัตลักษณ์” หรือบริบทของสถาบัน ดังนี้

A ยุทธศาสตร์หลัก	
1	เครือข่ายและหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์ระหว่างบุคคลและสถาบัน ในด้านการศึกษา วิจัย การบริการสังคม
2	การย้ายถิ่นและแลกเปลี่ยน อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย อาจารย์อาคันตุกะ การจ้างงาน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
3	การซึมซับ (infusion) การสร้างความตระหนักในมาตรฐานและคุณภาพระดับสากล
4	ความคล่องตัวและยืดหยุ่น (flexibility) โดยเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย การบริหารจัดการ งบประมาณและอื่นๆ
B ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน	
1	ด้านการบริหารจัดการ
1.1	มีพันธกิจ/ วิสัยทัศน์ / นโยบาย/แผนยุทธศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับความเป็นสากล/ ความเป็นนานาชาติ/ต่างประเทศ
1.2	มีพันธกิจ/ วิสัยทัศน์ / นโยบาย/แผนยุทธศาสตร์ระดับคณะเกี่ยวข้องกับความเป็นสากล/ ความเป็นนานาชาติ/ต่างประเทศ
1.3	มีพันธกิจ/ วิสัยทัศน์/แผนยุทธศาสตร์/โครงการ/กิจกรรมระดับภาควิชา/โปรแกรมวิชาเกี่ยวข้องกับ ความเป็นสากล/ความเป็นนานาชาติ/ต่างประเทศ
1.4	มีความร่วมมืออย่างเป็นทางการ/บันทึกความร่วมมือ (MOU) ในระดับมหาวิทยาลัยกับสถาบันการศึกษา ที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
1.5	มีความร่วมมืออย่างเป็นทางการ/บันทึกความร่วมมือ (MOU) ในระดับคณะกับสถาบันการศึกษา ที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
1.6	มีโครงการ/กิจกรรมความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ในระดับภาควิชา/โปรแกรมวิชากับสถาบันการศึกษา ที่เปิดสอนวิชาสารนิเทศศาสตร์
1.7	มีนโยบายและแผนการพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ ประสบการณ์และสมรรถนะสากล
1.8	มีงบประมาณจัดสรรอย่างต่อเนื่องสำหรับกิจกรรมการพัฒนาสู่สากล
1.9	สถานที่ สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของสถาบันเอื้อต่อการพัฒนาสู่สากล
1.10	สถาบันมีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมความเป็นสากล
1.11	มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ทันสมัยเพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมความเป็นสากล
1.12	มีคอลเลกชันและบริการออนไลน์ของห้องสมุดสนับสนุนการเรียนการสอน
1.13	มีการสื่อสารออนไลน์กับผู้เกี่ยวข้องเป็นภาษาต่างประเทศ

B ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน	
	1.14 มีเว็บไซต์ที่นำเสนอหลักสูตร/โปรแกรมวิชาเป็นภาษาอังกฤษ
	1.15 มีการดำเนินการตามมาตรฐานและการประกันคุณภาพโดยอิงเกณฑ์สากล
	1.16 เป็นสมาชิกองค์กร/สมาคมวิชาการและวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ระดับสากล
2. ด้านการจัดการศึกษา	
	2.1 หลักสูตร
	2.1.1 มีผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร
	2.1.2 เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ
	2.1.3 เน้นหาค้นหานานาชาติศึกษา/ ภูมิภาคศึกษา
	2.1.4 เนื้อหาสาระของหลักสูตรเป็นสากล
	2.1.5 รายวิชามีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นสากลของการศึกษาและวิชาชีพ
	2.1.6 มีการลงทะเบียนข้ามสถาบันกับต่างประเทศได้
	2.1.7 กำหนดเทียบโอนหน่วยกิตกับสถาบันต่างประเทศได้
	2.1.8 กำหนดคุณสมบัติของนักศึกษาในด้านสมรรถนะภาษาอังกฤษ/ภาษาต่างประเทศเป็นเงื่อนไขในหลักสูตร
	2.1.9 มีรายวิชาภาษาต่างประเทศกำหนดให้ศึกษาในหลักสูตร
	2.1.10 เปิดรับนักศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
	2.1.11 เปิดสอนหลักสูตรในต่างประเทศหรือขยายโอกาสการศึกษาสำหรับผู้สนใจในต่างประเทศ
	2.2 การจัดการเรียนการสอน
	2.2.1 เปิดสอนหลักสูตรปริญญาร่วมกับสถาบันต่างประเทศ (joint degree program)
	2.2.2 เปิดสอนหลักสูตรสองปริญญาร่วมกับสถาบันต่างประเทศ(double degree program)
	2.2.3 จัดการเรียนการสอนทางไกล/การเรียนการสอนออนไลน์
	2.2.4 กำหนดให้อ่าน/ใช้สื่อการศึกษาภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่
	2.2.5 ผลิตสื่อการศึกษาเป็นภาษาต่างประเทศร่วมกับสถาบันต่างประเทศ
	2.2.6 มีนโยบายเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในต่างประเทศ
	2.3 อาจารย์
	2.3.1 ได้รับการศึกษาอบรมและมีประสบการณ์ต่างประเทศ
	2.3.2 มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศที่ใช้สอน
	2.3.3 มีผลงานทางวิชาการเผยแพร่ระดับนานาชาติ
	2.3.4 มีบทบาท/มีส่วนร่วมในกิจกรรมระดับสากล เช่น เป็นกรรมการองค์กร/สมาคมวิชาการวิชาชีพนานาชาติ รวมทั้งการได้รับการประกาศเกียรติคุณหรือชื่อเสียงในระดับสากล
	2.3.5 มีอาจารย์แลกเปลี่ยนกับสถาบันในต่างประเทศ

B ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน	
2. ด้านการจัดการศึกษา	
	2.3.6 มีอาจารย์ต่างประเทศร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เป็นผู้สอน เป็นที่ปรึกษา/กรรมการสอบ/ผู้ทรงคุณวุฒิวิทยานิพนธ์/ดุขฎิณิพนธ์
	2.3.7 มีอาจารย์อาคันตุกะจากต่างประเทศ (guest professor / visiting professor)
	2.3.8 มีการจ้าง/ทุนสำหรับอาจารย์ต่างประเทศมาร่วมในกิจกรรมของหลักสูตร/สถาบัน
	2.3.9 มีทุนสำหรับอาจารย์ศึกษาต่อต่างประเทศ
	2.3.10 มีทุนสำหรับอาจารย์ไปประชุม สัมมนา เสนอผลงาน บรรยาย ในการประชุมนานาชาติ
	2.3.11 มีทุน/เงินรางวัลสำหรับการเผยแพร่บทความในวารสารระดับนานาชาติ
	2.3.12 มีทุนสำหรับอาจารย์ฝึกอบรมและดูงานต่างประเทศ
	2.4 นักศึกษา
	2.4.1 กำหนดให้นักศึกษาศึกษาดูงาน/ฝึกงานต่างประเทศ
	2.4.2 กำหนดให้นักศึกษาเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในการประชุมนานาชาติหรือในวารสารระดับนานาชาติ
	2.4.3 มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษานานาชาติกับสถาบันต่างประเทศ
	2.4.4 มีการศึกษา อบรม ดูงานในต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
	2.4.5 มีทุนสำหรับนักศึกษาไปศึกษา อบรม ดูงานต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวข้อง
	2.4.6 มีทุนสำหรับนักศึกษาต่างชาติมาศึกษาที่ประเทศไทย
3. ด้านการวิจัย	
	3.1 มีโครงการวิจัย/ผลงานวิจัย ของอาจารย์และ/หรือนักศึกษาทำร่วมกับอาจารย์และ/หรือนักศึกษาต่างประเทศ
	3.2 มีทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับต่างประเทศ
	3.3 มีอาจารย์ได้รับทุนวิจัยจากแหล่งทุนต่างประเทศ
	3.4 มีทุนสนับสนุนนักวิจัยจากต่างประเทศ
4. ด้านการบริการทางวิชาการ	
	4.1 มีจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกับสถาบันต่างประเทศเพื่อเป็นบริการทางวิชาการสังคม
	4.2 มีอาจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศร่วมในกิจกรรมบริการทางวิชาการแก่สังคม
	4.3 มีอาจารย์ได้รับเชิญเป็นบรรณาธิการ/กองบรรณาธิการวารสารระดับนานาชาติ
	4.4 มีอาจารย์ได้รับเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/peer reviewer ของวารสาร /สิ่งพิมพ์วิชาการ ระดับนานาชาติหรือของสถาบันในต่างประเทศ
	4.5 มีอาจารย์ได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษา/กรรมการสอบ/ผู้ทรงคุณวุฒิวิทยานิพนธ์/ดุขฎิณิพนธ์ของต่างประเทศ

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย สามสถาบันที่เป็นกลุ่มนำ เรียงลำดับตัวอักษรชื่อมหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อาจวิเคราะห์ได้ว่า เนื่องจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เปิดสอนระดับดุขฎิบัณฑิตแล้ว และมหาวิทยาลัยมหาสารคามอยู่ในระหว่างการเตรียมการเปิดสอนระดับดุขฎิบัณฑิต การเปิดสอนในระดับการศึกษาสูงสุดทำให้สถาบันเหล่านี้ให้ความสำคัญและมีกิจกรรมการพัฒนาสู่สากลมากกว่าสถาบันอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เปิดสอน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพบว่าสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาต่างตระหนักถึงความจำเป็นและอยู่ในระหว่างการพัฒนาความเป็นสากลในด้านต่างๆ

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเด่นดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์นี้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการหลายขั้นตอน จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลโดยเน้นภาษาต่างประเทศ และผลการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบัน การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย ผลการกรณีศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ และ นำมาจัดทำเป็นร่างยุทธศาสตร์นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักวิชาชีพและผู้เกี่ยวข้อง และนำมาหาคำดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีแนวคิดและองค์ประกอบสอดคล้องกัน ยุทธศาสตร์ที่นำเสนอจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความเป็นสากล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มีการพัฒนาบนแนวคิดพื้นฐานของการนำไปใช้อย่างเหมาะสมกับอัตลักษณ์และบริบทของสถาบัน สอดคล้องกับแนวคิดที่พรทิพย์ กาญจนนิตย (2547) ผู้อำนวยการมูลนิธิการศึกษาไทย-อเมริกัน (ฟูลไบรท์) ในขณะนั้นได้อภิปรายในการสัมมนา เรื่อง “Internationalization Process: Reviewing the Fundamentals” ว่า การพัฒนาความเป็นสากลยังคงต้องคำนึงถึง “นัย” และ ผลกระทบ” ที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ การเปิดเสรีทางการค้า การลงทุนและการบริการ รวมทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องพึ่งพากันในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีการย้ายถิ่นบุคลากรในวงวิชาการและวิชาชีพมากยิ่งขึ้นด้วย สถาบันอุดมศึกษาจะต้องหา “จุดพอดี” ของการพัฒนาความเป็นสากล โดยให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการของท้องถิ่นที่สถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่บวกกับความต้องการของประเทศในการพัฒนาความกินดีอยู่ดีของประชาชนกับทิศทางและแนวโน้มของโลกที่จำเป็นต้องให้มีบุคลากรที่มีความเป็นสากล เหนือสิ่งอื่นใด สถาบันอุดมศึกษาต้อง “รู้จักตน” ว่าศักยภาพของสถาบันอยู่ตรงไหนและต้องการจะไปถึงจุดใด ไม่ใช่เพียงวิ่งตามกระแสความเคลื่อนไหวของประเทศ ภูมิภาคและโลก โดยทอดทิ้งการพัฒนาความเข้มแข็งของฐานราก ในที่สุดจะทำให้ฐานที่มีอยู่ยวบยาบ และอ่อนแอ ซึ่งจะต้องอาศัยเวลานานกว่าจะฟื้นฟูและพัฒนาให้เท่าทันกับสถาบันที่รู้จักตนและปรับเปลี่ยนตนเองให้ทันสมัยตลอดเวลา

2.2 สาระสำคัญของยุทธศาสตร์สอดคล้องกับแนวคิด หลักการและยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลจากการปริทัศน์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศ

ไทยของ สมคะเน คำจุน (2543) ทิรัญ ประสารการ (2552) ชุดิมา สัจจามันท์ กาญจนนา ใจกว้างและสมสรวง พฤติกุล (2551) ชุดิมา สัจจามันท์, กาญจนนา ใจกว้าง และ น้ำทิพย์ วิภาวิน (2554) ตลอดจนนโยบายของรัฐ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551–2565) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550) แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557 (สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2557) และสอดคล้องกับโมเดลของนีฟ (Neave' s model) โมเดลความเป็นสากลสมบูรณ์แบบ (CIGE Model for Comprehensive Internationalization) (Center for Internationalization and Global Engagement, 2014)) และโมเดลอินฟิวชั่น (The infusion model) (Skidmore, Marston & Olson, 2005) เอกสารและงานวิจัยของต่างประเทศ แบรินเดนเบอร์เกอร์และเฟเดอร์เคิล (Brandenburg & Federkeil, 2007) สเกิดมอร์, มาร์สตัน และ ออลสัน (Skidmore, Marston & Olson, 2005) แทมมาโร (Tammaro, 2011) ทั้งนี้โดยปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ยุทธศาสตร์ที่น่าเสนอสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางแก่สถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารทั้งในระดับกำหนดนโยบาย และการวางแผน นำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาและสถาบันการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และมหาวิทยาลัยโดยรวมสู่ความเป็นสากลและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

1.2 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรนำไปใช้ในการดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่ความเป็นสากล ในการบริหารจัดการการจัดการศึกษา การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม รวมทั้งนำไปใช้ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคามเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ความเป็นสากล

1.3 ในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ สถาบันสามารถพิจารณาเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถาบัน จุดแข็งและจุดอ่อน และจุดเน้นของสถาบัน โดยอาจเริ่มต้นตามแนวคิดในกรณีศึกษาจากกรอบหรือขอบเขตที่สนใจและพัฒนาตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาในภาพกว้างเพื่อให้เห็นสภาพการดำเนินงาน การพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันการศึกษาระบบบริหารศึกษาศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษาใน บริบทของประเทศไทย จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยเจาะลึกสถาบันการศึกษาวิชาบริหารศึกษาศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เป็นราย สถาบันและศึกษาปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน

2.2 ควรวิจัยและพัฒนาารูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาวิชา บริหารศึกษาศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยและในกลุ่มประชาคมอาเซียน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550, 11 พฤษภาคม). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางความตกลงร่วมมือทาง วิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พ.ศ. 2550.

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนพิเศษ 57 ง หน้า 2-6.

ชุตินา สัจจามันท์, กาญจนา ไกรกว้าง, และน้ำทิพย์ วิภาวิน. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระดับสูง ใน ระดับอุดมศึกษา ขณกวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ทุนงบประมาณรายจ่ายเงินรายได้ ประจำปี 2553).

ชุตินา สัจจามันท์, กาญจนา ไกรกว้าง, และ สมสรวง พุดทิกุล. (2551). ความต้องการ ศักยภาพ และรูปแบบการจัด การศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (ทุนอุดหนุนจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประจำปี 2550).

พรทิพย์ กาญจนนิต. (2547). ความเป็นสากลของอุดมศึกษา: ต้องดีค่าที่ฐานราก. สืบค้นจาก www.fulbrightthai.org/data/articles/inter.doc

ศูนย์ยุโรป Watch. (2555). การปรับกระบวนการการศึกษายุโรป ตาม Bologna Process . สืบค้นจาก <http://www.europetouch.in.th/FileArticle/File/A130705142806.pdf>

สมคะเน คำจุน. (2543). การศึกษาความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). ข้อกำหนดการนำเสนอโครงการแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการ พัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประจำปี 2556. สืบค้นจาก <http://inter.mua.go.th/main2/article.php?id=322>

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา 2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและคุณภาพ อุดมศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2557). *ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน คุณภาพการศึกษานอก รอบสี่ ระดับอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <http://www.onesqa.or.th/th/index.php>
- หิรัญ ประสารการ. (2552). *การพัฒนาตัวบ่งชี้และยุทธศาสตร์ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Abdullahi, I. & Kaijberg, L. (2004). A study of international issues in library and information science education: Survey of LIS schools in Europe, the USA and Canada. *Library World*, 105(9), 345-356.
- Abdullahi, I., Kaijberg, L. & Virkus, S. (2007). Internationalization of LIS education in Europe and North America. *New Library World*, 108(1/2), 7-24. Retrieved from <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1585503>
- Allen, C. (2008). *Internationalization indicators in comprehensive university*. Retrieved from <http://nasulge.org/NetCommunity/Document.Doc?id=1086>
- Bartell, M. (2003). Internationalization of universities: A university culture-based framework. *Higher Education*, 45(1), 43 – 70.
- Bhattacharyya, S. (2014). Internationalization of LIS education in India: ICT-based collaborative approach. In Chakraborty, S. & Kumar Das, A. ,eds., *Collaboration in international and comparative librarianship* (pp. 297-306). Hershey, PA.: IGI Global.
- Brandenburg, U. et al. (2009). How to measure the internationality and internationalization of higher education institutions: indicators and key figures. In Hans de Wit (Ed.), *Measuring success in the internationalisation of higher education* (pp. 65-76). Amsterdam: European Association for International Education (EAIE).
- Brandenburg, U. & Federkeil, G. (2007). *How to measure internationality and internationalization of higher education institutions indicators and key figures*. Gütersloh: Centre for Higher Education Development.
- Center for Internationalization and Global Engagement (2014). *CIGE model for comprehensive Internationalization*. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/CIGE-Model-for-Comprehensive-Internationalization.aspx>

- Chan, W. E. Y. (2004). International cooperation in higher education: Theory and practice. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 32-55.
- Denmark. Royal School of Library and Information Science. (2012). *Strategy for internationalization at the Royal School of Library and Information Science*. Retrieved from http://www.iva.dk/media/323698/strategy_for_internationalization.pdf
- De Wit, H. (1995). *Strategies for internationalization of higher education: a comparative study of Australia, Canada, Europe, and the United States*. Amsterdam: European Association for International Education.
- De Wit, H. (2011). *Trends, issues and challenges in internationalisation of higher education*. Amsterdam: Centre for Applied Research on Economics & Management, School of Economics and Management of the Hogeschool van Amsterdam.
- Isupa, F.E. (2010). *Assessing the effectiveness of the internationalization process in higher education institutions: A case study of Florida International University*. Retrieved from <http://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1376&context=etd>
- Kajberg, L. (2002). Cross-country partnerships in European library and information science: education at the crossroads. *Library Review*, 51(3/4), 164-170
- Kajberg, L. (2003). A survey of internationalisation activities in European library and information science schools. *Journal of Studies in International Education*, 8(4), 352-376.
- Knight, L. (2003). Updating the definition of internationalization. *International Higher Education*, 33, 2-3. Retrieved from <http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/viewFile/7391/6588>
- Knight, L. (2004). Internationalization remodeled: Definitions, approaches and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31. Retrieved from <http://jsi.sagepub.com/content/8/1/5>
- Knight, L. & De Wit, H. (1995). Strategies for internationalisation of higher education: Historical and conceptual perspectives. In De Wit, H. (ed.) *Strategies for internationalisation of higher education: a comparative study of Australia, Canada, Europe and the United States of America* (pp. 5-32). Amsterdam: European Association for International Education (EAIE) in cooperation with the Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE) of the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) and the Association of International Education Administrators (AIEA), Retrieved from www.uni-kassel.de/wz1/mahe/course/module6_3/10_knight95.pdf

- Mansor, Y. & Ismail, N. (2009). Internationalization of LIS program through strategic partnership. In *Asia-Pacific Conference on Library & Information Science Education & Practice*, (A-LIEP 2009), 6-8 March 2009, Tsukuba, Japan. *Neave's Model*. Retrieved from http://www.isep.org/Downloads/Conferences/2006-Handouts/Internationalizing_Campuse-History.pdf
- Shuva, N. Z. (2010). Internationalization of library and information science curriculum: Case study of Bangladesh. In *EUCLID conferences, cooperation and collaboration in teaching and research: Trends in library and information studies education*. Retrieved from <http://Euclid-lis.edu/conferences/index.pht/IFLA2010/IFLA2010/paper.viewPaper/14>
- Skidmore, D.; Marston, J & Olson, G. (2005). An infusion approach to internationalization: Drake University as a case study. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 11, 187-204.
- Tammaro, A. M. (2001). *Towards internationalization of LIS schools: An introduction*. Parma, Italy: Casalini Digital
- Tammaro, A. M. (2006). Internationalisation and cooperation: Lesson learned. *Joint master course in Information studies by distance, EADTU*. Tallinn, November 23-24, 2006. Retrieved from <http://dspace-unipr.cilea.it/bitstream/1889/685/1/Internationalisation%20cooperation%20Tamaro%202006.doc>
- Tammaro, A. M. (2011). *Towards internationalization of library and information science education: Bologna process as a lever of quality in Italy*. Doctoral thesis, University of Northumbria at New Castle.
- Wende, M. Van der. (1998). *Internationalizing the curriculum in Dutch higher education: An international comparative perspective*. Doctoral dissertation, Utrecht University.
- Virkus, S. (2007). *Collaboration in LIS education in Europe: Challenges and opportunities*. 73rd IFLA General Conference and Council. Durban Retrieved from <http://ifla.queenslibrary.org/IV/ifla73/paper/134-Virkus-en.pdf>.
- Virkus, S. & Harbo, O. (2002). The Internationalisation of Baltic library and information science education with emphasis on the cooperation with Nordic partners. *Education for Information*, 20(3/4), 217-2325.
- Virkus, S. & Tammaro, A. M. (2005). *Models of academic cooperation in European LIS education*. Retrieved from www.eadtu.nl/proceedings/2005/papers/EADTU

การสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ผศ. อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 2) เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และสรุปภาพรวมของความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบทความวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557 จำนวน 5 รายชื่อ รวม 206 บทความ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบคุณลักษณะงานวิจัย จำนวน 1 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจง และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นบทความจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท ปริญญาตรี และปริญญาเอก ประเด็นงานวิจัยที่มีการศึกษามากที่สุด คือ การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการสุ่มที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น ประเภทการสุ่มแบบเจาะจง และการสุ่มแบบแบ่งชั้น ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมากที่สุดคือ การแจกแจง และค่าร้อยละ บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ

คำสำคัญ : การสังเคราะห์งานวิจัย, บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, บทความวิจัย—การสังเคราะห์

¹ศศ.ม (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์

The Research Synthesis on Library and Information Science

Uraiwan Vorakulrungson¹

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the characteristic of the research articles; and 2) to synthesize of the research articles on library and information science. The example used in this study was 206 research articles published on library and information science journal with conducted from 2004 –2014. The research tools used in this research was the characteristic of the research recorded. The statistics for data analysis was frequency and percentile.

The research result revealed that most of research was theses or dissertation with academic institute; using a survey method to descriptive analysis. The example was mainly people by purposive sampling and stratified random sampling. The most popular tool for research was a questionnaire. Frequency and percentages were highly in research. The trend of research contents were on user/ information using and information literacy.

Keywords: The Research synthesis, Library and Information science, Research articles synthesis

¹ M.A.(Library and Information Science) Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Institute of Physical Education, Chumphon

บทนำ

การวิจัยเป็นกระบวนการที่ใช้แสวงหาความรู้ข้อเท็จจริงใหม่ๆโดยมีระเบียบแบบแผนตามหลักวิชาการ ที่มีเหตุและผลในการอธิบายข้อค้นพบจากงานวิจัยอันนำไปสู่แนวคิดหลักการหรือทฤษฎีต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในศาสตร์ต่างๆ ดังนั้นในแวดวงวิชาการและทุกสาขาวิชาได้ทำการวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาวิทยาการจากองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบในหลากหลายมิติ ผลที่ได้จากการวิจัยมีทั้งการนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งซึ่งอาจไม่ครอบคลุมในทุกประเด็นของเรื่องหรืออาจเป็นการศึกษาเพียงเพื่อยืนยันข้อค้นพบการสังเคราะห์งานวิจัย (Research synthesis) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้สามารถสรุปข้อความรู้อันเกิดจากผลการวิจัยต่างๆ ในประเด็นเดียวกันของช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งทำให้การใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเป็นไปตามสภาพปัญหาหรือลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกัน (กรรณิกา เรืองเดช, 2554, น. 1) การได้มาซึ่งองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัยนับได้ว่าเป็นความชัดเจนและน่าเชื่อถือที่สะท้อนให้เห็นภาพรวมอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก จากกระบวนการแสวงหาความรู้ การตอบคำถามวิจัยด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวิเคราะห์และสรุปประมวลสาระอย่างมีระบบ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2557, น. 2-3) จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการสังเคราะห์งานวิจัยรูปแบบต่างๆ เช่น การสังเคราะห์แบบพรรณนา/บรรยาย (Narration) การสังเคราะห์แบบนับคะแนน (Vote-counting) การสังเคราะห์แบบสะสมความน่าจะเป็น (Cumulation of probability values) การสังเคราะห์แบบประมาณค่าขนาดอิทธิพล (Estimators of effect sizes) การสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) มาใช้ในการศึกษางานวิจัยที่ครอบคลุมในด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการของศาสตร์หรืออาจเป็นการศึกษาค้นหาระเบียบวิธีวิจัย รวมทั้งการได้องค์ความรู้จากข้อค้นพบจากผลงานวิจัย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2556 มีการศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่ได้มาจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาองค์ความรู้ที่หลากหลายประเด็นที่ผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการสังเคราะห์งานวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ทำให้ทราบสถานภาพงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตเพื่อนำไปใช้กำหนดทิศทางการวิจัยในอนาคต การนำผลวิจัยมาใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางแผนงานเพื่อพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา หรือการก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ประมวลจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมา อันนำไปสู่การพัฒนาในศาสตร์นั้นต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคาดว่า การสังเคราะห์งานวิจัยจะนำไปสู่บทสรุปของความรู้ที่ได้จากการวิจัยรอบ 10 ปี สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์อันเป็นการสะท้อนให้เห็นสถานภาพของงานวิจัยในสาขาดังกล่าวที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในวงการวิชาชีพนี้ จากผลที่ได้ผ่านวิธีการวิจัยประเภทต่าง ๆ จะทำให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับพัฒนาการของวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานหรือใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการจัดการเรียนการสอนในศาสตร์นี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขาสารสนเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

2. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขามหาวิทยาลัยและวารสารบรรณารักษศาสตร์ และสรุปภาพรวมของความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์นี้เป็นบทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสาขามหาวิทยาลัยและวารสารบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย รวม 5 รายชื่อ รวม 206 บทความ จาก 4 หน่วยงาน ได้แก่

วารสารวารสารบรรณารักษศาสตร์ (เริ่ม พ.ศ. 2553-2557) วารสารบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์ (เริ่ม พ.ศ. 2547-2552) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วารสารบรรณารักษศาสตร์ มศว. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เริ่ม พ.ศ. 2551-2557)

วารสารบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เริ่มพ.ศ. 2551-2556)

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (เริ่ม พ.ศ. 2551-2557)

2. เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการรวบรวมเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบ และนำผลการศึกษาเป็นแนวทางหรือเป็นสารสนเทศเพื่อทำเอกสารคำสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบสังเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อสะท้อนข้อมูลด้านคุณลักษณะงานวิจัย และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการบรรยายและการจำแนกแยกแยะผลการวิจัยออกเป็นหมวดหมู่ควบคู่กับการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การค้นหางานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์นี้เป็นบทความวิจัย ที่ปรากฏในวารสารวิชาการสาขามหาวิทยาลัยและวารสารบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์ที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี 2547-2557 แต่ไม่สามารถรวบรวมบทความวิจัยได้ครบถ้วนในระยะ 10 ปี จากวารสารทุกรายชื่อ เนื่องจากมีวารสารที่นำมาศึกษาบางรายชื่อเริ่มตีพิมพ์ในปี 2551 ดังนั้นบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. 2551 และวารสารบางรายชื่อยังอยู่ระหว่างตีพิมพ์ ในปี 2557 จึงไม่ถูกนำมาศึกษา

2. จากกรอบเงื่อนไขด้านงบประมาณและข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ใช้ศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตเนื้อหาการศึกษาเฉพาะการสังเคราะห์บทความวิจัยด้านสาขามหาวิทยาลัยและวารสารบรรณารักษศาสตร์และวารสารบรรณารักษศาสตร์ที่จัดทำโดยภาควิชาบรรณารักษศาสตร์/วารสารบรรณารักษศาสตร์ของมหาวิทยาลัยบางแห่งในสังกัดของรัฐ และวารสารวิจัย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยคัดเลือกเฉพาะวารสารวิชาการเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นบทความจากงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ/หรือวารสารบรรณารักษศาสตร์ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ จำนวน 5 รายชื่อ ซึ่งบทความดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่จึงถือว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการนำมาสังเคราะห์

2. บทความวิจัยที่เป็นการแปลผลงานวิจัยจากต่างประเทศหรือเป็นบทความวิจัยที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัยจะไม่นำมาศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์บทความวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จำนวน 206 เรื่อง โดยประยุกต์หลักการสังเคราะห์ใน 3 ขั้นตอน คือ

1. การระบุคุณภาพและสาระสำคัญของงานวิจัยแต่ละเรื่อง
2. การสังเคราะห์สาระสำคัญของงานวิจัยทั้งเรื่องเพื่อสะท้อนภาพรวมของงานวิจัยในสาขามหาวิทยาลัยขอนแก่นและสารนิเทศศาสตร์
3. การอภิปรายผลการสังเคราะห์งานวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ บทความวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2557 จำนวน 5 รายชื่อรวม 206 บทความดังนี้

1, 2 วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (พ.ศ. 2547-2552) และวารสารสารนิเทศศาสตร์ (พ.ศ. 2553-2557) กลุ่มวิชาการจัดการสารนิเทศศาสตร์และการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 63 บทความ

3 วารสารบรรณารักษศาสตร์ (พ.ศ. 2551-2556) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 32 บทความ

4 วารสารบรรณศาสตร์ มศว. (พ.ศ. 2551-2557) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 58 บทความ

5 วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (พ.ศ. 2551-2557) จำนวน 53 บทความกำหนด

เกณฑ์ในการคัดเลือกบทความวิจัยดังนี้

1. เป็นบทความวิจัยที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. เป็นบทความวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557
3. เป็นบทความวิจัยของบรรณารักษ์ ผู้สอนในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557

4. เป็นบทความวิจัยที่มีคุณลักษณะของงานวิจัยเพียงพอในการสังเคราะห์ตามแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้บันทึกรายละเอียดของบทความวิจัยที่มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย ปีที่ทำวิจัย ปีที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ลักษณะงานวิจัย คุณลักษณะของผู้วิจัย ประเภทของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานในการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยสิ่งที่ใช้วิจัย/หน่วยวิจัย หมวดหมู่ของเนื้อหาที่ศึกษา และผลการวิจัยที่พบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. สืบจรวจรายชื่อวารสารวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ที่มีการตีพิมพ์บทความวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2547–2557

2. ดำเนินการรวบรวมและคัดเลือกบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากวารสารวิชาการที่คัดเลือกแล้ว

3. อ่านเพื่อจับประเด็นและบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการบันทึกจะพิจารณาจากส่วนประกอบที่ปรากฏในแต่ละบทความและนำผลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การบันทึกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบทความวิจัย ใช้ข้อมูลตามที่ระบุไว้ในบทความ กรณีไม่พบข้อมูลจะระบุในช่อง “ไม่ระบุ” ส่วนสิ่งที่ใช้วิจัย/หน่วยวิจัย พิจารณาจากส่วนต่าง ๆ ในบทความ เช่น ชื่อเรื่องของบทความวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ระบุในสมมติฐานการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย หรือวิธีดำเนินการวิจัย

3.2 ข้อค้นพบจากงานวิจัย ใช้ข้อมูลจากบทคัดย่อ ผลการวิจัย และสรุปและอภิปรายผล โดยนำประเด็นข้อมูลไปจัดกลุ่มข้อมูล (Data grouping) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อประมวลสรุปและนำเสนอในรูปการพรรณนาความตามหมวดหมู่ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบทความวิจัยที่วิเคราะห์ได้จากแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทความวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ

2. ข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ใช้การสังเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำประเด็นผลการวิจัยและสรุปประเด็นหลักของงานวิจัยมาจัดหมวดหมู่ตามที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย 10 ด้าน ได้แก่ 1. ผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ 2. การศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ 3. งานบริการและกิจกรรม 4. หนังสือและการส่งเสริมการอ่าน 5. งานเทคนิค 6. ทรัพยากรสารสนเทศ 7. แหล่งสารสนเทศ 8. การบริหารจัดการ 9. เทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ และ 10. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

ด้านคุณลักษณะของบทความวิจัย ส่วนใหญ่เป็นบทความจากวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผลงานวิจัยที่จัดทำคนเดียวโดยบทความวิจัยไม่ระบุเกี่ยวกับปีที่ดำเนินการวิจัยมากที่สุด และปีที่มีการพิมพ์บทความวิจัยมากที่สุดคือ พ.ศ. 2554 และ 2556 ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณประเภทวิจัยเชิงสำรวจ (ร้อยละ 55.16) รองลงมาคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (ร้อยละ 11.16) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ปรากฏการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และวิจัยการศึกษาเชิงชาติพันธุ์และเมื่อจำแนกประเภทงานวิจัยตามกลุ่มเนื้อหาพบว่า เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้านการศึกษาผู้ใช้สารสนเทศมากที่สุด (37 บทความ) และใช้การวิจัยปรากฏการณ์น้อยที่สุด (2 บทความ) มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ใช้วิธีการวิจัยมากกว่าหนึ่งประเภท คือ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันเพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากการวิจัย ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความหลากหลายทุกมิติส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด (ร้อยละ 39.15) และมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย/ศึกษาแนวโน้มรวมทั้งสร้างทฤษฎีที่เป็นข้อค้นพบน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.50 และ ร้อยละ 1.00) งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เป็นการพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมักมีการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา/พัฒนาปรับปรุงจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย หรือเปรียบเทียบผลเพื่อให้เห็นความแตกต่างของตัวแปรที่ศึกษาควบคู่กันด้วย วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ที่หลากหลายทุกวิธี โดยบทความวิจัยส่วนใหญ่ไม่ระบุวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในหัวข้อการดำเนินการวิจัย (ร้อยละ 24.20) แต่มีการกล่าวถึง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในผลการวิจัย การสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีการระบุชัดเจนคือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (ร้อยละ 19.75) และการสุ่มแบบแบ่งชั้น (ร้อยละ 19.11) ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยส่วนใหญ่เป็นแบบสอบถามมากที่สุด (ร้อยละ 49.05) และมีการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีตามลักษณะของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัย ขณะที่มีการใช้แบบสังเกตเพื่อการศึกษาข้อมูลน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.52) และพบว่า งานวิจัยหลายเรื่องมีการใช้เครื่องมือมากกว่า 1 ประเภท ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้สถิติสำหรับการวิจัยมีทั้งในเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐาน โดยใช้แจกแจง/ค่าร้อยละมากที่สุด (ร้อยละ 40.52) รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ร้อยละ 34.31) ส่วนสถิติทดสอบสมมติฐานมีการใช้การทดสอบ T สูงสุดเช่นกัน สำหรับหน่วยวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นครู/อาจารย์/บรรณารักษ์มากที่สุด (ร้อยละ 26.03) รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 22.60) กล่าวโดยสรุปบทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ (ร้อยละ 16.43) รองมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ (ร้อยละ 14.08) โดยมีการศึกษาในด้านเทคนิคน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.37)

ด้านการสังเคราะห์เนื้อหาที่กำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ 10 หัวข้อ พบว่า 1. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศแบ่งเป็น 3 ด้าน จากงานวิจัยจำนวน 37 เรื่อง 2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 20 เรื่อง 3. ด้านงานบริการและ

กิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ จากงานวิจัย 25 เรื่อง 4. ด้านหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 24 เรื่อง 5. ด้านงานเทคนิค แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 9 เรื่อง 6. ด้านทรัพยากรสารสนเทศ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 15 เรื่อง 7. ด้านแหล่งสารสนเทศแบ่งเป็น 3 หัวข้อจากงานวิจัยจำนวน 29 เรื่อง 8. ด้านการบริหารจัดการ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 20 เรื่อง 9. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ใช้ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 17 เรื่อง 10. ด้านอื่น ๆ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ จากงานวิจัยจำนวน 10 เรื่อง

สรุปและอภิปรายผล

1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของบทความวิจัย

ลักษณะงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการส่วนใหญ่เป็นบทความจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์และตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการมากที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2554 และ 2556 โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประเภทวิจัยเชิงสำรวจ รองลงมาคือ การวิจัยเชิงทดลอง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ปรากฏการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ และวิจัยการศึกษาเชิงชาติพันธุ์ ด้านวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความหลากหลายทุกมิติโดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพรรณนาหรือบรรยายข้อมูลมากที่สุด แต่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำนาย/ศึกษาแนวโน้ม รวมทั้งสร้างทฤษฎีที่เป็นข้อค้นพบน้อยที่สุด บทความวิจัยส่วนใหญ่ไม่มี/ไม่ระบุสมมติฐานของการวิจัยที่ชัดเจน เช่นเดียวกับการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยส่วนใหญ่ไม่ปรากฏ/ไม่ระบุ/ในบทความวิจัยเช่นกัน ผู้วิจัยมีการมีดำเนินการโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และใช้หน่วยวิจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวบุคคลในการศึกษา วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ที่หลากหลายทุกวิธี โดยส่วนใหญ่เป็นการสุ่มที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงและการสุ่มแบบแบ่งชั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือมากที่สุด และมีการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายตามลักษณะของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัย บทความวิจัยส่วนใหญ่ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือ/วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งให้ผู้ตอบเป็นผู้ตอบมากที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐาน รวมทั้งการศึกษาที่ไม่ใช้สถิติ โดยใช้วิธีการแจกแจงและค่าร้อยละมากที่สุด ส่วนสถิติทดสอบสมมติฐานมีการใช้การทดสอบค่าที (t-Test) สูงสุดเช่นกัน หน่วยวิจัยที่ใช้ในการศึกษามากที่สุด คือ ครู/อาจารย์/บรรณารักษ์ รองลงมาคือ นักเรียน/นักศึกษา บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาทางผู้ใช้/การใช้ และการรู้สารสนเทศศาสตร์ รองมาคือ เนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ

จากคุณลักษณะของบทความวิจัยดังกล่าว มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่เป็นผลจากการศึกษารายบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับมหาบัณฑิต และคณาจารย์ของสถาบันที่จัดทำวารสาร โดยในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2550 จำนวนบทความในวารสารที่นำมาศึกษามีบทความวิชาการ มากกว่าบทความวิจัย แต่ปีพ.ศ. 2551 เป็นต้นมา จำนวนบทความวิจัยได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นและมีงานวิจัยจากอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่าง ๆ ควบคู่กับงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการวิจัยที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐานให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของบัณฑิตและอาจารย์ในการประเมินให้ได้มาตรฐาน สำหรับประเภท วัตถุประสงค์ และสถิติที่ใช้ในการวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์

และสารสนเทศศาสตร์ ยังคงเป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ควบคู่กับการศึกษาหรือวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคที่พบในการดำเนินงานหรือการใช้บริการ และรวมไปถึงการสอบถามความต้องการของผู้ใช้/ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่ศึกษา และใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายผลที่ได้จากการศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตพร ชังธาดา (2551) ชลดา พันภัย และกุลธิดา ท่วมสุข (2552) ชโรชินี ชัยมินทร์ และคณะ (2553) จินตนา ทนโคสูง (2554) และดวงกมล วงศ์จันทร์ (2554) ที่วิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์จากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย และบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยต่างประเทศ

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยในด้านอื่น ๆ พบว่า รายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดสมมติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิดในงานวิจัยมีน้อยหรือไม่ปรากฏในบทความทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถยืนยันข้อค้นพบได้ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการกำหนดรูปแบบของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติโดยเฉพาะการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลของผลการวิจัยตามตัวแปรที่ศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเพราะต้องใช้ข้อมูลจากสมมติฐานการวิจัยประกอบการวิเคราะห์

ผลการสังเคราะห์เนื้อหา บทความวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชลดา พันภัย และกุลธิดา ท่วมสุข (2552) ที่วิเคราะห์เนื้อหาจากบทความวิจัยในวารสารวิจัยต่างประเทศสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์พบว่า บทความวิจัยจำนวน 249 บทความมีหัวข้อวิจัยด้านผู้ใช้/การใช้/การรู้สารสนเทศมากที่สุด แต่ไม่สอดคล้องในด้านการให้บริการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า หัวข้อที่มีการศึกษารองลงมาคือ แหล่งสารสนเทศ และมีการศึกษางานเทคนิคน้อยที่สุด ผลการศึกษาเป็นทั้งรูปแบบการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาหรือความต้องการ การศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ต่าง ๆ การพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้พัฒนาระบบงาน การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้ง การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อแสวงหาอันนำไปสู่แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ

ด้านการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากบทความวิจัยในกลุ่มเนื้อหาพบว่า

1. ผลการศึกษาด้านผู้ใช้ / การใช้ / การรู้สารสนเทศ มีการศึกษาที่เกี่ยวกับ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติงานที่รับผิดชอบหน่วยวิจัยเป็นผู้สูงอายุ นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ซึ่ง ได้แก่ พยาบาลหัวหน้าของผู้ป่วย และกุมารแพทย์ ด้านการใช้สารสนเทศเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักวิจัย นักศึกษา อาจารย์ ตำรวจ ผู้พิการทางการเมือง และพยาบาลวิชาชีพ โดยศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ เช่น ทำรายงาน เตรียมการสอน ทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย การปฏิบัติงาน และติดตามวิทยาการใหม่ ๆ ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ ประกอบด้วยข้อมูลดิบ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาในการใช้พบว่า เป็นข้อจำกัดด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ ปริมาณที่ไม่เพียงพอ เนื้อหาไม่เป็นปัจจุบัน ส่วนความต้องการใช้สารสนเทศ มีการศึกษาเพื่อนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบหรือความต้องการสารสนเทศที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยต่าง ๆ เช่น นักท่องเที่ยว นิสิตและหน่วยงานในภาครัฐ ปัญหาที่พบคือ ผู้ใช้ขาดทักษะการสืบค้น การค้นหาจากระบบจัดเก็บและการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ

สำหรับการจัดการสารสนเทศเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ระบบการจัดเก็บสารสนเทศ หรือการได้มาของสารสนเทศ เฉพาะด้านจากหน่วยวิจัยที่เป็นองค์กรภาครัฐ ชุมชน และผู้สูงอายุ การรู้สารสนเทศ รวมถึงโครงสร้างการรู้สารสนเทศ การวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และการพัฒนาซึ่งมีผลการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมิน การรู้สารสนเทศของกลุ่มต่าง ๆ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการรู้สารสนเทศ การส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศโดยใช้นวัตกรรมการสอน การจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะ และการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศที่มีหน่วยวิจัยเป็น นักเรียน นิสิต นักศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ และผู้ใช้บริการห้องสมุด

2. ผลการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบต่างๆ เช่น สื่อการเรียนรู้ ประเภทคู่มือ แผนการเรียน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ชุดฝึกอบรม เทคนิคการสอน โดยทดลองใช้กับหน่วยงานวิจัยที่เป็นนักศึกษาในรายวิชาและบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงาน ปรากฏผลว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบได้

ด้านพฤติกรรมการเรียนการสอนสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีการสำรวจเกี่ยวกับการใช้ไอซีทีของผู้สอน สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา บทบาทในการสอนเปรียบเทียบกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศ และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการการเรียนการสอนในรายวิชา หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยนิสิต นักศึกษา อาจารย์ บรรณารักษ์ และครูบรรณารักษ์ ส่วนปัจจัยและองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นการวิเคราะห์ด้านปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งเสริมหรือส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ โดยวิธีการศึกษาหรือสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนเสมือน สภาพแวดล้อมทางการเรียนเสมือนจริง หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษา ได้แก่ นักเรียน และนักศึกษา ในด้านหลักสูตรเป็นการศึกษาเชิงประเมินหลักสูตรในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาต่อการปฏิบัติงาน การสร้างแบบจำลองหลักสูตรในรายวิชา เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรของสาขาหรือคณะวิชา หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาคือนักเรียน ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตหลักสูตรในสาขา /คณะวิชา

3. ผลการศึกษาด้านงานบริการและกิจกรรม มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการจัดบริการของห้องสมุดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดบริการเครือข่ายไร้สาย การจัดบริการล่วงหน้า การจัดบริการอ้างอิงเสมือน การจัดบริการสนับสนุนการวิจัย การจัดบริการเสนอแนะ ทรัพยากรสารสนเทศ การใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการเพื่อส่งเสริมการเข้าใช้บริการ ลักษณะและรูปแบบของการจัดบริการสารสนเทศของสถาบันบริการสารสนเทศประเภทต่าง ๆ หน่วยวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิพิธภัณฑ์ และศูนย์บริการทางวิชาชีพ สำหรับพฤติกรรมการใช้บริการเป็นทางการศึกษาการใช้บริการของผู้ใช้โดยนำการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้ามาเป็นแนวคิดในการศึกษา ลักษณะการใช้บริการสืบค้นสารสนเทศ สภาพและปัญหาของการใช้ข้อมูลออนไลน์ ปัจจัยการใช้บริการบนเว็บไซต์/โทรศัพท์มือถือ ทักษะการใช้บริการสารสนเทศเฉพาะทาง พฤติกรรมและความคิดเห็นในการใช้บริการห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นผู้ใช้บริการกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักศึกษา อาจารย์ ประชาชน และนักสารสนเทศเฉพาะสาขา ส่วนความต้องการการบริการเป็นการสำรวจความต้องการและปัญหาในการใช้บริการของแหล่งสารสนเทศในด้านทรัพยากรสารสนเทศ อาคารสถานที่ รูปแบบการให้บริการ โดยมีหน่วยวิจัยที่ศึกษาประกอบด้วย ครูการศึกษา

พิเศษ ผู้ใช้บริการที่เป็นสมาชิกของหน่วยงาน อาจารย์ และนักศึกษา และด้านการประเมินเป็นการสังเคราะห์เกณฑ์เพื่อใช้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริการและผลประเมินคุณภาพการบริการจากสภาพที่เป็นจริง เปรียบเทียบกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ โดยศึกษาจากหน่วยวิจัยที่เป็นผู้ให้บริการห้องสมุด

4. ผลการศึกษาด้านหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน มีการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ที่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในเชิงปริมาณเป็นการนำเสนอภาพรวมของเนื้อหาในช่วงเวลาหนึ่ง วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบกับขอบเขตเนื้อหาทางด้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความคิดเห็นในการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นวิทยานิพนธ์สาขาวิชาต่าง ๆ หนังสือสารานุกรมสำหรับเยาวชนโดยพระประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วารสาร รายงานการวิจัย และผู้ใช้หนังสือ ด้านการอ่านเป็นการสำรวจหรือวิเคราะห์เกี่ยวกับความต้องการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การพัฒนาคุณภาพ การสร้างนิสัยรักการอ่านในสถานศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ เด็กที่ใช้บริการกิจกรรมการอ่าน ผู้ปกครอง นักเรียน และนิสิตนักศึกษา ส่วนการใช้หนังสือมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือในลักษณะ Overused และ Underused ของการจัดบริการในแหล่งสารสนเทศ วัตถุประสงค์ของการใช้หนังสือ พฤติกรรมการใช้หนังสือ และการทดลองใช้หนังสือในการบำบัดผู้ป่วย หน่วยวิจัยที่ใช้เป็นอาจารย์ นิสิต นักศึกษา ผู้ใช้บริการ และเยาวชนที่ป่วยเป็นโรคสมอง ตติยา

5. ผลการศึกษาด้านเทคนิค มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างงบประมาณจัดซื้อกับพฤติกรรมการใช้หนังสือเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหาหนังสือที่สอดคล้องกับการใช้จริง การสำรวจการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด การนำกระบวนการ Bibliomining มาหาหาความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือที่ถูกยืมและโปรแกรมวิชาที่ยืมหนังสือ การทดลองใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การดำเนินงานจัดหาวารสารอิเล็กทรอนิกส์และเปรียบเทียบการดำเนินงานเทคนิคกับการจัดการใช้อุปทาน หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นอาจารย์ในสถาบัน เอกสารด้านงบประมาณหรือการยืมหนังสือ และห้องสมุด ส่วนเครื่องมือช่วยค้นมีการวิเคราะห์การใช้สารสนเทศร่วมในการจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ต่อการค้นคืนที่ได้จากเสิร์ชเอนจิน (Search engine) การใช้คำศัพท์ที่เรียกบริการในเว็บไซต์ของห้องสมุด การใช้คำและเปรียบเทียบหัวข้อย่อยอิสระภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ ผลจากการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวถูกนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากการปฏิบัติงานโดยหน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นผลลัพธ์จากผู้ใช้ และบรรณารักษ์ ด้านการจัดระบบการจัดการสารสนเทศมีการพัฒนาระบบการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศสำหรับพุทธภูมิรูปแบบการลงรายการและหัวเรื่อง เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นทรัพยากรสารสนเทศในพิพิธภัณฑ์

6. ผลการศึกษาด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรสารสนเทศแบบมีส่วนร่วมด้วยการสำรวจความคิดเห็น การทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นกับระบบงาน การจัดทาระบบนำทางความรู้ รูปแบบการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ ดิจิทัลและหนังสือหายาก หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ คณาจารย์ นักศึกษา และห้องสมุด ด้านการใช้ทรัพยากรสารสนเทศมีการสำรวจพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ลักษณะการใช้ และปัญหาของการใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูล และฐานข้อมูลออนไลน์ และการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ประเภทอื่น ๆ ในห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ คณาจารย์ และนักศึกษา ส่วนการสำรวจและวิเคราะห์ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเสนอบทความด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในหนังสือพิมพ์ การวิเคราะห์การอ้างอิงผลงานวิชาการที่ตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารวิชาการในระดับนานาชาติ และการวิเคราะห์เอกสารจดหมายเหตุ หน่วยวิจัยที่ศึกษาประกอบด้วยหนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ และเอกสารจดหมายเหตุ

7. ผลการศึกษาด้านแหล่งสารสนเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของแหล่งสารสนเทศเป็นการสำรวจสภาพการดำเนินงานและปัญหาของห้องสมุดและสถาบันบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์เป็นภาพรวม บทบาทของห้องสมุดที่สนองความต้องการของผู้ใช้บริการ วัฒนธรรมองค์กร การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อการบริหารงานเชิงคุณภาพและการประเมินผลห้องสมุดเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดดนตรี ห้องสมุดเรือนจำชั่วคราว ห้องสมุดสำหรับผู้พิการทางสายตา ห้องสมุดประชาชน และ สถาบันบริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ ส่วนการศึกษาผู้ใช้เป็นการสำรวจพฤติกรรมความต้องการและปัญหาการใช้ห้องสมุดของสมาชิกในหน่วยงาน ด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ ลักษณะบริการที่ใช้ ในส่วนการปฏิบัติงานเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้โปรแกรมอัตโนมัติในการทำงานต่าง ๆ การมีจิตสาธารณะของผู้ใช้บริการ ความคาดหวังของผู้ใช้ต่อการบริหารจัดการ หน่วยวิจัยที่ใช้เป็นนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ห้องสมุด ผู้สูงอายุ และคลังปัญญาในมหาวิทยาลัย สำหรับการบริหารจัดการมีผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาของการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายการดำเนินงานการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุด บทบาทของผู้บริหาร หน่วยงานกับการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกับหน่วยงานอื่น ๆ ในสังกัดเดียวกัน การประชาสัมพันธ์ การออกแบบอาคารห้องสมุด หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารห้องสมุด นักศึกษา นักเรียน ครู ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ มีการวิเคราะห์ปัจจัย องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุด การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของคลังสารสนเทศ หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยห้องสมุดและคลังสารสนเทศ

8. การศึกษาด้านการบริหารจัดการ มีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานเป็นวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาห้องสมุดให้เป็นองค์กรคุณภาพ สำรวจการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บรรยากาศองค์กร การบริหารความเสี่ยง การบริหารจัดการคลังสถาบัน การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการ การวิเคราะห์ด้านการตลาด (ประสบการณ์ลูกค้า) รูปแบบการสื่อสารกับผู้ใช้บริการ การปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นประชาคมอาเซียน การวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อพัฒนาห้องสมุด การสร้างแบบจำลองห้องสมุด การพัฒนาโมเดลในการดำเนินงาน หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาคือ ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ด้านบุคลากร มีการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวัง การรับรู้ด้านสมรรถนะการปฏิบัติงาน การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร เช่น ความต้องการกิจกรรมในการพัฒนาปัญหาด้านการบริหารจัดการ การสำรวจความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวัง ความรู้ความสามารถที่พึงประสงค์ หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ผู้บริหารห้องสมุด บรรณารักษ์ และนักวิชาชีพสารสนเทศ

9. การศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจเป็นการศึกษาด้านความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุดอัตโนมัติ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการให้บริการ เช่น เฟสบุ๊ค ความต้องการใช้หรือลักษณะการดำเนินงานของระบบห้องสมุดอัตโนมัติ พฤติกรรมและปัญหาของการใช้เว็บไซต์ของผู้ใช้บริการ ลักษณะ

หรือความต้องการของการใช้เทคโนโลยี หน่วยวิจัยที่ใช้ศึกษาประกอบด้วยนิสิต นักศึกษา นักเรียน ห้องสมุด และผู้สูงอายุ ด้านการจัดทำ/พัฒนาเป็นการพัฒนาระบบเว็บไซต์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อทดลองใช้ในระบบงานโดยมีการประเมินประสิทธิภาพการใช้งาน และความพึงพอใจของผู้ใช้ หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ส่วนการประเมินและวิเคราะห์มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวแบบประเมินเว็บไซต์ การประเมินแบบประเมินเว็บไซต์ การประเมินเว็บไซต์ และระบบห้องสมุดอัตโนมัติ วิเคราะห์การใช้เฟสบุ๊คของห้องสมุด และการวิเคราะห์โครงสร้างระเบียบบรรณานุกรมโดยการใช้การวิเคราะห์แฟซิท (Facet) หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ห้องสมุด

10. การศึกษาในด้านต่าง ๆ มีการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ เป็นการสำรวจสภาพแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ลักษณะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมและปัญหาของการใช้แหล่งเรียนรู้ หน่วยวิจัยที่ใช้ คือ เป็นนักเรียน และประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ด้านการประเมินเป็นการประเมินด้านความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตในสาขาสารสนเทศศาสตร์ การพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพของเว็บล็อก การประเมินโครงการในหน่วยงาน หน่วยวิจัยที่ศึกษาคือ ผู้ใช้บริการ บุคลากรในหน่วยงาน และผู้ใช้บัณฑิต ส่วนอื่นๆ เป็นการสำรวจเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ วัฒนธรรมสารสนเทศ พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หน่วยวิจัยที่ศึกษาเป็นองค์กร และบุคลากรในหน่วยงาน

จากการสังเคราะห์เนื้อหาที่เป็นข้อค้นพบ 10 กลุ่ม สามารถนำมาอภิปรายในภาพรวมได้ดังนี้

1. การวิจัยทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีแนวโน้มในการศึกษาด้านสารสนเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรม/ความต้องการการใช้สารสนเทศ และมีการเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของกลุ่มต่าง ๆ ในลักษณะการประเมินอันนำไปสู่การสร้างเครื่องมือหรือแบบวัดทักษะการรู้สารสนเทศของกลุ่มนักเรียน นิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นไปตามบริบทของสังคมปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อสารสนเทศในมิติต่างๆ และการใช้สารสนเทศเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำในสังคมสารสนเทศ

2. ด้านการเรียนการสอนในสาขาสารสนเทศศาสตร์และสาขาสารสนเทศศาสตร์ พบว่า บรรณารักษ์/ครูบรรณารักษ์มีการนำวิทยาการในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตรกรรมทางการศึกษา รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและได้ดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต และนักศึกษา ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอน

3. การวิจัยที่เกี่ยวกับงานบริการส่วนใหญ่ใช้วิธีการเชิงสำรวจสภาพการดำเนินงาน การศึกษาความต้องการของผู้ใช้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนางาน เช่นเดียวกับการศึกษาด้านบริหารจัดการโดยมีการนำทฤษฎีทางการตลาดมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาอันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ มาใช้ศึกษาเพื่อแสวงหาข้อค้นพบและเป็นข้อมูลในการดำเนินงานเชิงรุก

4. ด้านทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและการส่งเสริมการอ่าน ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นคุณลักษณะของงาน หรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาเพื่อประโยชน์การนำไปใช้เป็นเครื่องมือ พัฒนาการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้า และการปรับปรุงการจัดทำ ส่วนการศึกษาด้านทรัพยากรสารสนเทศเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการจัดหาและใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่ปรับเปลี่ยนจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะฐานข้อมูลและวารสารอิเล็กทรอนิกส์

5. ด้านเทคนิค พบว่า มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการศึกษาและใช้รูปแบบการวิเคราะห์เพื่อสรุปและยืนยันความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษากับข้อค้นพบ เช่นเดียวกับการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ติดตามผลการใช้ สำนวณสภาพการใช้ ความพึงพอใจ ปัญหาที่เกิดจากการใช้งาน และระบบการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากข้อจำกัดในด้านระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการศึกษา ทำให้การสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการครั้งนี้ ยังไม่ครอบคลุมวารสารวิชาการจากสถาบันอื่น ๆ ที่มีการจัดทำเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขามหาวิทยาลัยและสารสนเทศศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมวารสารอื่น ๆ เพื่อค้นหาองค์ความรู้จากการวิจัยและสะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมงานวิจัยในรอบทศวรรษ

2. ควรศึกษางานวิจัยจากต่างประเทศในช่วงเวลาเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและแนวโน้มของหัวข้อที่ทำการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยในสาขามหาวิทยาลัยและสารสนเทศศาสตร์ให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ

3. กรณีที่มีการสังเคราะห์งานวิจัยจากบทความวิจัย ควรมีการศึกษารายงานการวิจัยฉบับเต็มเพื่อเติมเต็มข้อมูลรายละเอียดที่อาจไม่ปรากฏในบทความวิจัย แต่มีระบุในรายงานวิจัย เช่น การกำหนดสมมติฐานการวิจัย กรอบแนวคิด วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น อันจะช่วยผลที่ได้จากการสังเคราะห์ที่มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. การสังเคราะห์งานวิจัยควรคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการสังเคราะห์เชิงอภิปรายมาใช้ในการศึกษาเพื่อหา ความสัมพันธ์ของตัวแปรและนำไปสู่ข้อค้นพบในเชิงทฤษฎีซึ่งในงานวิจัยที่ศึกษายังมีข้อสรุปที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีค่อนข้างน้อย

บรรณานุกรม

กรรณิกา เรืองเดช. (2554). การสังเคราะห์งานวิจัย. ยะลา : วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร. สืบค้นจาก

<http://www.yala.ac.th/download/mean/06/06/2554scan0063.pdf>.

จินตนา ทนโคสูง. (2554). การวิเคราะห์และสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย พ.ศ.2543-2553. ปรินซ์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชลดา พันภัย และกุลธิดา ท้วมสุข. (2552). การวิเคราะห์เนื้อหาบทความวิจัยในวารสารวิจัยต่างประเทศสาขามหาวิทยาลัยและสารสนเทศศาสตร์. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, 2(2), 63-74.

ชโรษีนิย ชัยมินทร์ และคณะ. (2553). การวิเคราะห์เนื้อหาบทวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 28(2), 37-38.

- ดวงกมล วงศ์จันทร์. (2554). การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่ดุษฎีบัณฑิตสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2542 – 2551. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 4(1), 29–39.
- รัดพร ชังธาดา. (2551). การวิเคราะห์งานวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยสารคาม ที่จัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528–2549. *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 1 (1), 73 – 81.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2557). *การวิเคราะห์ อภิमान (Meta – analysis)* สืบค้นจาก www.stou.ac.th/offices/ord/RD/rdrd/download/issue1.ppt
- Cooper, H. M. (1998). *Synthesizing research: A guide for literature reviews*. (3rd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cooper, H. and Hedges, L. V. (1994). *The Handbook of Research Synthesis*. New York: Russell Sage Foundation.
- Danton, J. P. (1959). Doctoral Study in librarianship in the United States. *College and Research Libraries*, 20(5), 435 - 453.
- Jarvelin, K. and Vakkari, P. (1990). Content analysis of research articles in library and information science. *Library & Information Science Research*, 12(4), 395–421.
- Lather, P. (1999). To be use : The work of reviewing. *Review of Educational Research*, 69(1), 2–7.
- Lloyd, J. M. (2004). Application of systematic review methods to qualitative research: Practical issues. *Journal of Advanced Nursing*, 48(3), 271–278.
- Schick, F. L. (1963). Library science research needs. *Journal of Education for Librarianship*, 3(4), 280–291.
- Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2), 63–75.
- Walker, R. D. (1963). The quantity and content of masters : Theses accepted at library schools offering the doctor's degree 1949 -1958. *Journal of Education for Librarianship*, 3(4), 246–279.

การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

สุบิน ไชยยะ¹

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์²

ปิยพงษ์ สุเมตติกุล³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยสำหรับเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา 2) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน จำนวน 97 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI_{modified}

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70) และระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) ตามลำดับ เมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา โดยเรียงลำดับจากค่าดัชนี PNI_{modified} เฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าดัชนี PNI_{modified} เฉลี่ยที่น้อยที่สุด ได้แก่ สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศ (0.295) รองลงมา คือ นโยบายและระบบการบริหาร (0.260) ทรัพยากรการเรียนรู้ (0.240) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (0.232) และบริการส่งเสริมการเรียนรู้ (0.224) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, การบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย, ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต, นิสิตนักศึกษา

¹ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา E-mail: subinchaiya@hotmail.com

² Ph.D. (Development Education and Economics of Education) ศาสตราจารย์ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ Ed.D, (Educational Administration) อาจารย์ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A needs assessment of university library management to enhance lifelong learning skills of students

Subin Chaiya¹

Pruet Siribanpitak²

Piyapong Sumettikoon³

Abstract

The purposes of the study were 1) to study the current state and the desirable state of university library management to enhance lifelong learning skills of students 2) to set the priorities of the needs of university library management to enhance lifelong learning skills of students. The samples of the study were 97 state and private university libraries. Questionnaires were used as tools to collect data. Frequency, percentage, mean/average, standard deviation and PNI_{modified} were used to analyze the collected data.

The research finding showed that the overall current state and the desirable state of university library management to enhance lifelong learning skills of students were of high level ($\bar{X}= 3.70$) and highest level ($\bar{X}= 4.63$) respectively. When ranked by priority of needs for university library management to enhance lifelong learning skills of students, the study found the needs from PNI_{modified} average highest to PN_{modified} average lowest to be information professionals competency and roles (0.295), management policy and system (0.260), learning resources (0.240), learning environments (0.232) and learning support services (0.224) respectively.

Keywords: Needs Assessment, University Library Management, Lifelong Learning Skills, Students.

¹Ph.D. Candidate (Educational Administration), E-mail: subinchaiya@hotmail.com

²Ph.D. (Development Education and Economics of Education), Professor, Department of Educational Policy, Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

³Ed.D. (Educational Administration), Lecturer, Department of Educational Policy, Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

บทนำ

การเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาคนให้มีทักษะในการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะการคิดแก้ปัญหาชีวิต และมีทักษะชีวิตพอที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ตามสมควร นั่นคือการเรียนรู้ของคนต้องเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่ เสาที่ 1 การเรียนรู้เพื่อรู้ โดยผู้เรียนต้องรู้วิธีที่จะเรียนต่อไป เสาที่ 2 การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริง เสาที่ 3 การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข และเสาที่ 4 การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อการมีชีวิตที่เป็นของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป., น. 44) ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามที่ปรากฏใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน” ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาตัวบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก (Hainuat, 1981; Nordstrom, 2011; สุมาลี สังข์ศรี, 2543, 2544) ซึ่งสามารถกระทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและกระทำได้ทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมการศึกษาในทุกประเภทและทุกระดับการศึกษา มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา มีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ทั้งนี้ ทุกคนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเต็มขีดความสามารถ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีทักษะและเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ (วิจิตร ศรีสอาน, 2545; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า มีผลมาจากปัจจัยทางด้านนโยบายหรือข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตัวบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหรือสถาบันการศึกษาทุกระดับ ครูหรืออาจารย์ผู้สอนที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริงซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เรียนรู้ในการพัฒนาทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ไม่มีคุณภาพ ขาดเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในเชิงประจักษ์ได้ ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนรู้

ตลอดชีวิตด้วย (ครรชิต มัลลียงศ์, 2542; สุมาลี สังข์ศรี, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของยงยุทธ ยุทธวงศ์ (2557) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีปัญหาระบบการศึกษาไทยที่ไม่ได้สอดคล้องเพื่อประกอบอาชีพ เพราะไม่ได้มุ่งเตรียมบุคลากรให้มีทักษะการทำงานตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งจากผลสำรวจนายจ้างใน 8 อุตสาหกรรมปี 2550 ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ พบว่า นายจ้างเกือบทั้งหมดรายงานว่าลูกจ้างขาดทักษะที่จำเป็นทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษอ่อนที่สุด รวมถึงทักษะจำเป็นอื่นๆ ที่เป็นปัญหาของพนักงาน ได้แก่ ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดคำนวณ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ การบริหาร การสื่อสาร การแก้ปัญหา เป็นต้น นอกจากนี้ การพัฒนาและการจัดกำลังคนในปัจจุบันยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างแผนการศึกษากับแผนการพัฒนาแรงงาน หลักสูตรการศึกษามุ่งเน้นให้ความรู้ด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการทำงานจริง ด้วยปัญหาเหล่านี้ จึงทำให้แรงงานของไทยมีคุณภาพต่ำ และไม่สามารถยกระดับเทคโนโลยีเพื่อก้าวสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงได้

จากความสำคัญและสภาพปัญหาอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยให้บัณฑิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาจนทำให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่จะเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทักษะการคิด ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ ทักษะการคิดคำนวณ และทักษะการคิดแก้ปัญหา (Cotton, 1998; Smith and Spurling, 1999; European Commission, 2000; 2002; Dong, 2004; Knapper, 2006; Hanewald, 2012) 2) ทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะการรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการวิจัย (เฉลิม วราวิทย์ และไพฑูรย์ สีนารัตน์, ม.ป.ป.; Cotton, 1998; Smith and Spurling, 1999; European Commission, 2000, 2002; Lublin, 2003; Dong, 2004; Knapper, 2006; Adams, 2007; Collins, 2009; Kwon and Cifuentes, 2009; Hanewald, 2012) และ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 ทักษะย่อย ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการสื่อสาร (Cotton, 1998; Smith and Spurling, 1999; Dong, 2004; Knapper, 2006; Adams, 2007; Collins, 2009; Kwon and Cifuentes, 2009; Hanewald, 2012) ด้วยเหตุนี้ แหล่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างให้บุคคลได้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากแต่บุคคลมีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาแล้วนั้นก็จะเป็นบุคคลที่ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่ และปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ในปัจจุบันได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ห้องสมุดในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้อีกประเภทหนึ่ง ที่เป็นหัวใจของการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว ห้องสมุดเป็นสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้รับความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเป็นบริการพื้นฐานของรัฐที่จัดให้เพื่อพัฒนาประชาชนทุกเพศทุกวัย และยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคน การพัฒนาสังคม และประเทศชาติในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วย (ชุมพล ศิลปอาชา, 2552, น. 15)

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่เป็นทางการมีบทบาทและหน้าที่หลักสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการทางวิชาการให้แก่สถาบันอุดมศึกษาทุกระบบการศึกษาและแก่สังคม (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) นอกจากนั้น บทบาทหน้าที่ของห้องสมุด

มหาวิทยาลัยในปัจจุบันยังมีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต เนื่องจากงานของห้องสมุดไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในห้องสมุดหรือให้บริการเฉพาะผู้มาใช้ห้องสมุดเท่านั้น ห้องสมุดยังต้องมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและให้บริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนแก่ประชาชนทุกคนของประเทศ อาทิ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านให้แก่ประชาชนทั้งที่มาใช้และไม่ได้มาใช้ห้องสมุด โดยห้องสมุดจะต้องออกไปหาประชาชนแทนที่จะรอหรือให้บริการผู้มาใช้บริการเท่านั้น อีกตัวอย่างที่ดีที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดในการส่งเสริมการอ่านและให้การศึกษาแก่ทุกคนคือ การที่กรุงเทพมหานครได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองหนังสือโลก ปี 2556 นอกจากภารกิจในระดับประเทศแล้ว การที่ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมกันเป็นประชาคมอาเซียน เป็นสิ่งที่บรรณารักษ์และห้องสมุดมหาวิทยาลัยสามารถมีส่วนร่วมและสนับสนุนประชาชนทางด้านการศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2555) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัย นอกจากจะเป็นแหล่งส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยขั้นสูงของนิสิตนักศึกษา และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมมาทุกยุคทุกสมัยอีกด้วย

การบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเสริมสร้างให้นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น พันธกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพบัณฑิตด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยด้วย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลทางเว็บไซต์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งรัฐและเอกชนบางแห่งของไทย พบว่า ห้องสมุดนอกจากจะมีการกำหนดพันธกิจที่คล้ายคลึงกันโดยมุ่งเน้นที่หน้าที่หลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยแล้ว ทั้งนี้ยังต้องมีพันธกิจในการ “...เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555) “เป็นศูนย์กลางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต...” (สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2554) และเป็นแหล่งที่ “ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต, 2556) นอกจากนั้น จากผลการวิจัยของ Bangert (1997) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับข้อความที่ปรากฏอยู่ในพันธกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 58 แห่ง พบว่า ข้อความที่ปรากฏอยู่ในพันธกิจของห้องสมุดที่ปรากฏบ่อยที่สุด คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ดังนั้น พันธกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มากยิ่งขึ้น โดยอาจต้องกำหนดเป็นข้อความหนึ่งในพันธกิจหลักของห้องสมุดทุกแห่งซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้คุณภาพและมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะต้องมีหน้าที่ในการบริหารจัดการห้องสมุดเพื่อให้พันธกิจเหล่านั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยทำหน้าที่ในการวางแผน (Planning) การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) ให้มีประสิทธิภาพ (Newby, Stepich, Lehman, & Russell, 2000) นอกจากนี้ยังต้องบริหารงานห้องสมุดให้เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 ตลอดจนต้องรับผิดชอบงานอื่นที่เกิดขึ้นในห้องสมุดอีกด้วย

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย และผู้บริหารมหาวิทยาลัยในงานวิจัยของ กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศราวรรณวงศ์, ทิพย์วัลย์ ตุลยะสุข, และกันยารัตน์ เคียวเช่น (2548) เรื่องบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า ข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นมาจากสาเหตุที่ว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทย อาจารย์ และนิสิตนักศึกษา ยังไม่มีนิสัยในการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การเรียนรู้ด้วยตนเอง และอาจเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ยาก ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นส่งเสริมได้ แต่ตัวบุคคลสำคัญที่สุด ทั้งนี้ทัศนคติของบรรณารักษ์และนักสารสนเทศยังคงเคยชินกับการทำงานตามระบบเดิม ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ชอบงานบริการที่ต้องออกไปพบปะผู้ใช้ ไม่พร้อมสำหรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ รวมทั้งลักษณะทางกายภาพของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น อาคารไม่เหมาะสม ระบบและเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการให้บริการแก่ผู้ใช้ เป็นต้น นอกจากนี้ จากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับมหาวิทยาลัยในงานวิจัยของ Tuamsuk, Kwiecien, and Sarawanawong (2013) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยของไทยเกือบทุกแห่งมีนโยบายในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning skills) เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผลักดันให้อาจารย์เป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการพัฒนาและมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์อย่างเคร่งครัด แต่กลับพบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายและกลยุทธ์ในการกำหนดให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องทำหน้าที่และมีบทบาทร่วมกับผู้สอนในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น จากความสำคัญและจากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเป็นแรงกระตุ้นและเป็นแรงผลักดันให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา แต่มีคำถามว่า จะปรับอะไร อย่างไร แคไหน รวมทั้งควรมีการบริหารจัดการหรือมีกลยุทธ์การบริหารที่เหมาะสมอย่างไรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการวางแผนองค์กร และพัฒนาการบริหารงานห้องสมุดให้เกิดประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเอื้อประโยชน์ในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและผู้ใช้บริการอื่น ๆ อย่างเต็มศักยภาพ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาเพื่อจะได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยดังกล่าวมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

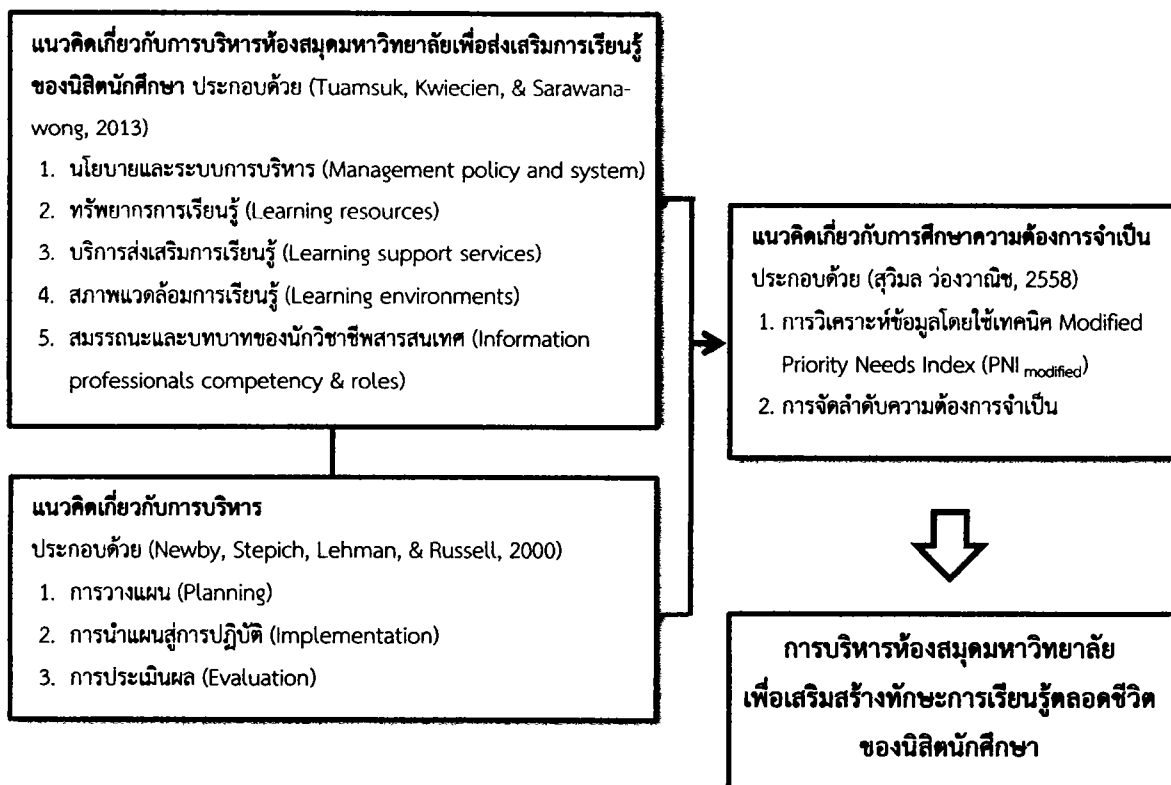
1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างไร
2. ความต้องการจำเป็นในการการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตศึกษามีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากร ได้แก่ ห้องสมุดที่มีฐานะเป็นห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 122 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970, p. 608) ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยมีความคลาดเคลื่อน (e) $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่างของห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 97 แห่ง กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้แบบกำหนดโควตา (Quota sampling) โดยพิจารณาจากอัตราส่วนจำนวนห้องสมุดมหาวิทยาลัยในแต่ละประเภท ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 25 แห่ง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 39 แห่ง และห้องสมุดมหาวิทยาลัยของเอกชน จำนวน 33 แห่ง รวมทั้งสิ้น 97 แห่ง การสุ่มรายชื่อห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ให้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือหัวหน้า

ห้องสมุด แห่งละ 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่าย/งานห้องสมุด แห่งละ 1 คน และบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย/งานห้องสมุด แห่งละ 1 คน รวมแห่งละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 291 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) มีค่า IOC เท่ากับ 0.92 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9857 โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และบางแห่งส่งแบบสอบถามด้วยตนเองจากผู้ให้ข้อมูลโดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมด 229 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.69 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{modified}$

สำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ (สุวิมล ร่องวาณิช, 2558, น. 279)

$$PNI_{modified} = (I-D) / D$$

เมื่อ $PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยฯ

D หมายถึง สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยฯ

ทั้งนี้ ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยฯ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยการแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 121)

- ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ปัจจุบันมีการปฏิบัติและพึงประสงค์ให้มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ปัจจุบันมีการปฏิบัติและพึงประสงค์ให้มีการปฏิบัติในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ปัจจุบันมีการปฏิบัติและพึงประสงค์ให้มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ปัจจุบันมีการปฏิบัติและพึงประสงค์ให้มีการปฏิบัติในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ปัจจุบันมีการปฏิบัติและพึงประสงค์ให้มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

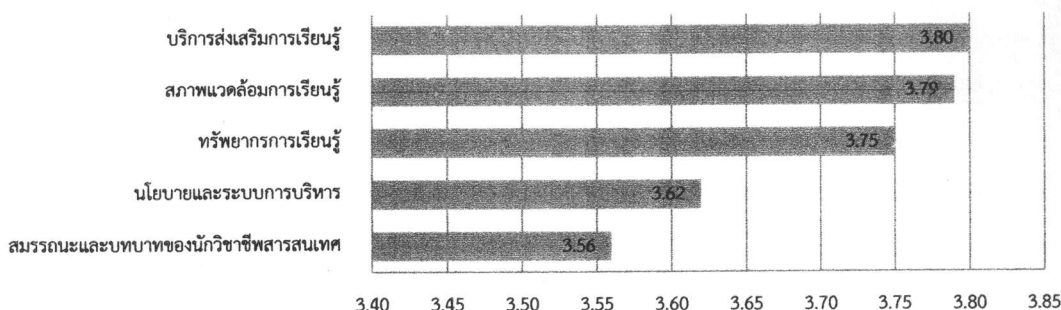
ผู้วิจัยได้แบ่งการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

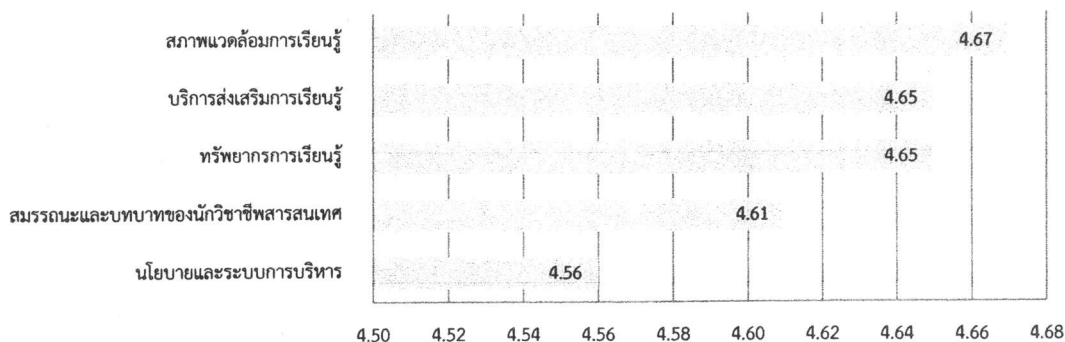
จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 229 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 176 คน โดยส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 75 คน มีตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการห้องสมุดหรือหัวหน้าห้องสมุด จำนวน 80 คน ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท จำนวน 127 คน และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งปัจจุบันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี จำนวน 130 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บริการส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.79$) ทั้งนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.56$)



สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาของในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมา คือ ทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.65$) ทั้งนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นโยบายและระบบการบริหาร ($\bar{X} = 4.56$)



เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา จำแนกรายด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นที่มากที่สุด ดังนี้

1. ด้านสมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความรู้ความสามารถในการสอนการรู้สารสนเทศ ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ บทบาท

การเป็นผู้ชี้แนะและรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.64) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย ($\bar{X}$ = 3.49) เท่ากัน สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความรู้ความสามารถในการสอนการรู้สารสนเทศ ($\bar{X}$ = 4.65) รองลงมา คือ บทบาทการเป็นผู้ชี้แนะและรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.64) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย บทบาทการเป็นผู้สอน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ($\bar{X}$ = 4.60)

2. ด้านนโยบายและระบบการบริหาร พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีนโยบายให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้หลักของมหาวิทยาลัย ($\bar{X}$ = 3.93) รองลงมา คือ การมีนโยบายการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X}$ = 3.68) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.30) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีนโยบายให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้หลักของมหาวิทยาลัย ($\bar{X}$ = 4.67) รองลงมา คือ บทบาทการเป็นผู้ชี้แนะและรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.64) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.40)

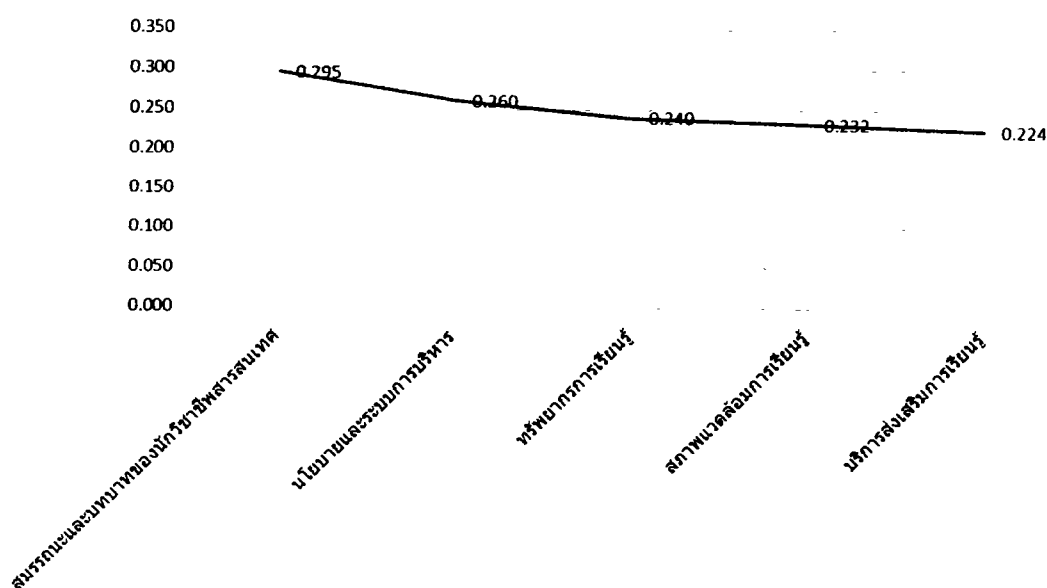
3. ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.03) รองลงมา คือ การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.98) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 3.32) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.73) รองลงมา คือ การจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.71) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}$ = 4.53)

4. ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.90) รองลงมา คือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.84) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัย ($\bar{X}$ = 3.63) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.69) รองลงมา คือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.67) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัย ($\bar{X}$ = 4.64)

5. ด้านบริการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.80) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.02) รองลงมา คือ การสอนการรู้สารสนเทศ ($\bar{X}$ = 3.87) ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดบริการเชิงลึกโดยเน้นให้บริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม ($\bar{X}$ = 3.56) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65) โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.68) รองลงมา คือ การสอนการรู้สารสนเทศ และการจัดระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ห้องสมุด ($\bar{X}$ = 4.66) เท่ากัน ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดบริการเชิงลึกโดยเน้นให้บริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม ($\bar{X}$ = 4.60)

ตอนที่ 3 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

สำหรับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาโดยรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็นในทุกด้าน โดยมีค่า PNI^{Modified} อยู่ระหว่าง 0.224-0.295 ซึ่งด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศ (0.295) รองลงมาคือ นโยบายและระบบการบริหาร (0.260) ทรัพยากรการเรียนรู้ (0.240) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (0.232) และบริการส่งเสริมการเรียนรู้ (0.224) ตามลำดับ แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็นด้านสมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศอย่างเร่งด่วนมากที่สุด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยของแต่ละด้านตามการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา พบว่า ทั้ง 5 ด้านมีความต้องการจำเป็นที่สอดคล้องกัน โดยการประเมินผลมีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 การนำแผนสู่การปฏิบัติ ลำดับที่ 2 และการวางแผน ลำดับที่ 3 ตามลำดับ



สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา โดยเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้

1. ด้านสมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศ

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.295 โดยมีอยู่ 5 ประเด็นที่สูงกว่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ย ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย มีความสำคัญในลำดับที่ 1 เท่ากัน (0.318) บทบาทการเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลำดับที่ 3 (0.305) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ลำดับที่ 4 (0.303) และบทบาทการเป็นผู้สอน ลำดับที่ 5 (0.296)

2. ด้านนโยบายและระบบการบริหาร

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.260 โดยมีอยู่ 4 ประเด็นที่สูงกว่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ย ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ มีความสำคัญในลำดับที่ 1 (0.333) การนำระบบการทำงานแบบทีมงานและการทำงานแบบเน้นความเชี่ยวชาญมาใช้ในการจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 (0.281) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งกายภาพและทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ลำดับที่ 3 (0.264) และการมีระบบและกลไกในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 (0.262)

3. ด้านทรัพยากรการเรียนรู้

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.240 โดยมีอยู่ 2 ประเด็นที่สูงกว่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ย ได้แก่ การรวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต มีความสำคัญในลำดับที่ 1 (0.364) และการพัฒนาฐานความรู้ในระบบห้องสมุดดิจิทัลและคลังปัญญาของสถาบัน ลำดับที่ 2 (0.259)

4. ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.232 โดยมีประเด็นที่สูงกว่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ย คือ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัย (0.278)

5. ด้านบริการส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในด้านนี้ พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ยเท่ากับ 0.224 โดยมีอยู่ 2 ประเด็นที่สูงกว่า $PNI_{Modified}$ เฉลี่ย ได้แก่ การจัดบริการเชิงลึกโดยเน้นให้บริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม มีความสำคัญในลำดับที่ 1 (0.292) และการจัดบริการสนับสนุนการวิจัย ลำดับที่ 2 (0.244)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีการบริหารเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในระดับหนึ่งแล้ว แต่อาจประสบปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์ และจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา (ประสิทธิ์ชัยเดชขำ, 2549) เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจึงมีความต้องการจำเป็นในลำดับที่หนึ่ง อาจเป็นเพราะสมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศเป็นเรื่องที่สำคัญในการช่วยเสริมสร้างให้นิสิตนักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น นักวิชาชีพสารสนเทศจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งนักวิชาชีพสารสนเทศต้องเป็นนักจัดการที่ดี รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ นักวิชาชีพสารสนเทศจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทโดยเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างสังคมไทยให้ก้าวสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (จิระพันธ์ กัลลประวิทย์, 2555) นอกจากนั้น สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศในด้านของการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัย และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งสองเรื่องมีความต้องการจำเป็นมาเป็นลำดับที่หนึ่งนั้น อาจเป็นเพราะนอกจากนักวิชาชีพสารสนเทศจะต้องมีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารบรรณศาสตร์แล้วนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจว่ามหาวิทยาลัยมีหลักสูตรสาขาวิชาใดบ้างที่มีการจัดการเรียนการสอน และมีสาขาวิชาเฉพาะด้านใดบ้างที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนหรือร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนในการบริหาร การให้บริการ และจัดการข้อมูลในแต่ละสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันในการเสริมสร้างให้นิสิตนักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศรฉนวนวงศ์, ทิพย์วัลย์ ตูลยะสุข, & กันยารัตน์ เควียเช่น, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยสุตา ตันเลิศ, และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) พบว่า บทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใน พ.ศ. 2553-2562 ในด้านความเชี่ยวชาญ โดยเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ จันทรรัตน์ สิทธิสมจินต์, สุดใจ ธนไพศาล, กนกกร สมปราชญ์, และสุรวีร์ รุ่งเรือง (2557) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศุภรรษตรา แสนวา (2555) ที่พบว่า บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดร้อยละ 100 เห็นด้วยกับบทบาทและความรู้ความสามารถ 5 ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ ด้านบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอน

นอกจากนั้น ในด้านบริการส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจึงมีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับสุดท้าย อาจเป็นเพราะห้องสมุดได้จัดบริการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสอนการรู้สารสนเทศให้กับนิสิตนักศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น การปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด การฝึกอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น การจัดระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ห้องสมุดในหลายๆ ช่องทางเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศ การการจัดบริการสนับสนุนการวิจัย เช่น บริการแนะนำวิธีการใช้

โปรแกรมจัดการบรรณานุกรม วิธีการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น และการจัดบริการเชิงลึกโดยเน้นให้บริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น บริการตรวจสอบรายการอ้างอิง/บรรณานุกรม บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชา เป็นต้น (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013) แต่เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยกลับพบว่า การจัดบริการเชิงลึกโดยเน้นให้บริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่หนึ่ง อาจเป็นเพราะห้องสมุดมีความต้องการที่จะจัดบริการนี้เป็นพิเศษสำหรับบุคคลหรือกลุ่มที่มีความสนใจและความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไปในแต่ละคณะและสาขาวิชา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิยสุตา ดันเลิศ, และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) ที่พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันทั้ง 21 คนร้อยละ 100 ว่าการบริการสารสนเทศในเรื่องของการบริการที่เน้นการสอนและการให้คำปรึกษาเชิงลึกด้านต่าง ๆ เช่น สอนการค้นคว้าอ้างอิงเฉพาะทาง การวิเคราะห์ สังเคราะห์วรรณกรรม เป็นต้น เป็นบทบาทสำคัญสำหรับห้องสมุดสถาบันสถาบันอุดมศึกษา ใน พ.ศ. 2553-2562 รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของของ ศุภรชชตรา แสนว (2555) ที่พบว่า บทบาทของการสนับสนุนการเรียนการสอนในการให้คำปรึกษาเชิงลึกในการศึกษาค้นคว้าวิจัยแก่ผู้เรียน เช่น การค้นคว้าแหล่งอ้างอิงเฉพาะทาง การวิเคราะห์ และสังเคราะห์วรรณกรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยและผู้บริหารมหาวิทยาลัยในงานวิจัยเรื่องบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ยังพบว่า การจัดบริการของห้องสมุด ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าห้องสมุดควรจัดบริการในเชิงลึกให้มากขึ้น โดยเน้นการบริการผู้ใช้เฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม ซึ่งห้องสมุดต้องมีประวัติ (profile) ของผู้ใช้และจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ในงานของตัวเองกันกับองค์กรธุรกิจที่บริการแก่ลูกค้า (กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์, ทิพย์วัลย์ ตูละสุข, & กันยารัตน์ เครียวเช่น, 2548)

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร รองผู้บริหาร และบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายหรืองานห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความคาดหวังต่อการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาในอนาคตค่อนข้างสูง ดังจะเห็นได้จากสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและมีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่สี่ อาจเป็นเพราะห้องสมุดได้มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ และการใช้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัยไว้พร้อมสำหรับให้นิสิตนักศึกษาเข้ามาใช้บริการอยู่แล้ว แต่เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยกลับพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการให้บริการสารสนเทศตามอัธยาศัย มีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่หนึ่ง อาจเป็นเพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการที่จะเปลี่ยนพื้นที่จากเดิมที่มีสภาพแวดล้อมที่เก่า ล้าสมัย และไม่นำเข้าไปใช้ บริการเปลี่ยนมาจัดพื้นที่บริการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกห้องสมุดได้ตลอด 24 ชั่วโมงและไม่จำกัดเวลาในการเข้าใช้บริการซึ่งแตกต่างไปจากเดิม (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013) สอดคล้องกับผลการวิจัยของปิยสุตา ดันเลิศ, และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) ที่พบว่า บทบาทของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใน พ.ศ.2553-2562 จะเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในด้านการส่งเสริมการสื่อสาร การบริการเชิงรุก การเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ตลอด 24 ชั่วโมง/7 วัน การส่งเสริมการเรียนการสอนและการวิจัยมากยิ่งขึ้น

สำหรับในด้านนโยบายและระบบการบริหารมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและมีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่สอง อาจเป็นเพราะห้องสมุดได้กำหนดนโยบายและระบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาไว้แล้วแต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเท่าที่ควร แต่เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยกลับพบว่า การจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานในการส่งเสริมการเรียนรู้ มีความสำคัญในลำดับที่หนึ่ง อาจเนื่องมาจากห้องสมุดต้องการมีกลไกเชิงโครงสร้างและระบบที่ประชาคมมหาวิทยาลัยสามารถมองเห็นบทบาทและความสำคัญของห้องสมุดในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยเป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ศูนย์ผลิตสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาอาจารย์และนิสิตนักศึกษา เป็นต้น (Tuamsuk, Kwiecien, & Sarawanawong, 2013) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยสุดา ตันเลิศ, และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) ที่พบว่า บทบาทของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาใน พ.ศ.2553-2562 มีวิสัยทัศน์มุ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย ให้บริการโดยเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยของแต่ละด้านตามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา พบว่า ทั้ง 5 ด้านมีความสอดคล้องกัน โดยในด้านการประเมินผลมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีการวางแผน และการนำแผนสู่การปฏิบัติที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังขาดในเรื่องของการประเมินผลที่ชัดเจนที่จะสามารถนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557) กล่าวว่า การประเมินผลหรือการติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของภารกิจหรือประเมินว่าภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งการติดตามประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงความก้าวหน้าหรือความล่าช้าของการดำเนินการ รวมทั้งเป็นดัชนีประเมินว่าการดำเนินการใกล้ถึงเป้าหมายที่กำหนดแค่ไหนเพียงไรแล้ว ทั้งนี้ยังช่วยวิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวดังกล่าวได้ ทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมี 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา ดังนี้

1.1 ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะและส่งเสริมบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศเพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา ทั้งนี้ควรมีการประสานความร่วมมือและระดมทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐกิจ อุตสาหกรรม องค์กรชุมชน สมาคมศิษย์เก่า

เป็นต้น เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่นักวิชาชีพสารสนเทศ เช่น การฝึกอบรมทางวิชาการ และวิชาชีพทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสารสนเทศออนไลน์ การส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานแบบข้ามสายงาน เป็นต้น

เนื่องจากผลการวิจัยที่พบว่า สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจึงทำให้มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยยังไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะ และส่งเสริมบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาให้นักวิชาชีพสารสนเทศมีความรู้ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีนโยบายในการนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาสนับสนุนการจัดบริการต่าง ๆ เช่น การจัดโครงการสอนการรู้สารสนเทศดิจิทัลให้กับนิสิตนักศึกษาโดยร่วมมือกับอาจารย์ คณะ สาขาวิชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยเพื่อออกแบบและสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศดิจิทัลที่เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ของมหาวิทยาลัย เช่น Courseware, e-learning, Virtual Classroom, CAI เป็นต้น

เนื่องจากผลการวิจัยที่พบว่า บริการส่งเสริมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดจึงทำให้มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด ทั้งนี้แม้ว่าบริการส่งเสริมการเรียนรู้จะมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด แต่การบริการส่งเสริมการเรียนรู้ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ควรจัดให้บริการหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นประจำสม่ำเสมอไม่ควรละทิ้ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักวิชาชีพสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า สมรรถนะและบทบาทของนักวิชาชีพสารสนเทศมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะสมรรถนะในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการนำไปพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักวิชาชีพสารสนเทศอันจะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษาต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมการสอนการรู้สารสนเทศดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา

เนื่องจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบทบาทและหน้าที่ในการจัดบริการการสอนการรู้สารสนเทศเป็นประจำอยู่แล้ว แต่จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจึงทำให้ห้องสมุดในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศให้นักวิชาชีพ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545.

สืบค้นจาก [www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study\(final\).pdf](http://www.moe.go.th/edtechfund/fund/images/stories/.../prb_study(final).pdf)

กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศรารณวงค์, ทิพย์วัลย์ ตุลยะสุข, และกันยารัตน์ เครือเย็น. (2548). บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน. *วารสารห้องสมุด*, 49(4), 16-34.

ครรชิต มัลลียงศ์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต. สืบค้นจาก www.drkanchit.com/ict_ideas/articles/lifelearn.pdf.

จันทร์รัตน์ สิริธสมจินต์, สุดใจ ธนไพศาล, กนกอร สมปราชญ์, และสุรวิรุฬ รุ่งเรือง. (2557). กลยุทธ์การบริหารงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยสู่องค์การสมรรถนะสูง: กรณีศึกษาห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารห้องสมุด*, 58(1), 1-13.

จิระพันธ์ กัลลประวิทย์. (2555). บทบาทของบรรณารักษ์และห้องสมุดในการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). สืบค้นจาก http://www.tla.or.th/home/information_2555.htm.

เฉลิม วราวิทย์, และไพฑูรย์ สีนารัตน์. (ม.ป.ป.). *ทักษะ 7 ประการ ในการเกื้อหนุนการเรียนรู้*. สืบค้นจาก www.km.thaicyberu.go.th/linkfile/Books/Book5.pdf.

ชุมพล ศิลปะอาชา. (2552). สารจากผู้มีอุปการคุณและที่ปรึกษา ห้องสมุด การศึกษา วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. (น. 15). กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2544*. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประสิทธิ์ชัย เดชขำ. (2549). การจัดการเชิงกลยุทธ์ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. สืบค้นจาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1092549000021>.

ปิยสุดา ตันเลิศ, และกุลธิดา ท้วมสุข. (2554). บทบาทของห้องสมุดและนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทย พ.ศ.2553-2562. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 17(4), 608-623.

ยงยุทธ ยุทธวงศ์. (2557). *ยกเครื่องการศึกษาไทย ..เตรียมสร้างอาชีพแก่กลุ่มเยาวชนอายุ 15-19 ปี*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/DPM.Yongyuth>

วิจิตร ศรีสอาน. (2545). การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong education). *วารสารสอ.ประเทศไทย*, 5(1), 12-18.

ศุภรชชรา แสนวา. (2555). *บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา*.

กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2555). *ก้าวใหม่ของห้องสมุด (Libraries on the move): การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2554 และประชุมวิชาการ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย วันที่ 28-30 มีนาคม 2555 ณ โรงแรมอะเดรียติคพาเลซ กรุงเทพมหานคร.*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รายงานสรุปการสัมมนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต.*
สืบค้นจาก <http://202.143.150.11/media/ebook/pdf/4318005/pdf.pdf>.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *สถาบันอุดมศึกษาในสังกัด.* สืบค้นจาก
<http://www.mua.go.th/university.html>.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559.* สืบค้นจาก
<http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561).*
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *(ร่าง) กรอบการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.* สืบค้นจาก
http://onec.go.th/onec_backoffice/uploaded/Category/Evaluation/2014-11-24_DraftFrameEduEva.pdf.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.). *กรอบและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของประเทศ (พ.ศ. 2555-2558) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2554). *พันธกิจ.* สืบค้นจาก
http://www.clib.psu.ac.th/home/index.php?option=com_content&view=article&id=1808&Itemid=303&lang=th.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต. (2556). *วิสัยทัศน์/พันธกิจ.* สืบค้นจาก http://library.rsu.ac.th/library_vision.html.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2555). *พันธกิจ.* สืบค้นจาก http://lib.swu.ac.th/th/index.php?option=com_content&view=article&id=278&Itemid=90.

สุมาลี สังข์ศรี. (2543). *รายงานสรุปการสัมมนานโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย.*
กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *รายงานการวิจัย การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพมหานคร:
สถาบันเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Adams, D. (2007). Lifelong learning skills and attributes: The perceptions of Australian secondary school teachers. *Issues in Educational Research*, 17(2), 149-160.

- Bangert, S. R. (1997). Values in college and university library mission statements: A search for distinctive beliefs, meaning, and organizational culture. *Advances in librarianship*, 21, 91-106.
- Collins, J. (2009). Lifelong Learning in the 21st century and beyond. *RadioGraphics*, 29(2), 613-622. doi: 10.1148/rg.292085179
- Cotton, K. (1998). *From high school student to lifelong learner [microform]: Your route to independence. Research you can use: Lifelong learning series, booklet 4 / Kathleen cotton*. [Washington D.C.]: Distributed by ERIC Clearing house.
- Dong, W. (2004). Improving students' lifelong learning skills in Circuit Analysis. *The China Papers*, 4, 75-78.
- European Commission. (2000). Commission staff working paper: A memorandum on lifelong learning. Retrieved from www.see-educoop.net/education_in/pdf/lifelong-oth-enl-t02.pdf
- European Commission. (2002). European report on quality indicators of lifelong learning: Fifteen quality indicators. Retrieved from http://ec.europa.eu/education/lifelong-learningpolicy/doc/policy/qualityreport_en.pdf
- Hainuat, L. D. (1981). *"Educational needs" in UNESCO Curricula and lifelong education: Education on the move*. France: Imprimeries de Chambéry.
- Hanewald, R. (2012). Cultivating life-long learning skills in undergraduate students through the collaborative creation of digital knowledge maps. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, 847-853.
- Knapper, C. (2006). Lifelong learning means effective and sustainable learning reasons, ideas, concrete measures. Retrieved from http://www.ciea.ch/documents/s06_ref_knapper_e.pdf
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Kwon, S. Y., & Cifuentes, L. (2009). The comparative effect of individually-constructed vs. collaboratively-constructed computer-based concept maps. *Computers & Education*, 52(2), 365-375.
- Lewis, D. W. (2007). A strategy for academic libraries in the first quarter of the 21st century. *College & Research Libraries*, 68(5), 418-434.
- Lublin, J. (2003). Life long learning and self-directed learning. Retrieved from http://api.ning.com/files/FrxSDD3tZkm6es*Chd5gYuGYpKgwzaUodu0ReLV6Dew5NNOTGNqciv3dAtuRbUUo8KN9EFQUcRCWk8U6JPzOs2w2Nxda71s0/lifeLongLearning.pdf

- Newby, T., Stepich, D., Lehman, J., & Russell, J. (2000). *Instructional technology for teaching and learning: Designing instruction, integrating computers, and using media* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Nordstrom, N. M. (2011). Top 10 benefits of lifelong learning. Retrieved from http://www.selfgrowth.com/articles/Top_10Benefits_of_Lifelong_Learning.html
- Smith, J., & Spurling, A. (1999). *Lifelong learning riding the tiger*. London: Cassell.
- Tuamsuk, K., Kwiecien, K., & Sarawanawong, J. (2013). A university library management model for students' learning support. *The International Information & Library Review*, 45(3–4), 94-107. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.iilr.2013.10.002>

แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรม ปัญหาอุปสรรค และความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ 2) เพื่อกำหนดแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 72 คน ระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เมษายน 2558 ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100.0 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำผลที่ได้ไปกำหนดแนวทางการใช้งาน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์มีการรับรู้และความเข้าใจในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับมากและมากที่สุด ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ใช้ Facebook และไม่ใช่ Twitter เพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรมากกว่าใช้เพื่อการทำงานร่วมกัน มีปัญหาด้านการขาดนโยบายและแนวทางการใช้งานที่ชัดเจนและความเข้าใจในการใช้เครื่องมือบนสื่อสังคมออนไลน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีการบริหารจัดการการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมกับงานประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะ Facebook และ Twitter กำหนดนโยบายการใช้งาน สร้างแนวปฏิบัติการใช้งานร่วมกัน มีระบบตรวจสอบและควบคุมเนื้อหาสาระที่โพสต์หรือแชร์ ฝึกอบรมการใช้งาน สร้างเครื่องมือประเมินผลที่กำหนดตัวชี้วัดอย่างชัดเจน แต่งตั้งทีมงานขับเคลื่อนการใช้งาน และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์ งานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ปร.ด. (สารสนเทศศึกษา) รองศาสตราจารย์ ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Guideline of using social media for internal public relation in Kasetsart University

Jutharat Sarawanawong¹

Abstract

This survey research aims to investigate behavior, problem and need of using social media for internal public relation, and to establish guideline of using social media for internal public relation at Kasetsart University. The sampling included 72 public relation staffs. Data collection during March–April 2015. 72 Questionnaires were returned and were analyzed by frequency and percentage. Social media guideline identify by analysis result.

The results revealed that public relation staffs' perception and understanding of social media application were highest and high level. Most of them mostly experienced Facebook except Twitter, using as tools for internal public relation rather than collaboration. The problems were lacking of setting clear policy and guideline, understanding of using social media tools. Kasetsart University should manage social media in internal public relation by systematic, consist of applying appropriate social media tools for various internal public relation especially Facebook and Twitter, establishing policy and performance guideline, providing content censorship and control of posting or sharing, providing training program for staff, establishing evaluation criteria as KPI (Key Performance Indicator), setting management team and organizational culture for supporting social media application.

Keyword: Social media, Internal public relation, Kasetsart University

¹Ph.D. (Information Studies) Associate Professor, Department of Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์ (social media) หมายถึงรูปแบบของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้ใช้งานสามารถสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อแบ่งปันสารสนเทศ ความคิด ข้อความส่วนบุคคล และเนื้อหาอื่นๆ โดยเป็นช่องทางที่ช่วยให้คนสามารถเชื่อมโยงกับคนอื่นๆ ได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเป็นช่องทางที่ทำให้สารสนเทศเกิดการแลกเปลี่ยน การรวบรวม และแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว (White, 2012) สื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นประเภทแรกเกิดขึ้นในราวปี 1990 เพื่อนำเสนอบทความออนไลน์ โดยการเขียนลงในชุมชนออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า Blog หลังจากนั้นก็มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เกิดใหม่หลายประเภท ทั้งในกลุ่ม Microblogging, เครือข่ายสังคมออนไลน์และการแชร์รูปภาพและวิดีโอ(Photo and video sharing) เช่น Facebook, Youtube, Wiki, Twitter, Instagram และ Google+ สาเหตุที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นเพราะคุณสมบัติ 3 ประการคือไม่ต้องลงทุน(free) ใช้งานง่าย (easy to use) การสื่อสารที่เป็นปัจจุบัน(real time) (White, 2012) สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นสื่อใหม่ที่มีพลังอำนาจที่ผู้คนนำไปใช้ประโยชน์ในหลายแง่มุม ซึ่งแม้ว่าวัตถุประสงค์ที่ถูกพัฒนาขึ้นจะมาจากต้องการให้เกิดความสะดวกในการสื่อสารกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ปัจจุบันกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการทำงานร่วมกัน ทำให้คนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รวมถึงเป็นสื่อใหม่ที่ต้องการสามารถใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อความ ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา และราคาถูก ทำให้องค์กรในปัจจุบันยากที่จะหลีกเลี่ยงการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร

การประชาสัมพันธ์องค์กร มีการกึ่งในการสื่อสารข้อเท็จจริง สารสนเทศ และข่าวสารขององค์กรไปสู่บุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และการยอมรับ รวมถึงความรู้ความเข้าใจในตัวองค์กร ปัจจุบันช่องทางสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางที่องค์กรสามารถเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สารสนเทศ และข่าวสารไปยังบุคคลภายนอกได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรง จากการยอมรับในประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ในวงกว้าง ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์กรเพิ่มมากขึ้น ผลสำรวจในต่างประเทศ ปี 2009 ของบริษัท McCorkindale พบว่าร้อยละ 69 ของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ 500 แห่งในประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้งานเว็บสื่อสังคมออนไลน์ ในปี 2010 บริษัท A Tower Watson ได้สำรวจ 328 องค์กรทั่วโลกพบว่าร้อยละ 65 มีการวางแผนนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับพนักงานและผู้มีส่วนได้เสีย เช่นเดียวกับรายงานของ European Communication Monitor ในปี 2011 และการสำรวจของ Zerfass, et al. (2011) ได้รายงานการใช้งานที่มีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น และได้รับการยอมรับในฐานะช่องทางการสื่อสารทางออนไลน์ที่มีความสำคัญ

Solis <(2008) ได้ระบุว่าสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นวิวัฒนาการที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของการประชาสัมพันธ์ในแวดวงประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรต่างยอมรับว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) ในแง่เป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทาง(two way communication) ช่วยให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณะและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Grunig, & Dozier, 2003) เสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการสื่อสารเพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน(Hon, & Grunig, 1999 ; Kent, & Taylor, 2002; Ledingham, 2006) ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการประชาสัมพันธ์ขององค์กร

อย่างไรก็ตามสื่อสังคมออนไลน์จัดเป็นสื่อใหม่ (new media) (Lister, 2009) ทำให้นักวิชาการบางส่วนได้ตั้งข้อสังเกตว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์กับการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ยังมีน้อย เช่น Kent (2008) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การใช้ Blogs ในงานประชาสัมพันธ์ Wright, & Hinson (2009) ได้สำรวจการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักประชาสัมพันธ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา และอีกหลายคน อาทิ Macnamara, & Zerfass (2012) ต่างสะท้อนว่าการนำมาใช้ในองค์กรส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะแรกของการประยุกต์และเรียนรู้การใช้งาน ยังคงขาดงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการจัดการการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรอย่างเป็นระบบ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน เป็นมหาวิทยาลัยสังกัดรัฐขนาดใหญ่ ประกอบด้วยหน่วยงานระดับคณะ วิทยาลัย สำนัก สถาบัน ศูนย์ จำนวน 15 คณะ 1 วิทยาลัย 6 สำนัก 6 สถาบัน และ 88 ศูนย์ รวมทั้งสิ้น 107 หน่วยงาน มีภารกิจด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวิจัย ด้านบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภารกิจด้านประชาสัมพันธ์ถือเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญ ตามโครงสร้างกำหนดให้มีหน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ สังกัดมหาวิทยาลัย ส่วนหน่วยงานระดับคณะ ศูนย์ สำนัก ส่วนใหญ่มีบุคลากรที่รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ จากแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2556–2565) มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการประชาสัมพันธ์ให้เชิงรุกกับสาธารณะทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ โดยเน้นการปรับปรุงกระบวนการประชาสัมพันธ์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2556) ด้วยคุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์ จึงเอื้อต่อการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กรเชิงรุกของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อใหม่ ส่งผลให้การนำมาใช้งานของหลายหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยยังขาดแนวทางที่ชัดเจน ผลวิจัยของ Macnamara & Zerfass (2012) ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการนำมาใช้งานว่าต้องมีการทำวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและจัดการอย่างเป็นระบบ จากความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ ปัญหาอุปสรรค และความต้องการ เพื่อนำข้อมูลด้านความพร้อม ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ ไปกำหนดเป็นแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำไปวางแผนและเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อขับเคลื่อนงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรม ปัญหาอุปสรรค และความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 2) กำหนดแนวทางการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากับผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน รวม 107 หน่วยงาน ประกอบด้วยงานประชาสัมพันธ์สังกัดมหาวิทยาลัย งานประชาสัมพันธ์สังกัดคณะ วิทยาลัย สำนัก สถาบัน ศูนย์ จำนวน 15 คณะ 1 วิทยาลัย 6 สำนัก 6 สถาบัน และ 88 ศูนย์ (ข้อมูลสำรวจ ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิจัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างวิจัย

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดงานประชาสัมพันธ์ หน่วยงานในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน จำนวน 119 คน ได้แก่ 1) ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน จำนวน 12 คน และ 2) ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดหน่วยงานระดับคณะ วิทยาลัย สำนัก สถาบัน และศูนย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน หน่วยงานละ 1 คน รวม 107 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง จากผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ที่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานด้านประชาสัมพันธ์ มีจำนวน 72 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ตอน ได้แก่ 1) สถานภาพทั่วไป 2) การรับรู้และความเข้าใจที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ 3) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ 4) ปัญหาอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ 5) ความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บกับผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้มีการสอบถามเบื้องต้นว่าเคยมีประสบการณ์นำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้หรือไม่ หากมีประสบการณ์จึงจะแจกสอบถาม โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือน ระหว่างเดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน 2558 ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 72 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.0

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำผลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ สังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 68.1 และร้อยละ 31.9) คุณวุฒิทางการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 63.9) รองลงระดับปริญญาโท (ร้อยละ 31.9) ด้านสาขาที่สำเร็จการศึกษา มีถึงร้อยละ 86.1 ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้าน

ประชาสัมพันธ์โดยตรง แต่มาจากหลากหลายสาขาวิชา เช่นเดียวกับงานที่รับผิดชอบ ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.9 ไม่ได้ รับผิดชอบเฉพาะงานประชาสัมพันธ์ แต่รับผิดชอบงานอื่นด้วย ส่วนใหญ่สังกัดหน่วยงานประชาสัมพันธ์ระดับคณะ ศูนย์ สถาบัน ร้อยละ 83.3

2. การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์

พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้และความเข้าใจในเชิงบวกในระดับมากที่สุดและระดับมาก 3 อันดับแรกคือเป็น เครื่องมือสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและไม่มีค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 68.1 สามารถใช้กับโทรศัพท์มือถือหรือ Smartphone ที่พกพาสะดวก (ร้อยละ 66.7) และใช้งานสะดวกผ่านอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมกับ web browser (ร้อยละ 62.5) เช่นเดียวกับไม่เห็นความสำคัญในการนำมาใช้งานที่เป็นปัญหาระดับน้อย (ร้อยละ 43.1) ทั้งนี้สอดคล้องกับงานของ White (2012) ที่ได้ระบุคุณสมบัติของสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้ได้รับความนิยมในการใช้งานคือติดตั้งและใช้งานง่าย ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

3. พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์

ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้พบว่าส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการใช้งาน Facebook มากที่สุด(ร้อยละ 63.9) ในขณะที่มีการใช้ YouTube ในระดับมาก (ร้อยละ 47.2)ซึ่ง สอดคล้องกับงานของ Wright และ Hinson (2009) Zerfass et al. (2010) และ Macnamara, & Zerfass (2012) ที่สำรวจพบว่านักประชาสัมพันธ์ในออสเตรเลียและยุโรปใช้ Facebook มากที่สุด รองลงมาคือ YouTube ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Twitter และ Blog พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยใช้(ร้อยละ 47.2 และ 52.8 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับ ผลการวิจัยที่พบว่าคำสั่งหรือ Function การทำงานของสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้งานคือการ tweet หรือ ส่งข้อความบน Twitter (ร้อยละ 61.1) และการ ReTweet เพื่อส่งข้อความต่อเป็นทอดๆ กับคนจำนวนมากบน Twitter(ร้อยละ 54.2) ทั้งนี้ข้อค้นพบนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยในออสเตรเลียและยุโรปที่พบว่ามีการใช้ Twitter ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะภารกิจหลักของนักประชาสัมพันธ์คือ การสื่อสารข่าวสาร กิจกรรมขององค์กร ซึ่ง Facebook และ Twitter เป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเน้นการใช้ประโยชน์เพื่อการสื่อสารเป็นหลัก โดย Twitter มีจุดเด่นด้านการสื่อสารที่รวดเร็วและกระชับฉับไวกว่า Facebook จึงทำให้มีการใช้งานกันมากในกลุ่มนักประชาสัมพันธ์ ในต่างประเทศ ในขณะที่ในประเทศไทยมีการใช้งานน้อย อาจด้วยเหตุผลความนิยมและทักษะการใช้งาน สอดคล้องกับการสำรวจหน้าเว็บไซต์ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าเกือบทุกหน่วยงานมีการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์ Facebook ในขณะที่ไม่มีการเชื่อมโยงกับเว็บไซต์ Twitter

ประเภทของคำสั่งหรือ functionของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการใช้งานมากที่สุด คือ การ post หรือแชร์สื่อประชาสัมพันธ์ ที่เป็นข้อความ ข่าว กิจกรรมองค์กร เหตุการณ์(ร้อยละ 48.6) และการ post หรือ upload สื่อประชาสัมพันธ์ ประเภทภาพถ่าย(ร้อยละ 44.4) ทั้งนี้สอดคล้องกับประสบการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ ที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารขององค์กร เช่นประกาศ กิจกรรม มากที่สุด (ร้อยละ 44.4) จึงทำให้มีการใช้งานคำสั่งดังกล่าวมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากภารกิจหลักของงานประชาสัมพันธ์คือการสื่อสารข่าวสาร กิจกรรมขององค์กร นักวิชาการหลายคนต่างยอมรับถึงประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยเพิ่มโอกาสของการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ในแง่เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการสื่อสารแบบสองทาง เอื้อต่อการสร้างการปฏิสัมพันธ์ อย่างที่หา

เทคโนโลยีใดมาเทียบเคียงได้ (Grunig & Dozier, 2003; Hon & Grunig, 1999; Kent & Taylor, 2002; Ledingham, 2006; Solis, 2008) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่าคำสั่งที่มีการใช้งานระดับน้อยมากที่สุด คือ การอภิปราย (discuss) ร่วมกับผู้อื่นบน Wall ของ Facebook (ร้อยละ 66.7) ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่ามีการใช้ป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมมือกับคนอื่น เช่น วางแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ร่วมกันในระดับน้อยเช่นกัน (ร้อยละ 41.7) ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญต่างยอมรับว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการสนับสนุนการทำงานแบบร่วมมือกัน (White, 2012)

4. ปัญหาอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์องค์กร

ผลการวิจัยพบว่าด้านนโยบายองค์กรที่ส่วนใหญ่ที่เห็นว่าเป็นปัญหาระดับมาก คือขาดการวางแผนการนำมาใช้งาน (ร้อยละ 65.3) และไม่มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการนำมาใช้งานอย่างชัดเจน (ร้อยละ 44.4) ในขณะที่ปัญหาด้านผู้บริหารไม่สนับสนุนส่งเสริม เป็นปัญหาระดับน้อย (ร้อยละ 50.0) ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้น (Fitch, 2009; Macnamara, & Zeffass, 2012) ที่พบว่าหน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ยังขาดการบริหารจัดการสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการขาดการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเป็นทิศทางการใช้งานอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อใหม่ (new media) ที่หน่วยงานหลายแห่งยังอยู่ในระยะเริ่มต้นและเรียนรู้การใช้งาน อย่างไรก็ตาม Macnamara, & Zeffass (2012) ได้แสดงทัศนะว่าการขาดนโยบายและแนวทางการใช้งานแสดงถึงธรรมชาติของสื่อสังคมออนไลน์ ที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยในการใช้งาน ไม่มุ่งเน้นการมีกฎเกณฑ์มาบังคับและควบคุม

ปัญหาด้านการนำไปใช้งาน พบว่าเป็นปัญหาระดับมากที่สุด สูงสุดคือ ส่วนใหญ่ยังใช้ไม่ได้ไม่เต็มความสามารถ หรือ function ที่เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่ (ร้อยละ 51.4) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยด้านพฤติกรรมการใช้งานที่พบว่า มีหลาย function ที่ใช้งานน้อยและไม่เคยใช้งาน อาทิคำสั่งเพื่อการทำงานร่วมกัน เช่นการอภิปราย การสร้างเอกสาร เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้สอดคล้องกับปัญหาด้านความสามารถในการใช้งานที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ เห็นว่าเป็นปัญหาระดับมากที่สุด สูงสุดคือไม่มีความรู้ความเข้าใจ function หรือเครื่องมือบนสื่อสังคมออนไลน์ จึงใช้ไม่ได้ไม่เต็มศักยภาพ (ร้อยละ 56.9)

ปัญหาด้านตัวบุคลากรพบว่าเป็นปัญหาด้านไม่มีเวลาในการเรียนรู้การใช้งาน เนื่องจากภาระงานประจำมีมาก (n=8, ร้อยละ 33.3) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Macnamara, & Zeffass (2012) ที่พบว่าร้อยละ 76 ของนักประชาสัมพันธ์ในยุโรปต้องการมีเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการทำงาน ทั้งนี้การศึกษาของ KPMG (2011) สะท้อนว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ต้องใช้เวลามากในการเรียนรู้และใช้งาน เนื่องจากเป็นสื่อใหม่นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบปัญหาผู้ปฏิบัติงานบางคนกลัวปัญหาที่เกิดจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ไม่อยากเปิดเผยให้คนอื่นรู้ (ร้อยละ 44.4) ทั้งนี้ White (2012) ได้แสดงทัศนะว่า เนื่องจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความเป็นส่วนตัว (privacy) ดังนั้นผู้ใช้อาจกลัวปัญหาที่เกิดจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว

ปัญหาด้านคุณภาพของข้อมูล/สารสนเทศส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาระดับมากที่สุดทุกด้านได้แก่ความถูกต้องของสารสนเทศ (ร้อยละ 51.4) สารสนเทศมีมากจนเลือกใช้ไม่ถูก (ร้อยละ 59.7) หรือค้นคืนออกมาใช้งานไม่ได้ (ร้อยละ 61.1) เกิดจากคนโพสต์ อาจไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นจริง (ร้อยละ 70.8) ทั้งนี้สอดคล้องกับงานของ Macnamara, & Zeffass (2012) ที่พบว่าหน่วยงานที่นำมาใช้งานส่วนใหญ่ขาดการตรวจสอบเนื้อหา และประเมินผลการใช้งาน ซึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสังคมออนไลน์ได้สะท้อนว่าความอิสระในการโพสต์ข้อความ ภาพถ่าย วิดีโอ อภิปรายความคิดเห็นของผู้ใช้งาน ส่งผลให้ข้อความมีมากเกินไป และเห็นว่าก่อให้เกิดปัญหาที่เสี่ยงต่อการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ดังนั้นการตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมเนื้อหาสาระในสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความจำเป็นที่องค์กรต้องดำเนินการ

ปัญหาด้านความปลอดภัยของสารสนเทศพบว่าเป็นปัญหาระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านไวรัสคอมพิวเตอร์ ที่มีผลกระทบต่อระบบ (ร้อยละ 54.2) และคนที่มีพฤติกรรมหลอกลวงคนอื่น (ร้อยละ 45.8) ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Macnamara, & Zerfass (2012) ที่พบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวในการใช้งาน โดยมุ่งเน้นการจัดการการใช้งานอย่างเป็นระบบ

5. ความต้องการการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์

ในด้านการบริหารองค์กรพบว่าส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากทุกด้าน สูงสุดคือต้องการให้มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้งานอย่างชัดเจน (ร้อยละ 66.7) ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการด้านการกำหนดนโยบายการใช้งานที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการกำหนดนโยบายการใช้งาน เพื่อให้บุคลากรทราบกฎเกณฑ์พื้นฐานในการใช้งานร่วมกัน (ร้อยละ 69.4) ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Hrdinová, Helbig & Peters (2010) ที่เป็นผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสังคมออนไลน์ ให้ข้อเสนอแนะหน่วยงานภาครัฐในการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้งานว่าควรพัฒนานโยบายการใช้งานก่อนเป็นลำดับแรก โดยเห็นว่านโยบายบ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานต้องทำซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในองค์กร และสื่อสารไปยังผู้ปฏิบัติงานทุกคน ทั้งนี้การกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ก็มีความสำคัญ ซึ่งบอกถึงทิศทางที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ ทั้งนี้ผลวิจัยพบว่าต้องการให้เป็นนโยบายที่ไม่สร้างกฎเกณฑ์มากเกินไป จนปิดกั้นไม่ให้ใช้งาน สอดคล้องกับงานของ Hrdinová, Helbig & Peters (2010) ที่สะท้อนว่านโยบายหรือ Policy เป็นสิ่งที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมจัดระเบียบการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร เช่นการกำหนดรายละเอียดข้อตกลงการใช้งาน หรือขั้นตอนการเข้าถึงเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กร ซึ่งไม่ควรเคร่งครัดมากเกินไป และผลวิจัยของ Macnamara & Zerfass (2012) ที่เสนอแนะว่าการแนะนำการใช้งานแก่บุคลากรมีความจำเป็นมากกว่าการสร้างกฎระเบียบการใช้งานอย่างเป็นทางการ ซึ่งเคร่งครัดเกินไป จนอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ด้านการกำหนดแนวทางการใช้งาน หรือ Guideline ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ ต้องการให้มีการสร้างแนวปฏิบัติในการใช้งานสื่อฯ แต่ละประเภท เพื่อใช้ร่วมกันทั้งมหาวิทยาลัย ($n = 3$) ทั้งนี้สอดคล้องกับงานของ Fink & Zerfass (2010) Zerfass et al. (2011) ที่ระบุว่าหน่วยงานควรมีการกำหนดแนวทาง (guideline) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารองค์กร เช่น แนวปฏิบัติการใช้ Facebook, Blogs, Twitter เป็นต้น ทั้งนี้แนวทางหรือ Guideline หมายถึงคู่มือในการแนะนำการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลสำเร็จตามที่ต้องการเช่น วิธีการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนเข้ามาใช้สื่อสังคมออนไลน์ คำแนะนำในการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ จากผลการสัมภาษณ์องค์กรภาครัฐ 32 แห่งของ Hrdinová, Helbig & Peters (2010) พบว่ามีเพียง 10 แห่งที่มีนโยบาย และ 12 แห่งที่มีการกำหนดแนวทางการใช้งาน ในขณะที่ 4 แห่งมีทั้งนโยบายและการกำหนดแนวทางการใช้งานในขณะที่

ผลวิจัยของ KPMG (2011) พบว่าผู้นำไปใช้งานเห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเรื่องใหม่สำหรับทุกคน ไม่มีกฎระเบียบในการใช้งาน

ด้านบุคลากรประชาสัมพันธ์พบว่าด้านที่ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุด คือต้องการให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะสื่อที่น่าสนใจใช้งานง่าย และสอนการใช้งานในเชิงลึก(ร้อยละ 54.2, n = 12) ทั้งนี้ Macnamara, & Zeffass(2012) ได้สะท้อนว่าผลการวิจัยหลายชิ้นแสดงถึงปัญหาของการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการสื่อสารองค์กร ว่าส่วนใหญ่ขาดการฝึกอบรม ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในระดับต่ำถึงปานกลาง เช่นเดียวกับจากการสำรวจของ KPMG (2011) ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน ทำให้ต้องใช้เวลามากในการลองผิดลองถูก และผิดพลาดบ่อย

ด้านวัฒนธรรมองค์กรส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุด โดยต้องการให้หน่วยงานสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานเป็นทีม/ความร่วมมือกันในการทำงาน(ร้อยละ 56.9) การเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน(ร้อยละ 55.6)และวัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตย(ร้อยละ 51.4)ที่เป็นเช่นนี้เพราะปรัชญาของสื่อสังคมออนไลน์คือการเปิดกว้าง (openness) ที่มุ่งเน้นอิสระในการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการไม่จำกัดพรมแดนของเนื้อหา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานการทำงานที่มาจาก Web 2.0 ที่ผู้ใช้งานสามารถจัดการกับเนื้อหาได้ด้วยตนเองดังนั้นการจะขับเคลื่อนการใช้งานจึงต้องมีความพร้อมด้านวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับหลักการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Macnamara, & Zeffass, 2012)

ด้านประเภทและเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยต้องการให้มีการเลือกใช้ประเภทและเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ให้มีความหลากหลาย เต็มศักยภาพ เพื่อประโยชน์กับงานด้านประชาสัมพันธ์(ร้อยละ 58.3) โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านการประชาสัมพันธ์ที่องค์กรต้องการ(ร้อยละ 55.6) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ White (2012) ที่ระบุว่าสื่อสังคมออนไลน์มีหลายประเภท แต่ละประเภทมีจุดเด่นในการใช้งานแตกต่างกัน ดังนั้นองค์กรควรเลือกใช้งานให้หลากหลายประเภทตามศักยภาพของสื่อ นั้นๆ

ด้านการออกแบบเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุด สูงสุดคือต้องการให้มีการออกแบบเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ที่เน้นการตอบสนองผู้ใช้งานทุกคน โดยยึดหลักให้เว็บมีความเรียบง่ายในการใช้งาน และชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบรูปภาพ กราฟิก การใช้สี(ร้อยละ 65.3) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ White (2012) ที่ระบุว่า การออกแบบเว็บมีความสำคัญ หากมีการออกแบบที่ดี จะเป็นการกระตุ้นและดึงดูดให้บุคลากรเข้ามาใช้งาน และส่งผลทำให้เว็บมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

ด้านการนำมาใช้งานผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความต้องการให้มีการกำหนดผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้การนำมาใช้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่การมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ทำหน้าที่ดูแลและตรวจสอบการใช้งานเพื่อให้เว็บมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ (ร้อยละ 66.7) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Macnamara, & Zeffass (2012) ที่ระบุว่า การมีทีมงานคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจาก “สื่อสังคมออนไลน์เป็นเรื่องใหม่สำหรับทุกคนต้องใช้เวลามากในการลองผิดลองถูก ทำให้ผิดพลาดบ่อย ใช้เวลามากในการทดลองใช้งาน ในการเรียนรู้ รวมถึงการนำมาใช้งาน” (KPMG, 2011) ดังนั้นการมีทีมงานให้คำแนะนำช่วยเหลือ จึง

จำเป็น นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบว่าผู้ปฏิบัติงานต้องการให้เริ่มต้นจากกลุ่มนักประชาสัมพันธ์ระดับมหาวิทยาลัย ที่มีความเหมาะสมและจำเป็นต้องใช้เครื่องมือสื่อสารสังคมออนไลน์เพื่อนำร่อง จากนั้นค่อยขยายไปยังระดับคณะ หน่วยงาน ซึ่ง White (2012) ได้เสนอแนะว่าการนำมาใช้งาน ควรเริ่มต้นจากพนักงานกลุ่มเล็กๆ ที่มีความเหมาะสม จากนั้นเมื่อสำเร็จ จึงค่อยขยายไปยังกลุ่มอื่นๆ

ด้านการประเมินผลผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุด โดยต้องการให้มีการสร้างเครื่องมือประเมินผล ที่วัดจากการที่บุคลากรเข้าไปใช้สื่อสารสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อทีมงานและองค์กร (ร้อยละ 50.0) ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานของ Fink, & Zeffass (2010) Zeffass et al. (2011) ที่ได้ระบุถึงความจำเป็นในการประเมินผลการใช้งานสื่อสารสังคมออนไลน์ โดยกำหนดตัวชี้วัด หรือ KPI (Key performance indicators) อย่างชัดเจน ซึ่งงานของ Macnamara, & Zeffass (2012) พบว่ามีเพียงร้อยละ 15 ของหน่วยงานในออสเตรเลีย และร้อยละ 21 ของหน่วยงานในยุโรปมีการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) ในการประเมินผลการใช้สื่อสารสังคมออนไลน์

ด้านการรักษาความปลอดภัยระบบการใช้งาน ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความต้องการระดับมากที่สุด โดยต้องการให้มีระบบที่ควบคุมและตรวจสอบการใช้งานสื่อสารสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการโพสต์เรื่องส่วนตัว ข้อความที่ปกปิดขององค์กร ($n = 7$, ร้อยละ 63.9) ทั้งนี้ Fink, & Zeffass (2010) Zeffass et al. (2011) ได้ระบุว่าการต้องมีระบบการจัดการที่ดีโดยมีเครื่องมือในการตรวจสอบเนื้อหาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholder) มีการสื่อสารกันบนเว็บสังคม (social web) ทั้งนี้หากขาดเครื่องมือในการตรวจสอบที่ดี จะส่งผลให้ขาดความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ และข้อมูลที่เป็นความลับอาจถูกเปิดเผยได้ง่ายผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงสาธารณะชนที่ใช้สื่อสารสังคมออนไลน์ในการสื่อสาร อาจมีการสื่อสารโดยใช้ข้อความที่ไม่เหมาะสม ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียต่อเนื้อหาบนสื่อสารสังคมออนไลน์ เช่น ขัดต่อศีลธรรมอันดีทำให้ชื่อเสียงขององค์กรเสียหายและอาจเกิดการฟ้องร้องกันทางกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาท

6. แนวทางการใช้สื่อสารสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์องค์กร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัยด้านการรับรู้และความเข้าใจ พฤติกรรมการใช้งาน ปัญหาอุปสรรค และความต้องการนำสื่อสารสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สามารถประมวลเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางการใช้สื่อสารสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ดังนี้

ผลการวิจัยด้านความพร้อม พบว่าการนำสื่อสารสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีความพร้อมด้านผู้บริหารเห็นความสำคัญให้การสนับสนุนส่งเสริม ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์มีการรับรู้และเข้าใจคุณสมบัติของสื่อสารสังคมออนไลน์ในเชิงบวก เห็นความสำคัญ ประโยชน์ ของการนำสื่อสารสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มีการนำสื่อสารสังคมออนไลน์มาใช้ในการกิจด้านประชาสัมพันธ์องค์กร อย่างไรก็ตามพบว่ายังไม่มีการใช้งานสื่อสารสังคมออนไลน์บางประเภท เช่น Twitter และใช้งานได้ไม่ครบ function เต็มศักยภาพ อาทิ คำสั่งอภิปรายกลุ่มบน Facebook และมีความต้องการให้มีการฝึกอบรมการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้งานเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ไม่มีการกำหนดเป็นนโยบาย ยังขาดระบบการจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยในต่างประเทศ อาทิ งานของ Fitch, 2009; Macnamara, & Zeffass, 2012) ทั้งนี้ Fink, & Zeffass (2010) Zeffass et al. (2011) ได้กำหนดขอบข่ายของระบบการจัดการสื่อสารสังคมออนไลน์ประกอบด้วย 1) การกำหนดแนวทาง

(guideline) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารองค์กร 2) มีเครื่องมือในการตรวจสอบเนื้อหาที่มีการสื่อสารกันบนเว็บสื่อสังคม (social web) 3) การจัดการโปรแกรมฝึกอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และ 4) การประเมินผลการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ โดยกำหนดตัวชี้วัดหรือ KPI (Key Performance Indicators) อย่างชัดเจนซึ่งการจัดการสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบมีความสำคัญที่องค์กรต้องดำเนินการ หากขาดการวางระบบการจัดการที่ดี ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากร ก็จะทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาการขาดความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ อาจเป็นข้อมูลความลับขององค์กร เรื่องขัดต่อศีลธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร ทั้งนี้ Macnamara, & Zerfass (2012) ได้สะท้อนว่าสิ่งสำคัญมากที่สุดในการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้งาน ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นเรื่องของกรสร้างนโยบายและแนวทางการใช้งานที่ชัดเจน การฝึกอบรม การมีทีมงานที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือการใช้งาน และตรวจสอบเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด

การกำหนดแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาจากการบูรณาการผลการวิจัยที่สำคัญกับแนวคิดของ Fink, & Zerfass (2010) Zerfass et al. (2011) Macnamara, & Zerfass (2012) นำไปสู่การกำหนดแนวทางที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์องค์กรอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีการกำหนดแผนกลยุทธ์และนโยบายการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ ที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการนำมาใช้งานอย่างชัดเจน อาทิ ประเภทและเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ที่นำมาใช้งาน ข้อตกลงการใช้งาน ประเภทของกิจกรรม ข่าวสารที่เผยแพร่ โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย และสื่อสารนโยบายไปยังผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ทุกคนในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ต้องทำซึ่งเป็นความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการทั้งนี้การกำหนดแผนกลยุทธ์และนโยบาย เป็นสิ่งแรกที่มหาวิทยาลัยควรดำเนินการ

2. พัฒนาแนวทางปฏิบัติหรือ guideline การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในงานประชาสัมพันธ์ เช่น แนวทางการใช้งาน Facebook แนวทางการใช้งาน Twitter โดยควรระบุขั้นตอนการใช้งาน เนื้อหาที่ควรและไม่ควรโพสต์ วิธีการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนเข้ามาใช้สื่อสังคมออนไลน์ คำแนะนำในการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ เป็นต้น เพื่อเป็นคู่มือในการใช้งานสำหรับทุกคน

3. ในการนำมาใช้งานอย่างเป็นทางการ ควรเลือกใช้ประเภทและเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์กับงานด้านประชาสัมพันธ์โดยควรมีความหลากหลายโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ประเภทการสื่อสาร ได้แก่ Facebook และ Twitter มีการออกแบบหน้าเว็บที่ใช้งานง่ายและดึงดูดความสนใจ และควรเริ่มต้นจากกลุ่มคนเล็กๆ ก่อน โดยผลวิจัยพบว่าควรเริ่มต้นจากกลุ่มนักประชาสัมพันธ์ระดับมหาวิทยาลัย ที่มีความเหมาะสมและจำเป็นต้องใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำร่อง จากนั้นค่อยขยายไปยังระดับคณะ หน่วยงาน

4. เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อใหม่ ผลการวิจัยรวมทั้งในต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นการใช้งานในระยะเริ่มต้น ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้งานแก่ผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งที่ควรต้องดำเนินการดังนี้

4.1 ผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานทุกคนเคยใช้ Facebook และส่วนใหญ่ใช้งานระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตามพบว่ายังใช้ไม่ได้เต็มศักยภาพที่เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่ ซึ่ง White (2012) ได้ระบุว่า Facebook มีคุณค่าและประโยชน์อย่างมาก หากใช้ถูกวิธี ดังนั้นจึงควรเพิ่มพูนทักษะการใช้คำสั่งการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทในเชิงลึก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะการใช้งาน Facebook

4.2 ผลการวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ ไม่เคยใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์อย่างมากกับงานประชาสัมพันธ์สื่อสารองค์กร โดยเฉพาะ Twitter ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการอบรมทักษะการใช้งาน Twitter และส่งเสริมให้ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารของผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์

4.3 นอกเหนือจากการใช้เพื่อการสื่อสารองค์กร สื่อสังคมออนไลน์ยังมีประโยชน์อย่างมากในการใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการทำงานเป็นทีมแบบร่วมมือกัน (collaboration) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (White, 2012) ทว่าผลการวิจัยกลับพบว่ามีการใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมมือกับคนอื่น เช่นวางแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ร่วมกันในระดับน้อย มีการใช้คำสั่งสำหรับทำงานร่วมกัน เช่นการอภิปรายร่วมกับผู้อื่นบน Wall ของ Facebook ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงควรมีมาตรการในการส่งเสริม สร้างความรู้ความเข้าใจ มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะการใช้งานเพื่อประโยชน์ในการทำงานด้านประชาสัมพันธ์ร่วมกัน โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เอื้อต่อการทำงานเอกสารร่วมกัน เช่น Google Doc, Wikis ที่พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยใช้งาน

4.4 ผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจถึงประโยชน์และเห็นความสำคัญในการนำมาใช้งาน อย่างไรก็ตามบางส่วนก็สะท้อนว่ามีการใช้ในเรื่องส่วนตัว ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานและต้องการให้มีการผลักดันโดยการปรับทัศนคติให้บุคลากรเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้กับการทำงานมากกว่าเล่นเพื่อบันเทิงอย่างเดียว ดังนั้นจึงควรจัดอบรมเพื่อทำความเข้าใจและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์ทุกคน เพื่อส่งเสริมให้ใช้กับการทำงานมากกว่าส่วนตัว การสร้างจิตสำนึกในการโพสต์ข้อความเชิงบวกเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร ทั้งนี้ในเรื่องของการสร้างจิตสำนึกในการโพสต์ข้อความเชิงบวกมีความสำคัญอย่างมาก ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสังคมออนไลน์จากงานวิจัยของ Macnamara, & Zeffass (2012) เห็นว่าการควบคุมการใช้งานเป็นสิ่งที่ยาก และไม่สามารถทำได้ เนื่องจากปรัชญาของสื่อสังคมออนไลน์คือการเปิดกว้างและมุ่งเน้นอิสระในการมีส่วนร่วม และการไม่จำกัดพรมแดนของเนื้อหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานควรสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกพัฒนาบุคลากร ให้มีความเข้าใจในการโพสต์เนื้อหาในเชิงบวก และมีประโยชน์ต่อองค์กร

5. ผลการวิจัยพบว่าควรมีการกำหนดและแต่งตั้งคณะทำงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การนำมาใช้งานประสบความสำเร็จ ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรมีการดำเนินการในการแต่งตั้งทีมงานหรือคณะกรรมการส่งเสริมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร โดยทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือการใช้งาน และตรวจสอบเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ทีมงานควรคัดเลือกมาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์องค์กรเพื่อช่วยผลักดันให้การนำมาใช้งานประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

6. ผลวิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศที่โพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ดังนั้นจึงควรพัฒนาระบบในการตรวจสอบและควบคุมเนื้อหาสาระที่มีการสื่อสารกันบนเว็บสื่อสังคมสังคมออนไลน์ (social web) เช่นการกำหนดผู้รับผิดชอบ การพัฒนาโปรแกรมตรวจสอบ เพื่อทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข้อความที่ผู้เข้าใช้เว็บมีการสื่อสารกัน และเป็นไปตามนโยบายด้านการสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัย เพื่อป้องกันข้อมูลที่เป็นความลับขององค์กร ไม่ใช่ข้อเท็จจริงหรือขัดต่อศีลธรรม เผยแพร่สู่สาธารณะชน ซึ่งอาจทำให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์องค์กร มีการกิจในการสื่อสารข้อเท็จจริง สารสนเทศ และข่าวสารขององค์กรไปสู่บุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และการยอมรับ รวมถึงความรู้ความเข้าใจในตัวองค์กรดังนั้นการจัดให้มีระบบตรวจสอบจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบ ไม่ควรเคร่งครัดมากเกินไป เพราะอาจส่งผลเสียให้ไม่มีการใช้งาน

7. เนื่องจากพื้นฐานการทำงานที่มาจาก Web 2.0 ที่ผู้ใช้งานสามารถจัดการกับเนื้อหาได้ด้วยตนเองปรัชญาของสื่อสังคมออนไลน์คือการเปิดกว้าง (openness) มุ่งเน้นอิสระในการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการไม่จำกัดพรมแดนของเนื้อหา ดังนั้นเพื่อขับเคลื่อนให้คนมีส่วนร่วมในการใช้งานมากที่สุด จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่สนับสนุนการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมการเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันและวัฒนธรรมความเป็นประชาธิปไตย

8. ควรมีการดำเนินการในการประเมินผลการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ โดยสร้างเครื่องมือที่กำหนดตัวชี้วัดหรือ KPI(Key Performance Indicators) อย่างชัดเจนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่เป็นความสำเร็จในการนำมาใช้งาน ทีมมหาวิทยาลัยต้องการ

บทสรุป

สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมากในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์กร แต่ด้วยความที่เป็นสื่อใหม่หรือ new media ทำให้หน่วยงานที่นำมาใช้ ยังขาดแนวทางและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อการประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เต็มศักยภาพที่เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่ ผลการวิจัยในต่างประเทศพบว่าการใช้งานยังคงเป็นเรื่องของการลองผิดลองถูก ในขณะเดียวกัน การค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องนี้ก็ยังมีน้อย ทำให้เกิดความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผนจัดการการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์องค์กรอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยที่พบไม่แตกต่างจากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ ที่สรุปได้ว่าการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเป็นสิ่งจำเป็น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ควรมีการดำเนินการในเรื่องของการกำหนดแผนและนโยบาย แนวทางการใช้งานที่ชัดเจน การฝึกอบรมและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้งาน การตรวจสอบเนื้อหา และการมีทีมงานคอยให้ความช่วยเหลือ ซึ่งงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้กับงานประชาสัมพันธ์องค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ ตามศักยภาพที่เครื่องมือเหล่านี้มีอยู่ ซึ่งควรตระหนักและให้ความสำคัญในการนำมาใช้งานอย่างจริงจัง ด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการนำมาใช้เพื่อการสื่อสารองค์กร โดยแทบไม่ต้องลงทุน อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์ทุกหน่วยงาน ไม่ได้กำหนดขอบข่ายว่าเป็นภารกิจใด ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนประชาสัมพันธ์

เชิงรุกกับภารกิจด้านวิจัยและพัฒนา และด้านบริการวิชาการ ดังนั้นสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเป็นการศึกษาเฉพาะการ นำมาใช้ในการกิจด้านการวิจัยและพัฒนา และภารกิจด้านบริการวิชาการ

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2556). แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2556–2565).

กรุงเทพ: ผู้แต่ง.

Fink, S., & Zeffass, A. (2010). A social media governance 2010—how companies, the public sector and NGOs handle the challenges of transparent communication on the internet. University of Leipzig/Fink & Fuchs Public Relations AG, Leipzig/Wiesbaden.

Fitch, K. (2009). The new frontier: Singaporean and Malaysian public relations practitioners' perceptions of new media. *Asia Pacific Public Relations Journal*, 10, 17–33.

Grunig, J. E., & Dozier, D. M. (2003). *Excellent public relations and effective organizations: A study of communication management in three countries*. New York, NY: Routledge.

Hon, L. C., & Grunig, J. E. (1999). Guidelines for measuring relationships in public relations. FL.: Institute for Public Relations, Gainesville.

Hrdinová, J., Helbig, N., & Peters, C. S. (2010). *Designing social media policy for government: Eight essential elements*. Center for Technology in Government, University at Albany.

Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53, 59—68.

Kent, M. L. (2008). Critical analysis of blogging in public relations. *Public Relations Review*, 34(1), 32-40.

Kent, M. L., & Taylor, M. (2002). Toward a dialogic theory of public relations. *Public relations review*, 28(1), 21-37.

KPMG. (2011). *Social media: The voyage of discovery for business* (Research report) Sydney: Author. Retrieved from <http://www.kpmg.com/au/en/issuesandinsights>

Ledingham, J. A. (2006). Relationship management: A general theory of public relations. *Public relations theory II*, 465-483.

Lister, M. (2009). *New media: A critical introduction*. Taylor & Francis.

McCorkindale, T. (2009). Can you see the writing on my wall? A content analysis of the Fortune 50's Facebook social networking sites. *Public Relations Journal*, 4(3), 1-14.

- Macnamara, J., &Zerfass, A. (2012). Social media communication in organizations: The challenges of balancing openness, strategy, and management. *International Journal of Strategic Communication*, 6(4), 287-308.
- Solis, B. (2008). Foreword. In D. Breakenridge, *PR 2.0: New media, new tools, new audiences* (pp. xvii-xx). Upper Saddle River, NJ: FT Press, Pearson Education.
- Sweetser, K. D., & Kelleher, T. (2011).A survey of social media use, motivation and leadership among public relations practitioners. *Public Relations Review*, 37(4), 425-428.
- Towers Watson. (2010). *Capitalizing on Effective Communication : 2009/2010 Communication ROI study report*. Retrieved from <http://www.towerwatson.com/research/670>
- White, C. M. (2012).*Social media, Crisis communication, and emergency management: Leveraging web 2.0 technologies*. Boca Raton : CRC
- Wright, D. K., & Hinson, M. D. (2009). Examining how public relations practitioners actually are using social media. *Public Relations Journal*, 3(3), 1-33.
- Zerfass, A., Tench, R., Verhoeven, P., Verčič, D., & Moreno, A. (2010).European communication monitor 2010. Status quo and challenges for public relations in Europe. Results of an empirical survey in 46 countries. *Helios Media*.
- Zerfass, A., Verhoeven, P., Moreno, Á.,&Verčič, D. (2011). *European communication monitor 2011: Empirical insights into strategic communication in Europe: Results of an empirical survey in 43 countries*. EACD-European Association of Communication Directors.

การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟชบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

อิสริยา หมีเงิน¹

พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟชบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว ความถูกต้องของสารสนเทศ สิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ และการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 393 คน

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศด้านสิทธิความเป็นส่วนตัวในระดับมาก ปานกลาง และน้อย โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับมาก คือ การตั้งรหัสผ่านเฟชบุ๊กที่คาดเดาง่าย มีความเสี่ยงต่อการถูกเจาะระบบ ($\bar{X} = 4.31$) ส่วนเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับน้อยว่าไม่ถูกต้อง คือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้รวดเร็วควรใช้วิธีแท็กชื่อบนเฟชบุ๊ก ($\bar{X} = 2.34$) ด้านความถูกต้องของสารสนเทศ นิสิตตระหนักรู้ในระดับมาก และปานกลาง เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การแชร์ข้อมูลควรพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การตรวจสอบการสะกดคำ ไวยากรณ์ให้ถูกต้องก่อนโพสต์ ($\bar{X} = 2.56$) ด้านสิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ นิสิตตระหนักรู้ในระดับมาก ปานกลาง และน้อย โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับมาก คือ การโพสต์ผลงานที่ลอกเลียนจากผู้อื่น ทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นความคิดของตนเอง ถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของ ($\bar{X} = 4.46$) ส่วนเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับน้อยว่าไม่ถูกต้อง คือ การโพสต์ผลงานเพลง ภาพยนตร์ของผู้อื่น ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าผู้โพสต์ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ($\bar{X} = 2.45$) และด้านการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์ นิสิตตระหนักรู้ในระดับมาก และปานกลาง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การส่งข้อความหลอกลวงเพื่อขโมยข้อมูลบนเฟชบุ๊กเป็นการเข้าถึงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ($\bar{X} = 4.46$) ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การใช้เฟชบุ๊กผ่าน Wi-Fi สาธารณะ ยากต่อการถูกลักลอบเข้าสู่ข้อมูลบนเฟชบุ๊ก ($\bar{X} = 3.24$)

คำสำคัญ: จริยธรรมสารสนเทศ เฟชบุ๊ก เครือข่ายสังคมออนไลน์

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2557

¹บรรณารักษ์ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Awareness of information ethics in using Facebook among Chulalongkorn university undergraduate students *

Itsaya Mee-ngren¹

Pimrumpai Premsmi²

Abstract

This study was aimed at studying the awareness of information ethics in using Facebook among Chulalongkorn University undergraduate students, in terms of, privacy, accuracy, property and accessibility. The data were collected from survey questionnaires of 393 Chulalongkorn University undergraduate students.

The results show that the students have high, medium, and low levels of privacy awareness. They are aware that setting up easy predictable Facebook passwords have a high risk of hacking with the highest mean score ($\bar{X} = 4.31$). In addition, they have low of awareness that the rapid dissemination of information by tagging friends what users shouldn't do on Facebook ($\bar{X} = 2.34$). With regard to the information accuracy, they are aware at high and medium levels. The highest mean score is that Facebook users should consider the credibility of sources when sharing information ($\bar{X} = 4.34$). The lowest mean score is that before posting on Facebook should check spelling and grammar ($\bar{X} = 2.56$). The awareness of property on Facebook are high, medium, and low levels. The students are aware that sharing other work might lead to misunderstandings that it is their own work, which is the infringement of property rights with the highest mean score ($\bar{X} = 4.46$). They have low of awareness that posting other songs and movies even for non-commercial purposes was copyright infringement ($\bar{X} = 2.45$). As for accessibility, the results reveal high and medium levels of students' awareness. The highest mean score is that the sending of fraudulent messages to steal information from others caused damages to others ($\bar{X} = 4.46$). The lowest mean score is that using Facebook while to connect public Wi-Fi at low risk to access personal data ($\bar{X} = 3.24$).

Keywords: 1) Information ethics 2) Facebook 3) Online Social Networks

* This article is a part of Thesis, Master of Arts in Library and Information Science, Chulalongkorn University in academic year, 2014.

¹ Librarian, Collection Management Division, Thammasat University Library

² Assistant Professor, Department of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

บทนำ

เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานติดต่อสื่อสารกับเพื่อน ครอบครัว และผู้อื่นได้อย่างสะดวกรวดเร็ว สามารถสำรวจสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงแลกเปลี่ยนและเปิดเผยสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากผลการสำรวจการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในประเทศไทย พบว่า เฟซบุ๊กเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นักเรียนและนักศึกษาใช้เป็นประจำมากที่สุด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2556) ถึงแม้เฟซบุ๊กจะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ แต่ถ้าผู้ใช้ไม่ตระหนักรู้อย่างจริงจังในการใช้ ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้ที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมและต่อตัวผู้ใช้เอง จริยธรรมสารสนเทศเป็นจริยธรรมที่มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้าง การจัดการ การเผยแพร่ และการใช้สารสนเทศ รวมถึงเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่กำกับดูแลความประพฤติของคนในสังคม (Reitz, 2001, p.356) จึงเป็นเรื่องที่สามารถนำมาปรับใช้ในบริบทการใช้เฟซบุ๊กได้ (Pamish, 2010) เพื่อให้ผู้ใช้ตระหนักรู่ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำในการใช้เฟซบุ๊ก ขอบเขตเนื้อหาของจริยธรรมสารสนเทศตามทฤษฎีของ Mason (1986) ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการใช้เฟซบุ๊ก ประกอบด้วยจริยธรรม 4 ด้าน ได้แก่

1. สิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy) หมายถึง สิทธิที่เจ้าของข้อมูลจะควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวต่อผู้อื่นและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวให้ปลอดภัย โดยเจ้าของข้อมูลต้องตัดสินใจว่าข้อมูลประเภทใดที่ควรเป็นความลับหรือสามารถเปิดเผยได้ และอนุญาตให้บุคคลใดเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น
2. ความถูกต้องของสารสนเทศ (Accuracy) หมายถึง การรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ โดยการผลิต เผยแพร่ จัดเก็บ หรือใช้สารสนเทศที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ
3. สิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ (Property) หมายถึง การเคารพต่อสิทธิของเจ้าของสารสนเทศ โดยการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์เจ้าของสารสนเทศ
4. การเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ (Accessibility) หมายถึง สิทธิของผู้ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศตามระดับสิทธิหรือเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของสารสนเทศ การเข้าถึงสารสนเทศต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดการตระหนักรู้อย่างจริงจังของจริยธรรมสารสนเทศของผู้ใช้เฟซบุ๊กมีด้วยกันหลายเรื่อง ทั้งในด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยผู้ใช้ไม่ควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊ก เช่น ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล เป็นต้น ผู้ใช้ควรตระหนักถึงการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวจากการใช้งาน โดยการควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวต่อผู้อื่น การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวให้ปลอดภัย และการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวเฟซบุ๊ก ผลการศึกษาการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊กของนักศึกษาและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย Carnegie Mellon ของ Stutzman, Gross และ Acquistiz (2012) พบว่า ผู้ใช้เฟซบุ๊กเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวลดลงกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ตระหนักรู้อย่างจริงจังเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวมากขึ้น อีกทั้งผลการศึกษาการตั้งค่าความเป็นส่วนตัวบนเฟซบุ๊กของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัย Midwestern ประเทศสหรัฐอเมริกา ของ Stutzman et al. (2012) พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีตั้งค่าให้เฉพาะเพื่อนเท่านั้น (Friends only privacy setting) ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลบนเฟซบุ๊กได้ ซึ่งนอกจากการปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวของตนเองแล้ว ผู้ใช้ควรเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นด้วยเช่นกัน พฤติกรรมการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นอาจเกิดจากการไม่ตระหนักรู้อย่างแท้จริงของผู้ใช้ โดยผู้ใช้บางคนไม่ตระหนักรู้อย่างแท้จริงถึงความแตกต่างระหว่างปฏิสัมพันธ์บนโลกออนไลน์กับออฟไลน์ เช่น การแท็กชื่อเพื่อนเพื่อให้เห็นข้อมูล แต่ผู้ใช้อาจ

ไม่ตระหนักว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ในเครือข่ายก็สามารถเห็นข้อมูลด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่ผู้ถูกแท็กไม่ต้องการเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ (ศรีนยา ไพรัชราพร และภัทรชัย ลลิตโรจน์วงศ์, 2555)

จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านความถูกต้องของสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้งานควรรับผิดชอบต่อสารสนเทศที่ผลิต เผยแพร่ และนำไปใช้ เนื่องจากผู้ใช้เฟซบุ๊กทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่สารสนเทศอย่างง่ายดาย อีกทั้งไม่ต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือเหมือนสิ่งพิมพ์ (Spence and Quinn, 2008) ถ้าผู้เผยแพร่ข้อมูลไม่รับผิดชอบต่อความถูกต้องของสารสนเทศที่น่าเสนอ อาจส่งผลกระทบต่อผู้นำข้อมูลไปใช้ และส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้เผยแพร่ข้อมูล มีผลการศึกษาการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อความในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, LinkedIn ของ Suzuki และ Nadamoto (2011) พบว่า ผู้ใช้หลายรายโพสต์ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และส่วนน้อยที่จะอ้างอิงแหล่งที่มา ทำให้บุคคลที่ต้องการนำข้อมูลไปใช้ยากจะวิเคราะห์ว่าข้อมูลเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ นอกจากนี้ยังพบผลการศึกษาที่น่าสนใจเรื่องความน่าเชื่อถือของทวีตเตอร์ของเมธาวี พิเศษพัฒน์ (2553) ซึ่งพบว่า ผู้ใช้ต้องการบอกต่อข้อมูลข่าวสารด้วยความรวดเร็ว จึงขาดการตรวจสอบความถูกต้องก่อนการนำเสนอ แต่ใช้การตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ใช้ด้วยกันเองหลังนำเสนอข้อมูลไปแล้ว แต่ทว่า จะตรวจสอบอาจใช้เวลาานาน และไม่กลับไปแก้ไขหรือลบข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้ใช้ที่อ่านข่าวย้อนหลังได้รับข้อมูลที่ผิด ดังนั้นผู้ใช้ข้อมูลบนเฟซบุ๊กหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ จึงควรพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้ เพราะข้อมูลที่เผยแพร่บนเฟซบุ๊กอาจไม่ถูกต้องเสมอไป

นอกจากนี้ยังพบปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์บนเฟซบุ๊ก เช่น การโพสต์หรือแชร์งานลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ทั้งในรูปแบบ เพลง รูปภาพ และไฟล์ประเภทอื่นๆ การละเมิดลิขสิทธิ์เกิดจากหลายสาเหตุ ทั้งการไม่ใส่ใจต่อพฤติกรรมละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากปฏิบัติกันเป็นประจำในชีวิตประจำวัน และไม่ถูกดำเนินการเอาผิดทางกฎหมาย (Goodenough and Decker, 2008) ผู้ใช้เฟซบุ๊กหลายรายขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของสารสนเทศบนเฟซบุ๊ก โดยเฉพาะผู้ใช้อายุน้อยที่เข้าใจที่ผิดว่า การนำสารสนเทศของผู้อื่นมาใช้ ถ้าไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำกำไร ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตเจ้าของผลงาน ซึ่งความเป็นจริง เพลง รูปภาพ วิดีโอ และข้อความต่างๆ ที่ถูกโพสต์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่มิมีลิขสิทธิ์ทั้งสิ้น แม้ว่าสถาบันการศึกษาจะมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา แต่ความรู้ที่นักศึกษาได้รับมีเพียงเนื้อหาในตำราซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการนำสารสนเทศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Veltsos, j. and Veltsos, C., 2010; Henderson et al, 2010) มีผลการศึกษาการละเมิดลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร ของฐาปะนระ วงษ์สาธิตศาสตร์ (2555) พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจที่ผิดว่า ผลงานบนอินเทอร์เน็ตสามารถแบ่งปันได้อย่างเสรี ทุกคนมีสิทธิ์นำไปใช้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ การไม่ตระหนักรู้ต่อสิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศจึงเป็นเหตุให้ผู้ใช้อำพวนพฤติกรรมละเมิดลิขสิทธิ์ โดยไม่คำนึงว่าเจ้าของสิทธิ์จะสูญเสียประโยชน์ และไม่ตระหนักว่าตนเองจะได้รับผลกระทบอย่างไร

การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊ก ผู้ใช้ควรกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล ซึ่งช่วยรักษาความปลอดภัยของข้อมูลจากผู้ไม่ประสงค์ดีที่ลักลอบนำข้อมูลบนเฟซบุ๊กไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเข้าก่อกวนทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของบัญชีเฟซบุ๊ก เช่น เจาะระบบบัญชีผู้ใช้ แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล และแอบอ้างสวมรอยเป็นเจ้าของ (Debatin et al., 2009) การรักษาความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลบนเฟซบุ๊กมีด้วยกันหลายวิธี ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยของรหัสผ่าน โดยการตั้งรหัสผ่านให้ยากต่อการคาดเดาและไม่แบ่งปันรหัสผ่านกับผู้อื่น การออก

จากระบบเฟซบุ๊กหลังการใช้งาน ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้ตกเป็นเหยื่อการถูกสวมตัวตน (Ruane, 2014) รวมถึงการระมัดระวังการใช้เฟซบุ๊กผ่านอินเทอร์เน็ตไร้สายสาธารณะ (Wi-Fi) ซึ่งจากผลการสำรวจการใช้งาน Wi-Fi สาธารณะในประเทศอังกฤษ ของเว็บไซต์ Opinium.co.uk พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่าน Wi-Fi สาธารณะมีความเสี่ยงต่อการรั่วไหลของข้อมูลมากเป็นอันดับ 2 และผู้ใช้งานเกินครึ่งไม่มีการป้องกันและมีความเสี่ยงสูงต่อการถูกโจรกรรมข้อมูล (ทรมัปอพิทิม, 2556) นอกจากนี้ผู้ใช้ควรตระหนักรู้จริยธรรมการเข้าถึงข้อมูลของผู้อื่นตามสิทธิ์ที่ได้รับอนุญาต ซึ่งบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กเป็นสิทธิ์ของเจ้าของผู้ลงทะเบียน บุคคลอื่นไม่ควรเข้าไปแก้ไขหรือลบข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต แม้จะมีรหัสผ่านก็ตาม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นจริยธรรมในการใช้เฟซบุ๊กที่ช่วยให้สังคมและตัวผู้ใช้ไม่ได้รับความเสียหายจากการขาดการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศ

จากค่านิยมในการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศดังที่ได้กล่าวมา ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ใช้ เฟซบุ๊ก และคนอื่น ๆ ในสังคม อีกทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในภาพรวมของการใช้เฟซบุ๊ก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่อาจารย์ในการบูรณาการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมสารสนเทศ และห้องสมุดในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กแก่นิสิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว ความถูกต้องของสารสนเทศ สิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ และการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนทั้งหมด 21,491 ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Yamane (1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 393 คน จาก 19 คณะตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างคิดตามสัดส่วนจำนวนนิสิตแต่ละคณะ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การเก็บข้อมูลด้วยคนที่สำนักงานวิทยทรัพยากร ห้องสมุดคณะ และคณะต่างๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบบสอบถามแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 คำถามการได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศ ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการใช้เฟซบุ๊ก และตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว ความถูกต้องของสารสนเทศ สิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ และการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์ คำถามการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในแต่ละด้านจะมีคำถามทั้งที่เป็นข้อความเชิงบวก คือ การใช้เฟซบุ๊กอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมสารสนเทศ และข้อความเชิงลบ คือ การใช้เฟซบุ๊กอย่างไม่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมสารสนเทศ เพื่อลดอคติในการตอบคำถามของ

ผู้ตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ผลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งในส่วน of คำถามที่เป็นข้อความเชิงลบ ผู้วิจัยจะทำการกลับค่าคะแนน ในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์สำหรับวินโดวส์ (SPSS - Statistical package for the social science for windows) และนำมาแปลความค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

1. การได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศและแหล่งความรู้

1.1. นิสิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.98) เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศ เมื่อพิจารณาการได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศในแต่ละด้าน พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.45) เคยได้รับความรู้ด้านสิทธิความเป็นส่วนตัวมากที่สุด รองลงมานิสิต (ร้อยละ 42.73) เคยได้รับความรู้ด้านสิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ

1.2 นิสิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.64) ได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศจาก อาจารย์มากที่สุด รองลงมานิสิต (ร้อยละ 54.09) ได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศจากโทรทัศน์

2. การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก

การศึกษาข้อมูลตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ประกอบด้วย จริยธรรมสารสนเทศด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว ความถูกต้องของสารสนเทศ สิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ และการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์ ซึ่งคำถามที่ใช้สอบถามนิสิตมีทั้งคำถามที่เป็นข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว พบว่า กลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงบวก นิสิตมีการตระหนักรู้ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับมาก และปานกลาง โดยเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับมากมี 10 เรื่อง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ดังนี้ การตั้งรหัสผ่านเฟซบุ๊กที่คาดเดาง่าย เช่น วันเกิด มีความเสี่ยงต่อการถูกเจาะระบบ ($\bar{X} = 4.31$) การส่งสแปมเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัว ($\bar{X} = 4.11$) และการคลิกลิงค์ที่ไม่ทราบแหล่งที่มาอาจทำให้บัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กได้รับความเสียหายจากมัลแวร์ ($\bar{X} = 4.08$) ส่วนจริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับปานกลาง คือ การสำรองข้อมูล (Back up) ในเฟซบุ๊กช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้กับข้อมูล ($\bar{X} = 3.47$) สำหรับกลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงลบ นิสิตตระหนักรู้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามจริยธรรมสารสนเทศในระดับมาก ปานกลาง และน้อย จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับมากกว่าไม่ถูกต้อง ได้แก่ บัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กควรเปิดให้ทุกคนสามารถเข้าดูข้อมูล ($\bar{X} = 3.96$) และการโพสต์ข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไม่จำเป็นต้องบอกเจ้าของข้อมูลก่อน ($\bar{X} = 3.91$) จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับปานกลางว่าไม่ถูกต้องมี 5 เรื่อง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ดังนี้ การแจ้งข่าวควรใช้วิธีโพสต์บนไทม์ไลน์ของบุคคลนั้น ($\bar{X} = 2.96$) การเพิ่มชื่อบุคคลเข้ากลุ่มโดยถามความสมัครใจของเจ้าตัวภายหลัง ($\bar{X} = 2.95$) และ การตั้งค่าความเป็นส่วนตัวไม่สามารถป้องกัน การถูกค้นหาข้อมูลบนเฟซบุ๊กจากเครื่องมือสืบค้น และเฟซบุ๊กใช้คุกกี้ติดตามพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ เฉพาะเวลาที่อยู่ในระบบ ($\bar{X} = 2.85$) เท่ากัน ส่วนจริยธรรมสารสนเทศที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับน้อยว่าไม่ถูกต้อง คือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้รวดเร็วควรใช้วิธีแท็กชื่อเพื่อน ($\bar{X} = 2.34$)

2.2 การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านความถูกต้องของสารสนเทศ พบว่า กลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงบวก นิสิตมีการตระหนักรู้ในระดับมากทั้งหมด โดยเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับมากมีทั้งหมด 7 เรื่อง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ดังนี้ การแชร์ข้อมูลควรพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ($\bar{X} = 4.34$) การนำข้อมูลบนเฟซบุ๊กมาใช้ทุกครั้งควรตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของแหล่งอ้างอิง ($\bar{X} = 4.32$) และการแชร์ข้อมูลโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ($\bar{X} = 4.27$) สำหรับกลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงลบ นิสิตตระหนักรู้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามจริยธรรมสารสนเทศในระดับมาก และปานกลาง จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับมากกว่าไม่ถูกต้อง ได้แก่ จำนวนการกด “ถูกใจ” (Like) สูง แสดงว่าเนื้อหาที่น่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.91$) และข้อมูลที่ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนแต่ถูกแชร์จากเพื่อนหลายคนในเฟซบุ๊ก ถือว่ามีความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 3.65$) จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับปานกลางว่าไม่ถูกต้อง ได้แก่ การแชร์ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ตัวผู้แชร์ไม่ได้เป็นผู้รับผลกระทบ ($\bar{X} = 3.41$) การแชร์ข้อมูลแล้วตรวจสอบความถูกต้องภายหลัง เพื่อความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูล ($\bar{X} = 3.09$) และการตรวจสอบการสะกดคำ ไวยากรณ์ให้ถูกต้อง ควรทำการโพสต์ข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่รวดเร็ว ($\bar{X} = 2.56$)

2.3 การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านสิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศ พบว่า กลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงบวก นิสิตมีการตระหนักรู้ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่การโพสต์ผลงานที่ลอกเลียนจากผู้อื่น ทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นความคิดของตนเอง ถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของ ($\bar{X} = 4.46$) การใช้ภาพของผู้อื่นเป็นรูปภาพประจำตัวบนเฟซบุ๊กเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ($\bar{X} = 4.26$) และการโพสต์ภาพที่ค้นจากอินเทอร์เน็ตโดยไม่ขออนุญาตเจ้าของเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ($\bar{X} = 3.55$) สำหรับกลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงลบ นิสิตตระหนักรู้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามจริยธรรมสารสนเทศในระดับมาก ปานกลาง และน้อย จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับมากกว่าไม่ถูกต้อง คือ การโพสต์ภาพของผู้อื่นสามารถใส่เครดิตเป็นชื่อตนเองเพราะถือว่าเป็นผู้ค้นหานำมาเผยแพร่ ($\bar{X} = 3.73$) จริยธรรมสารสนเทศที่มีการตระหนักรู้ในระดับปานกลางว่าไม่ถูกต้อง ได้แก่ การโพสต์ข้อมูลที่นำมาจากอินเทอร์เน็ต ไม่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา เพราะสิ่งที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.44$) การใช้ผลงานที่อยู่ภายใต้สัญญาอนุญาตการใช้งานที่มีลิขสิทธิ์ สามารถนำผลงานไปใช้ได้โดยไม่มีเงื่อนไข ($\bar{X} = 2.82$) และการโพสต์ผลงานฉบับเต็มของผู้อื่นลงบนโซเชียล โดยมิวัตถุประสงค์ให้คนอื่น ๆ ได้ใช้ประกอบการเรียนถือเป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ($\bar{X} = 2.80$) ส่วนเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับน้อยกว่าไม่ถูกต้อง คือ การโพสต์ผลงานเพลง ภาพยนตร์ของผู้อื่น ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าผู้โพสต์ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ($\bar{X} = 2.45$)

2.4 การตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ พบว่า กลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงบวก นิสิตมีการตระหนักรู้ในระดับมากทั้งหมด โดยเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับมากทั้งหมดมี 5 เรื่อง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรก ดังนี้ การส่งข้อความหลอกลวงเพื่อขโมยข้อมูลบนเฟซบุ๊กเป็นการเข้าถึงที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ($\bar{X} = 4.46$) การเจาะระบบบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กถือเป็นการละเมิดสิทธิการเข้าถึงข้อมูล ($\bar{X} = 4.44$) และเมื่อใช้เฟซบุ๊กเสร็จควรทำการออกจากระบบ (Log out) ทุกครั้ง เพื่อป้องกันการสวมสิทธิ์เข้าใช้ ($\bar{X} = 4.34$) สำหรับกลุ่มข้อความที่เป็นข้อความเชิงลบ นิสิตตระหนักรู้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามจริยธรรมสารสนเทศในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ เฟซบุ๊กของคนในครอบครัวโพสต์ข้อมูลไม่ถูกต้อง หากมีรหัสผ่านควรเข้าไปลบหรือ

แก้ไขข้อมูล ($\bar{X} = 3.48$) การตั้งรหัสผ่านเฟซบุ๊กควรใช้รหัสผ่านเหมือนกับเว็บไซต์อื่นๆ เพื่อความสะดวกของผู้ใช้ ($\bar{X} = 3.45$) และการใช้เฟซบุ๊กผ่าน Wi-Fiสาธารณะ ยากต่อการถูกลักลอบเข้าสู่ข้อมูลบนเฟซบุ๊ก ($\bar{X} = 3.24$)

การอภิปรายผล

1. นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านสิทธิความเป็นส่วนตัวในระดับมาก ปานกลาง และน้อย โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การตั้งรหัสผ่านเฟซบุ๊กที่คาดเดาง่าย มีความเสี่ยงต่อการถูกเจาะระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เฟซบุ๊กเป็นเป้าหมายในการโจมตีของนักเจาะระบบ (Abu-Nimeh, Chen, and Alzubi, 2011) ผู้ใช้จึงรู้จักป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การตั้งรหัสผ่านที่เดาง่าย เช่น วันเกิด เบอร์โทรศัพท์ หรือคำที่สามารถคาดเดาได้จากข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊กที่เปิดเผยแพร่สาธารณะ มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกเจาะระบบ เพราะนักเจาะระบบอาจรู้ข้อมูลเหล่านี้จากหน้าประวัติผู้ใช้และทำการเจาะระบบเฟซบุ๊ก (สำนักป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2556) สำหรับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊ก พบว่า นิสิตตระหนักรู้ในระดับมากกว่า บัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊กไม่ควรเปิดให้ทุกคนสามารถเข้าสู่ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Stutzman et al. (2012) ที่พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีตั้งค่าให้เฉพาะเพื่อนเท่านั้นที่สามารถเข้าสู่ข้อมูลบนเฟซบุ๊ก แต่สำหรับการตระหนักรู้เรื่องการละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น กลับพบว่านิสิตตระหนักรู้ในระดับปานกลางว่า การเพิ่มข้อมูลบุคคลเข้ากลุ่มโดยไม่ถามความสมัครใจและการโพสต์ข้อความบนโซเชียลมีเดียผู้อื่น เป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว โกล้เคียงกับผลการวิจัยของ Fogel and Nehmad (2009) ที่พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มักโพสต์ข้อความบนหน้าเฟซบุ๊กของผู้อื่น และผลการวิจัยของ Tuunainen, Pitkanen, and Hovi (2009) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่รู้สึกกังวลในการโพสต์ข้อความบนหน้าโซเชียลมีเดียของเพื่อน อีกทั้งนิสิตมีการตระหนักรู้ระดับน้อยในเรื่องที่ไม่ถูกต้องว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้รวดเร็วควรใช้วิธีแท็กชื่อบนเฟซบุ๊ก แสดงให้เห็นว่านิสิตยังไม่ตระหนักรู้เรื่องการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้ใช้ไม่ตระหนักถึงขอบเขตการเข้าถึงข้อมูลบนเฟซบุ๊ก เมื่อใช้งานเฟซบุ๊กก็ใช้ในมุมมองเดียวกับปฏิสัมพันธ์ในโลกออฟไลน์ คือ การบอกต่อข้อมูลให้บุคคลที่ตนเองติดต่อรับทราบ เช่น การแท็กชื่อเพื่อให้บุคคลนั้นเห็นข้อมูล แต่อาจไม่ตระหนักว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ในเครือข่ายก็สามารถเห็นข้อมูลด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ใช้ (ศรีนยา ไพรัชนราพร และภัทรชัย ลลิตโรจน์วงศ์, 2555) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นิสิตตระหนักรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของตนเอง แต่เรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น ยังมีหลายเรื่องที่นิสิตไม่ตระหนักรู้

2. นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านความถูกต้องของสารสนเทศในระดับมาก และปานกลาง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การแชร์ข้อมูลควรพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกเผยแพร่อยู่บนเฟซบุ๊ก ผู้ใช้ทุกคนสามารถเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลได้ โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเหมือนสิ่งพิมพ์ (Spence and Quinn, 2008) ดังนั้นผู้แชร์ข้อมูลจึงควรตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา เพื่อไม่ให้เป็นการเผยแพร่ข่าวลือที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในเรื่องการประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของสารสนเทศ นิสิตตระหนักรู้ในระดับมากกว่า ข้อความที่มีจำนวนการกด “ถูกใจ” (Like) สูง ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหามีความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้ไม่สอดคล้องกับผล

การศึกษาทัศนคติของผู้ใช้ต่อสารสนเทศบนเฟซบุ๊กของ Koroleva et al. (2011) ซึ่งพบว่า จำนวนการกดถูกใจสูงเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลที่ถูกโพสต์ ทั้งนี้เนื่องจาก จำนวนการกดถูกใจ อาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้ผู้รับข้อมูลตัดสินว่าสารสนเทศมีความน่าเชื่อถือ ปัจจัยบุคคลผู้เผยแพร่สารสนเทศก็มีผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลในทัศนคติของผู้รับข้อมูลด้วยเช่นกัน (Rouis, Limayem, and Salehi-Sangari, 2011) ส่วนผลการศึกษาเรื่องการตรวจสอบข้อมูลก่อนการโพสต์หรือแชร์บนเฟซบุ๊ก เช่น ตัวสะกด ไวยากรณ์ พบว่า นิสิตตระหนักรู้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ นิสิตบางส่วนเห็นด้วยว่า การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลควรทำภายหลังการโพสต์หรือแชร์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่รวดเร็ว ซึ่งค่อนข้างเป็นไปได้ในลักษณะเดียวกันกับผลการศึกษาของ เมธาวี พิเศษพัฒน์ (2553) ที่ศึกษาความน่าเชื่อถือของทวีตเตอร์ พบว่า ผู้ใช้ต้องการบอกต่อข้อมูลข่าวสารด้วยความรวดเร็ว จึงขาดการตรวจสอบความถูกต้องก่อนการนำเสนอและบอกต่อ แต่จะใช้การตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ใช้ด้วยกันเองหลังจากมีการนำเสนอข้อมูลไปแล้ว แต่การตรวจสอบมักใช้เวลานาน ข้อมูลเดิมที่ผิด ผู้เผยแพร่มักไม่กลับไปแก้ไขให้ถูกต้องหรือลบข้อมูล

3. นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านสิทธิความเป็นเจ้าของสารสนเทศในระดับมาก ปานกลาง และน้อย โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่นิสิตตระหนักรู้ คือ การโพสต์ผลงานที่ลอกเลียนจากผู้อื่น ทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นความคิดของตนเอง ถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นเจ้าของ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ระบุการกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ชัดเจนว่า การลอกเลียนแบบผลงานผู้อื่นจากต้นฉบับ จากสำเนา หรือโฆษณา ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ถือเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่ในเรื่องข้อยกเว้นการใช้ผลงานที่มีลิขสิทธิ์ เช่น เงื่อนไขการใช้ผลงานที่อยู่ภายใต้สัญญาอนุญาตการใช้งานที่มีลิขสิทธิ์ วัตถุประสงค์การใช้ การอ้างอิงแหล่งที่มา นิสิตตระหนักรู้ในอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งเรื่องดังกล่าวผู้ใช้เฟซบุ๊กหลายรายไม่เข้าใจและไม่อ่านเงื่อนไขการใช้ผลงานที่มีลิขสิทธิ์ ทำให้นำผลงานไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่เจ้าของผลงานอนุญาต (Zwart et al., 2011) ส่วนเรื่องที่นิสิตตระหนักรู้ในระดับน้อยว่าไม่ถูกต้อง คือ การโพสต์ผลงานเพลง ภาพยนตร์ของผู้อื่น ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าผู้โพสต์ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า แสดงให้เห็นว่านิสิตยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยเฉพาะผู้ใช้อายุน้อยมักเข้าใจผิดว่า การนำสารสนเทศของผู้อื่นมาใช้ ถ้าไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากเจ้าของผลงาน (Henderson et al., 2010) และคิดว่าสังคมอินเทอร์เน็ตเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน ทุกอย่างบนอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ร่วมกันได้ (ฐาปะนะ วงษ์สาธิตศาสตร์, 2555) ซึ่งความจริงการโพสต์และแชร์ผลงานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่รับอนุญาต ถึงแม้ผู้โพสต์จะไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าหรือหากำไร ก็ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เจ้าของสารสนเทศ ทำให้เจ้าของสิทธิ์สูญเสียผลประโยชน์ เช่น รายได้จากการขายผลงานลดลง ชื่อเสียงที่ได้รับจากการเป็นผู้เผยแพร่ผลงานโดยตรง เป็นต้น

4. นิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก ด้านการเข้าถึงสารสนเทศตามสิทธิ์ในระดับมาก และปานกลาง โดยเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่นิสิตตระหนักรู้ว่าไม่ถูกต้อง คือ การใช้เฟซบุ๊กผ่าน Wi-Fi สาธารณะ ยากต่อการถูกลักลอบเข้าดูข้อมูลบนเฟซบุ๊ก ค่อนข้างเป็นไปได้ในลักษณะเดียวกันกับผลการสำรวจข้อมูลของเว็บไซต์ Opinium.co.uk ที่สำรวจการใช้ Wi-Fi สาธารณะ จากกลุ่มตัวอย่างในประเทศอังกฤษ ซึ่งพบว่า ผู้ใช้งาน Wi-Fi สาธารณะเกินครึ่ง ไม่มีการป้องกันภัยอันตรายจากการใช้งานและเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อ

การถูกโจรกรรมข้อมูล (ทริัมปัทพิม, 2556) แสดงให้เห็นว่านิสิตบางคน ยังไม่ทราบถึงอันตรายจากการใช้เฟซบุ๊กผ่าน Wi-Fiสาธารณะซึ่งผู้ใช้อาจถูกขโมยข้อมูลหรือเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊กโดยไม่ได้รับอนุญาต

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการศึกษาการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถเป็นแนวทางแก่ อาจารย์ ห้องสมุด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้เรื่องจริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊กแก่นิสิต ดังนี้

1. อาจารย์

บูรณาการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศ เพื่อให้นิสิตตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของจริยธรรมสารสนเทศ ในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) การเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นบนเฟซบุ๊ก 2) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการโพสต์หรือแชร์ และผลกระทบจากการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง 3) การใช้ผลงานที่มีลิขสิทธิ์บนเฟซบุ๊กอย่างถูกต้องและขอยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ 4) การรักษาความปลอดภัยจากการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวบนเฟซบุ๊กและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น

2. ห้องสมุด

2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้จริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก โดยเฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) การเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น เช่น การแท็กชื่อผู้อื่น การโพสต์บนไทม์ไลน์ของผู้อื่น การเพิ่มชื่อเข้ากลุ่มควรถามสมาชิกก่อน เป็นต้น 2) การใช้ผลงานของผู้อื่นและขอยกเว้นในการใช้ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ห้องสมุดควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับนิสิตว่า การเผยแพร่ผลงานของผู้อื่นบนเฟซบุ๊ก แม้จะไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าแต่อาจละเมิดลิขสิทธิ์ได้เช่นกัน 3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนโพสต์หรือแชร์ ซึ่งผู้ที่ไม่ควรเผยแพร่ข้อมูลก่อนแล้วจึงตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง 4) การรักษาความปลอดภัยจากการใช้เฟซบุ๊กผ่านอินเทอร์เน็ตไร้สายสาธารณะ ห้องสมุดอาจจัดกิจกรรมในรูปแบบการอบรม นิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้บนเว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมของห้องสมุด บริการตอบคำถามและช่วยกันค้นคว้า เพื่อให้นิสิตสามารถตระหนักรู้ว่าสิ่งใดเป็นการกระทำที่ถูกต้อง และทราบถึงผลกระทบจากการใช้เฟซบุ๊กที่ขาดจริยธรรม

2.2 ควรพัฒนาบนเรียนออนไลน์เกี่ยวกับจริยธรรมสารสนเทศในการใช้เฟซบุ๊ก เพื่อให้นิสิตสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวก

2.3 สอดแทรกเนื้อหาจริยธรรมสารสนเทศในการสอนการรู้สารสนเทศให้นิสิต เช่น การประเมินสารสนเทศบนเฟซบุ๊ก การใช้สารสนเทศบนเฟซบุ๊กอย่างถูกต้องตามจริยธรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ฐาปะนระ วงษ์สาธิตศาสตร์. (2555). การละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานบนอินเทอร์เน็ตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(2), 86-99.
- ทรมป้อพทม. (2556). 81% ของอาชญากรรมออนไลน์มาจากโซเชียลมีเดีย (Infographic). สืบค้นจาก <http://thumbsup.in.th/2013/10/social-media-and-crime-infographic>.
- เมธาวี พิชะพัฒน์. (2553). *ความน่าเชื่อถือของเครือข่ายสังคมทวิตเตอร์และสื่อกระแสหลัก*. วิทยานิพนธ์
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรันยา ไพรัชราพร, และ ภัทรชัย สถิตโรจน์วงศ์. (2555). ภาวะส่วนตัวของผู้ใช้งานแอปพลิเคชันบนเฟซบุ๊ก.
วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศลาดกระบัง, (1), 1-7.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2556). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2556*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- สำนักป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ.(2556). *คู่มือความรู้ด้านภัยสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย*. กรุงเทพฯ : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- Abu-Nimeh, S., Chen, T. M., & Alzubi, O. (2011). Malicious and Spam Posts in Online Social Networks. *Computer*, 9(44), 23-28.
- Debatin, B., Lovejoy, J. P., Horn, A.K., & Hughes, B. N. (2009). Facebook and online privacy: attitudes, behaviors, and unintended consequences. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15(1), 83-108.
- Fogel, J., & Nehmad, E. (2009). Internet social network communities: Risk taking, trust, and privacy concerns. *Computers in Human Behavior*, 25(1), 153-160.
- Goodenough O.R., & Decker G.J. (2008). Why do good people steal intellectual property? In Freeman M. & Goodenough O. R. (eds.), *Law, Mind and Brain* (pp. 345-372). Aldershot: Ashgate, Berkman Center Research.
- Henderson, M., Zwart, M. d., Lindsay, D., & Phillips, M. (2010). Legal risks for students using social networking sites. *Australian Educational Computing*, 25(1), 3-7.
- Koroleva, K., Stimac, V., Krasnova, H., & Kunze, D. (2011). *I like IT because I ('M) like you - measuring user attitudes towards Information on Facebook*. Paper presented at the Proceedings of the International Conference on Information Systems, Shanghai, China.
- Mason, R. (1986). Four ethical issues of the information age. *Management Information Systems Quarterly*, 10(1), 5-12.

- Parrish, J. L. J. (2010). PAPA knows best: Principles for the ethical sharing of information on social networking sites. *Ethics Information Technology*, 12(2), 187-193.
- Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for library and Information science*. Westport, CT: Libraries Unlimited.
- Rouis, S., Limayem, M., & Salehi-Sangari, E. (2011). Impact of Facebook usage on students' academic achievement: Role of self-regulation and trust. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 9(3), 961-994.
- Ruane, J. (2014). *Cyber crime: A growing threat*. Retrieved from <http://www.instantcheckmate.com/crimewire/cyber-crime-a-growing-threat/>
- Spence, E. H., & Quinn, A. (2008). Information ethics as a guide for new media. *Journal of Mass Media Ethics: Exploring Questions of Media Morality*, 23(4), 264-279.
- Stutzman, F., Gross, R., & Acquisti, A. (2012). Silent listeners: The evolution of privacy and disclosure on Facebook. *Journal of Privacy and Confidentiality*, 4(2), 7-41.
- Stutzman, F., Vitak, J., Ellison, N., Gray, R., & Lampe, C. (2012). *Privacy in interaction: Exploring disclosure and social capital in Facebook*. Proceedings of International Conference on Weblogs and Social Media (ICWSM '12), Dublin, IE.
- Suzuki, Y., & Nadamoto, A. (2011). *Credibility assessment using wikipedia for messages on social network services*. The Ninth IEEE International Conference on Dependable, Autonomic and Secure Computing, Sydney.
- Tuunainen, V. K.; Pitkanen, O.; and Hovi, M. (2009). *Users' awareness of privacy on online social networking sites – case Facebook*. Bled eConference eEnablement: Facilitating an Open, Effective and Representative eSociety, Bled, Slovenia.
- Veltsos, J. R., & Veltsos, C. (2010). Teaching responsibly with technology-mediated communication. *Business Communication Quarterly*, 73(4), 463-467.
- Zwart, M. D. et al. (2011). *Teenagers, legal risks and social networking sites*. Victoria: Faculty of Education, Monash University.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

เปี่ยมสุข พุ่งกาวิ¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง และศึกษาปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ และทัศนคติที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากบุคลากรสำนักหอสมุดกลางจำนวนทั้งหมด 94 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1). บุคลากรสำนักหอสมุดกลางมีการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในในระดับมาก 2). ปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ได้แก่ รายได้ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน รวมถึงปัจจัยด้านทัศนคติ และปัจจัยด้านการรับรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง ได้แก่ การรับรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลาง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การรับรู้ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินงบประมาณ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประจำปีงบประมาณ 2556

¹อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดกลาง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: piamsuk @ g.swu.ac.th

Factors Affecting Srinakharinwirot University Library Staff Participation In an Internal Quality Assurance (IQA) System.*

Piamsuk Thungkawee¹

Abstract

This research studied the levels of participation of the library staff towards the Internal Quality Assurance (IQA) system of Srinakharinwirot University Library, as well as the influential factors in term of personal characteristics, perception and attitudes. A questionnaire was administered to 94 library staff with 100 % of replies returned. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and the Stepwise Multiple Regression Analysis. The findings were as follows; first the overall levels of library staff perception in an IQA system was at a high level. Second, All factors are correlated in a positive way towards the IQA system such as, salary, attitudes, and personal characteristics, such as the age, experiences, included the perception in an IQA system. The factors are influenced towards the library staff participation was positive related to the internal assurance of library staff, such as the perception and experience in library works.

Keywords: Participation, Perception, Internal quality assurance,
Library staff of Srinakharinwirot University.

* This research was funded by Srinakharinwirot University. (Fiscal Year 2013)

¹M.A. (Library and Information Sciences) Librarian (Senior Profession Level), Central Library, Srinakharinwirot University. (piamsuk @ g.swu.ac.th)

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษาในหมวดที่ 6 รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ซึ่งกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ), 2545, น.29-30)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเป็นกระบวนการสร้างความมั่นใจและให้หลักประกันคุณภาพตามที่กำหนดต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แห่งชาติ, สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2542, น.2)

สำนักหอสมุดกลาง เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีพันธกิจสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้า มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักหอสมุดกลางตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการประกันคุณภาพ จึงให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย เพื่อการบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

หลักการของการดำเนินการประกันคุณภาพ ที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ รวมทั้งให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบ โดยมีความมุ่งมั่นร่วมมือร่วมใจต่อการพัฒนาคุณภาพของหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จ (เสริมศักดิ์ วิชากรณ, 2548, น.183) การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ซึ่งทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อกิจกรรมในองค์กร ดังนั้น พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร มักเป็นผลมาจากองค์ประกอบนานาประการ ทั้งองค์ประกอบภายนอกของบุคคล เช่น สิ่งแวดล้อมต่างๆ และองค์ประกอบภายในบุคคล ซึ่งได้แก่ กระบวนการทางจิตวิทยาที่มีผลต่อเนื่องกับพฤติกรรมของบุคคล อาทิ การรับรู้ และทัศนคติ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของ บุคคลในด้านความคิด การตัดสินใจ การประเมินค่า และการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (เทพนม เมืองแมน และ สวิง สุวรรณ, 2540, น.6-12)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยหลักสำคัญ 2 ประการ คือ การรับรู้ และทัศนคติ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ และทัศนคติที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2556 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ คือ ผู้บริหาร บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด จำนวน 94 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว จึงนำเครื่องมือไปทดลอง และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.779-0.886 ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด มี 3 ข้อคำถาม ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านทัศนคติของบุคลากร ที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นแบบสอบถามวัดทัศนคติ 15 ข้อ ให้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของหน่วยงาน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร เป็นคำถามปลายปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 94 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรคือ บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 100 %

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชากร และระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

4.3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ระบบประกันคุณภาพภายใน และทัศนคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กับการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ

บุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient Correlation)

4.4. วิเคราะห์ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ระบบประกันคุณภาพภายใน และทัศนคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลงานวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการรับรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทัศนคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร ได้แก่ อายุและประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลาง และปัจจัยการรับรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังภาพประกอบ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และทัศนคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง

ปัจจัย	อายุ	ประสบการณ์	รายได้	การรับรู้	ทัศนคติ	การมีส่วนร่วม
- อายุ	1.000	.328***	.275**	.418***	.282**	.350***
- ประสบการณ์		1.000	.776**	.275**	.110	.328***
- รายได้			1.000	.170	.091	.275**
- การรับรู้				1.000	.255**	.418***
- ทัศนคติ					1.000	.282**
- การมีส่วนร่วม						1.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และระดับ.05 มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยการรับรู้เรื่องการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน (.354) และปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร ในเรื่องประสบการณ์การทำงานในสำนักหอสมุดกลาง (.230) โดยปัจจัยทั้ง 2 ปัจจัย สามารถร่วมพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลางได้ (ร้อยละ 22.30) อย่างเหมาะสม ดังภาพประกอบ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน ของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม	b	SEb	β	t	Sig.
- การรับรู้	.645	.175	.354	3.687***	.000
- ประสบการณ์การทำงาน	.048	.020	.230	2.396*	.019
a = 3.070	R = .473		R ² = .223		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ของสำนักหอสมุดกลาง มีการรับรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐิตาพร ประเสริฐสุด, (2548) ที่ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลลาลูกกา พบว่าระดับการเข้ามีส่วนร่วมของบุคลากรขึ้นอยู่กับปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติของบุคลากรที่มีต่องานพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาล

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และการรับรู้ในการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทัศนคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหลายบุคคล อาทิ งานวิจัยของเบอร์นาร์ด (Bertrand, 1958, pp.147-157) พบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม คือ อายุ และเพศ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977, pp. 59-78) และพบว่าปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ เพศ และรายได้ และงานวิจัยของ ไพสันต์ ศรีแปง, (2550) ที่ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่า บุคลากรซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและอาจารย์ ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการประกัน

คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน และงานวิจัยของ พงศ์ธวัช วิวังสุ, (2546) ได้ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน การได้รับการฝึกอบรม และลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน สุขภาพจิตของบุคลากร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตาบทิพย์ ฐิติพงษ์พานิช (2539) ที่พบว่า ทักษะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานตามแนวทางคุณภาพ และตรงตามแนวคิดของ เชอร์เมอร์ฮอร์น, ฮันท์ และออสบอร์น (Schermerhorn, Hunt and Osborn, 1991, pp.48-50) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลว่า ผลของการรับรู้จะสอดคล้องกับการมีทัศนคติที่ดี และเกิดการแสดงพฤติกรรมตอบสนองทางสังคมในทางบวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ตรงตามเป้าหมาย

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และระดับ .05 มี 2 ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประสบการณ์การทำงานที่สำนักหอสมุดกลาง โดยทั้ง 2 ปัจจัยนี้ สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลางได้อย่างเหมาะสม

3.1 ปัจจัยด้านการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรพรรณ ประจันตวนิชย์, (2550, น.81) ที่พบว่า ตัวแปรการมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการติดต่อสื่อสาร การรับรู้แรงสนับสนุนขององค์กร และเจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบุคลากร มีการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล เกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักหอสมุดกลาง จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การจัดประชุม การให้การอบรม และระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรทุกระดับมีโอกาสรับทราบอย่างทั่วถึง ทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจระบบประกันคุณภาพการศึกษา จึงเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา อันแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ทำให้บุคลากรมีความรู้มากขึ้น มีความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพการศึกษาดีขึ้น ย่อมส่งผลให้บุคคลอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อบุคลากรมีการรับรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพดีย่อมส่งผลต่อระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของคาสต์ และโรเซนไวท (Kast and Rosenweig, 1985) ที่กล่าวถึง กลุ่มทางสังคมที่น่าจะทำให้โอกาสของผู้มีส่วนร่วมได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้อยากเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมนั้นๆ มากขึ้น และตรงกับ เชอร์เมอร์ฮอร์น, ฮันท์ และออสบอร์น (Schermerhorn, Hunt and Osborn, 1991, pp.48-50) ที่กล่าวถึงการรับรู้ว่ามีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลตามกระบวนการรับรู้ ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมถือเป็นพฤติกรรมสำคัญของมนุษย์ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ ขุนฉนวนฉ่ำ, (2546) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของข้าราชการต่อการปฏิรูประบบราชการ: ศึกษากรณีสำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการปฏิรูประบบราชการและความเข้าใจในข่าวสารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของข้าราชการต่อการปฏิรูปการศึกษา และงานวิจัยของ ปราณี วิจิตรจิตเลิศ, (2547,

น.103-104) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้วัฒนธรรมองค์กร การรับรู้นโยบายองค์กร และความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งมีส่วนทำให้บุคลากรเกิดการมีส่วนร่วม ยอมรับและเห็นด้วยกับการนำนโยบายของโรงพยาบาลไปปฏิบัติมากขึ้น

3.2 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมาก เกิดจากการเรียนรู้ การสะสมความรู้ มีทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความรอบรู้ในงานมากขึ้น ช่วยให้เข้าใจปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ จากประสบการณ์ที่บุคคลได้เรียนรู้มาทำให้รู้ว่าจะต้องให้ความร่วมมือกันอย่างไร เมื่อมีความรู้ความเข้าใจระบบประกันคุณภาพการศึกษา ย่อมอยากที่แสดงความรู้ความสามารถที่ตนมีเพื่อพัฒนาองค์กร โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรจัดขึ้น นับเป็นการส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น

เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพแล้ว ยังต้องรู้ทฤษฎี และต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง จึงจะสามารถปฏิบัติงานได้ดี ผนวกกับต้องอาศัยประสบการณ์เดิมประกอบความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภา เพชรสงคราม (2554, น.146) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยรวมแตกต่างกัน และงานวิจัยของ ชนกพร บัวสุข, (2544) พบว่าปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในโครงการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับการฝึกอบรม และประสบการณ์ในการทำงาน

การนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้

ผู้บริหารสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของหน่วยงานห้องสมุดของสถาบันอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ค้นพบในงานวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สำนักหอสมุดกลางควรนำปัจจัยการรับรู้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประสิทธิภาพในการทำงานที่สำนักหอสมุดกลาง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากรสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้

1. สำนักหอสมุดกลาง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรับรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น ฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงาน สนับสนุนการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อบุคลากรจะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของหน่วยงานได้อย่างยั่งยืน

2. ควรเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ มาถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในการประกันคุณภาพ การศึกษาแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละครั้ง และควรเพิ่มเติมประสบการณ์ตรงให้แก่บุคลากรด้วยการจัดไปทัศนศึกษาดู งานในสถาบันที่มีมาตรฐานสูง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ตรงมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น แรงจูงใจ การสื่อสาร และความผูกพันต่อองค์กร เป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นปัจจัย ที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร ที่มียังไม่ได้นำมา ศึกษาในครั้งนี้
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของบุคลากร ในหน่วยงานอื่นๆ ด้วย
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมลึกซึ้งในเรื่องการมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

- จิรภา เพชรสงคราม. (2554). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพ การศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนกพร บัวสุข. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในโครงการพัฒนาและรับรองคุณภาพ โรงพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อ พัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตาพร ประเสริฐสุด. (2548). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลของโรงพยาบาล ลำลูกกา. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงใจ ขุนฉนวนฉ่ำ. (2546). การมีส่วนร่วมของข้าราชการต่อการปฏิรูประบบราชการ: ศึกษากรณี สำนักงานปลัด กระทรวงอุตสาหกรรม. ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดาบทิพย์ จิตพงษ์พานิช. (2539). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการบริหารคุณภาพโดยรวมของเจ้าหน้าที่ใน โรงพยาบาล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เทพนม เมืองแมน และสวีส สุวรรณ. (2540). พฤติกรรมองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปราณี วิจิตรจิตเลิศ. (2547). การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ การรับรู้นโยบายองค์กร และความผูกพันต่อองค์กรของ บุคลากรในโรงพยาบาลหัวเฉียว. ปริญญานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- พงศ์ธวัช วิวังสุ. (2546). *ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา*. ปรินญานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพสันต์ ศรีแปง. (2550). *การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของบุคลากรมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ). (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 (ฉบับภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2542) *การประกันคุณภาพการศึกษา: เอกสารการประกันคุณภาพการศึกษา เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- เสริมศักดิ์ วิชากรณ. (2537). *ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรพรรณ ประจันตวนิชย์. (2550). *ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: concepts and measurements for project design implementation and evaluation*. Ithaca: Center for International Studies. Cornell University.
- Bertrand, A. L. (1958). *Rural sociology*. New York: McGraw-Hill.
- Kast, F. E. and Rosenzweig, J. E. (1985) *Organization management: a system and contingency approach*. (4th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Schermerhorn, J. R., Jr., Hunt, J. G. and Osborn, R. N. (1991). 7th ed. *Managing organizational behavior*. New York: John Wiley & Sons.

แนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย

บุญญลักษณ์ ดำนานจิตร์¹
สายสุดา ปันตระกูล²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวนทั้งสิ้น 368 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนกองการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ และตัวแทนผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภูมิภาคละ 2 คน จาก 4 ภูมิภาคได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 24 คน เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย และนำข้อมูลเบื้องต้นของข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อคำถามเพื่อประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สภาพการรู้สารสนเทศ ความต้องการรู้สารสนเทศ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มากกว่า 15 ปีขึ้นไป ในด้านสภาพการรับรู้สารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับรู้สารสนเทศ โดยดูข่าว/สารคดีทางทีวีที่บ้าน สืบค้นและใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน/ที่ทำงาน และคุยเรื่องงานกับเพื่อนร่วมงาน มีวัตถุประสงค์ในการรับรู้สารสนเทศเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และเพื่อใช้พัฒนาอาชีพ รับรู้สารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ด้านการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล จากอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือและนิตยสาร/วารสาร รับรู้สารสนเทศประเภทบุคคล จากเพื่อนร่วมงาน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครู/ครูใหญ่/ผู้อำนวยการโรงเรียน

¹ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

²ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร) ผู้ช่วยศาสตราจารย์หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และ
สารานเทศศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

รับรู้สารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์จากรายงานหรือเอกสารของทางราชการ เอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ ระเบียบปฏิบัติงาน ด้านระดับการรู้สารสนเทศ พบว่า มีระดับการรู้สารสนเทศด้านเด็กปฐมวัย ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และเพื่อติดตามข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย ด้านความต้องการสารสนเทศ พบว่า ต้องการสารสนเทศด้านเด็กปฐมวัย ใช้เพื่อการบริหารและการจัดการ เช่น จัดทำงบประมาณ การวางแผน ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรค พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานมีไม่เพียงพอ ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมีจำกัด

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Information literacy level for development guidelines of child-care managers in early childhood centers of local government in Thailand

Boonyalak Tumnanchit¹

Saisuda Puntrakool²

Abstract

This research has been conducted by 2 mixed methods, aiming at developing the guidelines on information literacy level of the child-care-center managers of Thailand's Local Government. Based on the study design, the quantitative samples consisted of 368 child-care managers; and the qualitative samples for the investigation were collected from 4 regional areas; Northern, Central, North-eastern, and Southern totally 24 key respondents for qualitative investigation. The quantitative instrument was formulated in form of questionnaire concerning development guidelines on information literacy level of the child-care managers, and as such, being primary data subsequently suggested to formulating a suitable qualitative instrument, which were applied as the guidelines for in-depth interview. As for the quantitative analysis, the SPSS computer-based program was statistically engaged in percentage, means, and standard deviation.

The research findings were revealed as follows:

Referring to the acquisition of information literacy, information requirement, and problems and obstacles of the child-care managers' performance, most of the managers were female, aged 41-50, bachelor graduated, and have experienced in working at a certain early childhood center for over 15 years. To the acquisition of information literacy, mostly were found as in the perceptive behavior in current- news-and-features TV watching at home, surfing on the internet both at home and the office, have a work-related discussion with their colleagues to

¹M.Ed. (Educational Technology), Assistant Professor, Department of Library and Information science, Suan Dusit Rajabhat University.

²M.A. (Library and Information science), Assistant Professor, Department of Library and Information science, Suan Dusit Rajabhat University.

update their information, extensive study on particular issues as well as on career development, acquiring current news of the sub-district administrative organizations (Au-Bau-Tau) on the internet, via cell-phones, magazines and journals; sharing personnel information with their colleagues, Permanent Secretary of the sub-district administrative organization, teachers, school principals, and school directors; acquiring any government's published documents concerning legal issues, rules and regulations and procedures; and a variety of paper dissemination, such as brochures and leaflets. Regarding the information literacy level, the investigation reveals that most of the respondents have perceived in a variety of topics, such as early childhood development, education, religions, culture, and any other related news. As for information requirement, the study reveals that early childhood matters are top needed, mainly applied to their managerial skills, such as budgeting and planning. As for problems and obstacles, there have been lacked computers promptly available and IT skilled persons/experts.

Keywords: Information literacy, Local Government, Early Childhood Center

บทนำ

ความหลากหลายของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดความจำเป็นในการเข้าถึง การนำสารสนเทศไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญต่อการรู้สารสนเทศ ซึ่งเป็นการที่บุคคลได้รับการฝึกให้สามารถประยุกต์สารสนเทศมาใช้ต้องมีเทคนิคการใช้เครื่องมือในการเข้าถึง และสามารถสังเคราะห์สารสนเทศมาใช้ได้ตามความต้องการ (Shapiro & Hughes, 1996) ในอดีตคำว่า “Literacy” มีความหมายครอบคลุมเพียงการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น พอใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ (ชุดิมา สัจจามันท์, 2550, น.27) แต่เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของสารสนเทศซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในสังคมอย่างกว้างขวาง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้สารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาเป็นเครื่องมือ โดยผู้ใช้ต้องรู้เกี่ยวกับการประเมิน การเลือก และการสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มทักษะใหม่ในการแสวงหาและเข้าถึงสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีวิจารณญาณ และความสามารถในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) รวมถึงการพัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (UNESCO, 2008, p. i)

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้กำหนดให้ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาเพื่อรู้สารสนเทศเป็นทักษะที่สำคัญใน 8 ทักษะสำหรับผู้รู้สารสนเทศ ซึ่งในประเทศอังกฤษ Society of College, National and University Libraries ได้กำหนดมาตรฐานเรียกว่า Seven Pillars of Information Literacy และประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association - ALA) ได้จัดทำมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับผู้รู้สารสนเทศ ในปี ค.ศ.1998 และมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับการ ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในปี ค.ศ. 2000 เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน (Bruce, 2002)

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำมาตรฐานการรู้สารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา แต่ได้มีการกำหนดนโยบายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดใน หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้รู้สารสนเทศทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้รู้สารสนเทศมีความสำคัญที่สุดและกระบวนการจัดการ ศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้รู้สารสนเทศสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ และนอกจากนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ได้กำหนดนโยบายการดำเนินการให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้รู้สารสนเทศเป็นสำคัญ ประเทศต้องพัฒนาบุคคลให้มีทักษะในกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างสังคมภูมิปัญญาและความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.15, 20)

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ สิ่งที่สำคัญของการจัดการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องตามนโยบาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาล

หรือเมืองพัทยาที่ดี ล้วนแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกๆ ด้านเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐาน (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2552) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป โดยกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีจำนวน 19,157 ศูนย์ มีเด็กที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมจำนวน 900,000 คน มีผู้ดูแลเด็กเล็ก จำนวน 45,942 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2552)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความจำเป็นต่อการศึกษาแนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อปรับฐานความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามนโยบายของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพระดับการรู้สารสนเทศ และความต้องการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามระยะของการวิจัย 2 ระยะ ตามดังนี้

ระยะของการวิจัยที่ 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีจำนวน 19,157 ศูนย์ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านเหมาะสมตามวัย ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวนทั้งสิ้น 400 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ซึ่งใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละภูมิภาคเป็นหน่วยในการแบ่งชั้น และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย สุ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) สภาพระดับการรู้สารสนเทศ ความต้องการรู้สารสนเทศ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .926

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมแบบสอบถามถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และดำเนินการส่งแบบสอบถามพร้อมจดหมายขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยแนบซองติดสแตมป์ไปด้วย เพื่อการส่งกลับทางไปรษณีย์ตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ได้ จำนวน 368 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ระยะของการวิจัยที่ 2

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ตัวแทนกองการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ภูมิภาคละ 2 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ ภูมิภาคละ 2 คน และ 3) ตัวแทนผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภูมิภาคละ 2 คน รวมเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน เพื่อสร้างข้อสรุปในแต่ละตัวแปรที่ศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีขอบเขตของคำถามเป็นการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง พร้อมประเด็นในการอภิปราย เพื่อลงข้อสรุปตามวิธีวิธีเชิงคุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนกองการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ และตัวแทนผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเก็บ

ข้อมูลจากใครก่อน เพื่อความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และหาข้อเสนอแนะในประเด็นที่ศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ สรุป รวบรวม เรียบเรียงจัดคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอเป็นความพรรณนา ลงข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อกำหนดรายละเอียดในตามธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่าง และนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียงเชิงคุณภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 368 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 92.39 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.39 ส่วนใหญ่เป็น หัวหน้าศูนย์ จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 52.72 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 74.46 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 32.34

2. สภาพระดับการรู้สารสนเทศและความต้องการรู้สารสนเทศ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย

2.1 สภาพการรู้สารสนเทศ

พฤติกรรมในการรับรู้สารสนเทศเพื่อดูข่าว/สารคดีทางทีวีที่บ้าน จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30 รองลงมา คือ สืบค้นและใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน/ที่ทำงาน จำนวน 325 คน คิดเป็นร้อยละ 88.32 และคุยเรื่องงานกับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 87.23

วัตถุประสงค์ในการรับรู้สารสนเทศ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ จำนวน 348 คน คิดเป็นร้อยละ 94.6 รองลงมา คือ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 90.76 และเพื่อใช้พัฒนาอาชีพ จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 89.95

สารสนเทศประเภทบุคคล จากเพื่อนร่วมงาน จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 89.40 รองลงมา คือ ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 72.83 และครู/ครูใหญ่/ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 58.42

แหล่งสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์จากหน่วยงาน ประเภทรายงานหรือเอกสารของทางราชการ จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 83.15 รองลงมา คือ เอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ระเบียบปฏิบัติงาน จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 71.74 และเอกสารเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50

2.2 สภาพการรู้และความต้องการรู้สารสนเทศ

การรู้สารสนเทศสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ระดับปานกลาง 6 ข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ

สารสนเทศด้านเด็กปฐมวัย รองลงมา คือ สารสนเทศด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เพื่อติดตามข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย และสารสนเทศด้านสาธารณสุขและอนามัย

ความต้องการใช้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความต้องการใช้สารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ระดับมาก 8 ข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สารสนเทศด้านเด็กปฐมวัย รองลงมา คือ ใช้เพื่อการบริหารและการจัดการ เช่น จัดทำงบประมาณ การวางแผนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กและประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

2.3 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรค อยู่ในระดับปานกลาง 11 ข้อ ระดับน้อย 6 ข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือ ผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมีจำกัด และจุดบริการในการเข้าถึงสารสนเทศมีไม่เพียงพอ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศึกษาแนวทางพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า ควรมีการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการ รองลงมาคือ ควรมีการอบรมการเรียนรู้การใช้สารสนเทศกับผู้ดูแลเด็กในบางส่วนที่ใช้สารสนเทศในการสืบค้นหรือทำงานบางส่วน ควรมีการอบรมครูผู้ดูแลเด็กเล็กและผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทุกคน เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร

4. แนวทางพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย

4.1 ด้านการรู้สารสนเทศ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการรู้สารสนเทศจากสื่อทุกประเภท และควรพัฒนาความรู้โดยศึกษาหาความรู้จากสื่อทุกประเภทและควรได้รับการอบรมบ่อยๆ รองลงมาคือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ รู้ว่าเมื่อใดมีความต้องการสารสนเทศ มีความสามารถในการแสวงหา เข้าถึง ประเมินค่า และใช้สารสนเทศนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และถูกกฎหมาย รวมถึงการพัฒนา การคิดวิเคราะห์

4.2 ด้านการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศ การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัย จากสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ง่ายต่อการเรียนรู้ รองลงมา คือควรได้รับการพัฒนาทั้งรูปแบบทางการ และไม่ทางการ จากผู้เชี่ยวชาญ เช่น การฝึกอบรม การจัดทำเว็บไซต์ ให้ความรู้ การทำเอกสารเผยแพร่ เป็นต้น และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการพัฒนาระดับการรู้ให้เท่าทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์

4.3 อุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือไม่ค่อยมีความรู้ด้านเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมา คือ ผู้บริหารยังไม่สามารถระบุความต้องการสารสนเทศของตนได้ หรืออาจยังไม่ทราบว่าสารสนเทศใดที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการศูนย์และปัญหาส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเพราะผู้บริหารยุคเก่าที่ไม่เปิดโอกาสในการรับข้อมูลข่าวสารใหม่และเรียนรู้ สารสนเทศแทนเทคโนโลยีแบบเก่า ที่เป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นอุปสรรค ความคิดดั้งเดิมที่ยังปลูกฝังวิธีการดำเนินชีวิตของผู้บริหารยุคเก่าที่ไม่พยายามปรับตามกระแส

โลกที่เปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดำรงของไทยด้วย และผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

อภิปรายผล

1. สภาพระดับการรู้สารสนเทศ พบว่า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระดับการรู้สารสนเทศด้านพฤติกรรม การรับรู้สารสนเทศเพื่อดูข่าว/สารคดีทางทีวีที่บ้าน สืบค้นและใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน ที่ทำงาน และคุยเรื่องงานกับเพื่อนร่วมงาน เป็นแหล่งสารสนเทศที่ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตัดสินใจเลือกใช้สารสนเทศจากแหล่งที่ผู้ใช้คุ้นเคยสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลได้จากที่บ้านและที่ทำงาน ซึ่งสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Library, 2010) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมกรรู้สารสนเทศไว้ว่า การรู้สารสนเทศนั้นเป็นรูปแบบพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากบริบทสิ่งแวดล้อมและสังคม บุคคลที่รู้สารสนเทศคือ บุคคลที่มีความสามารถในการกำหนดขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ได้ เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้วิจารณ์ญาณในการประเมินสารสนเทศ เชื่อมโยงสารสนเทศที่ได้กับความรู้ที่มีอยู่เดิม ใช้สารสนเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และเพื่อใช้พัฒนาอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชูติมา สัจจามันท์ (2544) ที่เห็นว่าการรู้สารสนเทศมีความจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกสาขาวิชาชีพ เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้รู้เท่าทันโลกกว้าง มีความสำคัญต่อการศึกษาและหลักการประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษานั้น จากนโยบายปฏิรูปการศึกษาปี พ.ศ. 2542 จะเห็นถึงแนวคิดที่ส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการรู้สารสนเทศ และความจำเป็นที่จะต้องสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ มีความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเป็นประตูออกไปสู่โลกกว้างเพื่อเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตน สังคมและประเทศชาติ มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้รอบตัว ทันโลก ทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยี คิดวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ และคิดอย่างเป็นระบบ การรู้สารสนเทศจึงมีความจำเป็นต่อนโยบายที่มุ่งให้ทุกคนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ โดยอิงแหล่งวิทยาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) มีการสภาพการรู้สารสนเทศประเภทบุคคล จาก เพื่อนร่วมงาน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครู/ครูใหญ่/ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่เป็นแหล่งสารสนเทศบุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในปัจจุบันมีเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงมากมายในการทำงานผู้ปฏิบัติงานถูกคาดหวังให้พัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยีในระดับสูงได้อย่างรวดเร็ว การรู้สารสนเทศจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองจากงานที่ทำ และเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงาน สามารถติดตามความเปลี่ยนแปลงในการทำงานของตนและของอาชีพได้ และส่งเสริมให้ตนเองมีทักษะในระดับที่สูงขึ้น ส่วนการใช้แหล่งสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์จากหน่วยงาน พบว่า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ใช้สิ่งพิมพ์ประเภทรายงานหรือเอกสารของทางราชการ เอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ระเบียบปฏิบัติงาน และเอกสารเผยแพร่ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลัดดาวรรณ มีอนันต์ (2546) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการสารสนเทศออนไลน์สำหรับช่วยการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา โดยระบบแบ่งผู้ใช้ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นักศึกษา สามารถดูข้อมูลในเรื่องกฎระเบียบต่างๆ

ที่ต้องปฏิบัติในขณะที่กำลังศึกษา สัมพันธ์กับผลการวิจัยของ Seaman (2001) ← ที่ศึกษาการรู้สารสนเทศของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 มหาวิทยาลัยแห่งรัฐ และสถาบันโพลิเทคนิคแห่งเวอร์จิเนีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ถึงการรวบรวมและการใช้สารสนเทศของนักศึกษาในขณะที่เรียนอยู่ในวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษา กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีที่ 1 จำนวน 9 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปี ค.ศ. 2000 โดยยึดมาตรฐานการรู้สารสนเทศใน ระดับอุดมศึกษา ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นแนวทางในการศึกษา

การต้องการรู้สารสนเทศ พบว่า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความต้องการรู้สารสนเทศด้านเด็กปฐมวัย มากที่สุด รองลงมา คือ โดยใช้เพื่อการบริหารและการจัดการ เช่น จัดทำงบประมาณ การวางแผนการพัฒนาศูนย์เด็ก เล็กและประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน เพื่อติดตามข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยและสารสนเทศด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปภาดา เจียวก๊ก (2547) ได้ ศึกษาการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับ การรู้สารสนเทศและเปรียบเทียบระดับการรู้สารสนเทศ จำแนกตามเพศ ชั้นปี กลุ่มสาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ผลการวิจัย พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับ แนวคิดของ Eisenberg และ Johnson (2002) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่สำคัญในการรู้สารสนเทศ คือ ทักษะ การกำหนดความต้องการสารสนเทศ เป็นขั้นตอนสำคัญที่มักเป็นปัญหาหลักสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนเองต้อง ทำโดยการกำหนดปัญหาและระบุสารสนเทศที่ต้องการ ดังนั้น จำเป็นจะต้องให้พิจารณาว่าต้องการจะทำอะไร ควร ทำออกมาในรูปแบบใด และข้อมูลใดที่จะนำมาใช้ เช่น รูปภาพ ข้อมูลทางสถิติความคิดเห็นรวมทั้งต้องรู้ว่าการ ต้องการ ข้อมูลมากเพียงใดจึงจะเพียงพอต่อความต้องการ ทักษะการใช้กลยุทธ์ในการสืบค้นสารสนเทศเป็นขั้นระดมความคิด เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่เป็นไปได้ทั้งหมดและเลือกแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุด เลือกสรรข้อมูลอย่างถูกต้อง เหมาะสม กับ สารสนเทศที่ ต้องการใช้มากที่สุด ทักษะการกำหนดแหล่งสารสนเทศและการเข้าถึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้นคืนแหล่ง ข้อมูลที่ผู้ใช้เลือกไว้เองได้ สามารถสืบค้นได้หลายวิธี เช่น สืบค้นจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุทัศน์ อินเทอร์เน็ต ทักษะการใช้สารสนเทศ อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการ พิจารณาสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศและกลั่นกรอง คัดเลือกสารสนเทศให้มีความสัมพันธ์กัน โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการค้นคว้ามาอ่าน ฟัง ทบทวนทำความเข้าใจ และตัดสินใจว่าข้อมูลสารสนเทศใดมีความสำคัญที่จะนำมาใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการได้ และการพิจารณาคัดเลือก ซึ่งบุคคลที่มีทักษะการรู้สารสนเทศ และระบุถึงความต้องการของตนเองได้คือ ผู้ที่มีการเตรียมตัวเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิต เนื่องจากเป็นบุคคลที่สามารถค้นหา สารสนเทศที่ต้องการอยู่เสมอเพื่อการทำงานหรือการตัดสินใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ได้ด้วยตนเอง (สมาน ลอยฟ้า, 2545) ซึ่งผลการศึกษาของ เขาวนดิศ อัครกุล (2547) พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศทุกด้านที่สำรวจ ได้แก่ ด้านนโยบายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านงบประมาณ สนับสนุน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคน ตลอดจนด้านโครงการต่างๆ เช่น ฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าไม่เพียงพอหรือไม่ดีพอ ทั้งนี้โครงการสำคัญที่ผู้บริหารและคณาจารย์เห็นว่ามี ความจำเป็นและยังไม่มีการนำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างเพียงพอ ได้แก่ การให้บริการฐานข้อมูลนิตสำหรับอาจารย์ที่ บริक्षा ฐานข้อมูลเอกสารการสอน ตำรา และหนังสือ ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีคอมพิวเตอร์สำหรับผู้สอน มี อุปกรณ์แสดงผลจากคอมพิวเตอร์ รวมถึงห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรสาย

สนับสนุนมีความเห็นตรงกันว่าอินเทอร์เน็ต เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการ Windows, MS-Office รวมถึงเครื่องใช้สำนักงานอัตโนมัติมีการให้บริการอย่างเพียงพอแล้ว

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่าผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาเรื่องเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือผู้รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมีจำกัด และจุดบริการในการเข้าถึงสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาทางด้านวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เขาวนิตศัลย์ (2547) พบว่า ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ปัญหาในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานในคณะวิศวกรรมศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านงบประมาณ ผลการสำรวจพบว่า ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่าปัญหามีอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดคือด้านงบประมาณ ซึ่งยังไม่เพียงพอและมีการจัดสรรที่ไม่ทั่วถึงในแต่ละหน่วยงาน ประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาเร็วมากและมีราคาแพง ซึ่งสัมพันธ์กับข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาด้านคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ มีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้งาน อาจเนื่องมาจากการขาดงบประมาณในการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการจัดหา การใช้ การดูแลรักษาและขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อที่ทันสมัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาก็คือจะต้องเพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ ให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดหางบประมาณในการสนับสนุน ส่วนปัญหาด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่จะขาดความรู้ในการเข้าถึงสารสนเทศ และยังขาดประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการใช้นวัตกรรมแต่ยังขาดความต่อเนื่อง แนวทางในการแก้ไข คือสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบในส่วนที่ยังบกพร่องของบุคลากร ส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมสัมมนา ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย

ด้านการรู้สารสนเทศ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการรู้สารสนเทศจากสื่อทุกประเภท และควรพัฒนาความรู้โดยพยายามศึกษาความรู้จากสื่อทุกประเภทและควรได้รับการอบรมบ่อยๆ รองลงมาคือ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ รู้ว่าเมื่อใดมีความต้องการสารสนเทศ มีความสามารถในการแสวงหา เข้าถึง ประเมินค่า และใช้สารสนเทศนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และถูกกฎหมาย รวมถึงการพัฒนา การคิดวิเคราะห์ และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรรู้ได้ว่าสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ในฐานะผู้บริหาร ประกอบด้วยเรื่องใดบ้าง เช่น กฎระเบียบ มาตรฐาน ในการดำเนินงานศูนย์ Mike Eisenberg และ Bob Berkowitz นักการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการรู้สารสนเทศที่มีรูปธรรมชัดเจน คือ The Big 6 Skills Model ซึ่งพัฒนาขึ้น โดยได้นำไปใช้ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานสำหรับในประเทศไทยงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย (อาชญญา รัตนอุบล และคณะ, 2550) ได้สังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทยขึ้นโดยมีพื้นฐานจาก The Big 6 Skills

Model ดังกล่าวข้างต้น มี 4 ขั้นตอนได้แก่ กำหนดภารกิจ คือ ต้องการรู้อะไร ปัญหาหรือข้อสงสัยคืออะไร ตรงจุดเข้าถึงแหล่ง คือ การหาคำตอบว่าอยู่ที่ไหน มีวิธีเข้าถึงและการใช้แหล่งความรู้ได้อย่างไร ประเมินสารสนเทศ คือ การคัดสรรสารสนเทศอย่างไรให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการรู้ และนำเสนอถือ บูรณาการวิธีการใช้งาน คือ มีวิธีการแบบใดที่จะการนำสิ่งที่ค้นพบมาสรุปผล นำเสนอและสื่อสารกับผู้อื่น รวมทั้งการประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา โดยใช้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกกฎหมาย ซึ่ง เชาวนดิศ อัสกุล (2547) ได้เสนอแนวทางในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำการสำรวจ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้สำนักงานอัตโนมัติอื่นๆ ผลการสำรวจพบว่า ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญและมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในหน่วยงาน ทั้งนี้ผู้บริหารและคณาจารย์มีความคิดเห็นตรงกันในแนวทาง 3 อันดับแรก ที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต โดยในขั้นต่ำห้องเรียนควรมีอุปกรณ์แสดงผลจากคอมพิวเตอร์ ได้แก่ LCD Projector และควรมีการปรับปรุงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของคณะให้มีเสถียรภาพมากกว่าในปัจจุบัน สำหรับบุคลากรสายสนับสนุนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าแนวทาง 3 อันดับแรก ซึ่งนอกจากคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ควรจะรวมถึงการจัดหาเครื่องใช้สำนักงานอัตโนมัติให้เพียงพอกับการใช้งานอีกด้วย

ด้านการพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศ การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัย จากสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์เอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ง่ายมากต่อการเรียนรู้ รองลงมา คือควรได้รับการพัฒนาทั้งรูปแบบทางการ และไม่ทางการ จากผู้เชี่ยวชาญ เช่น การฝึกอบรม การจัดทำเว็บไซต์ ให้ความรู้ การทำเอกสารเผยแพร่ ฯลฯ และผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการพัฒนาในระดับการรู้ให้เท่าทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ให้สัมพันธ์กับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศึกษาแนวทางพัฒนาระดับการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พบว่าควรมีการอบรมการเรียนรู้การใช้สารสนเทศกับผู้ดูแลเด็กในบางส่วนที่ใช้สารสนเทศในการสืบค้นหรือทำงานบางส่วน มีการอบรมครูผู้ดูแลเด็กเล็กและผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศคอมพิวเตอร์ทุกคน เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร เพื่อแก้ไขในด้านอุปสรรคในการรู้สารสนเทศของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ไม่ค่อยมีความรู้ด้านเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมา คือ ผู้บริหารยังไม่สามารถระบุความต้องการสารสนเทศของตนได้ หรืออาจยังไม่ทราบว่ามีการมีสารสนเทศใดที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัญหาส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเพราะผู้บริหารยุคเก่าที่ไม่เปิดรับการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศแทนเทคโนโลยีเก่า ที่เป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นอุปสรรค มีความคิดดั้งเดิมที่ยังปลูกฝังวิธีการดำเนินชีวิตของผู้บริหารยุคเก่าที่ไม่พยายามปรับตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยด้วย และผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลการวิจัยของ อาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ 4 ขั้นตอนคือ กำหนดภารกิจ ตรงจุดเข้าถึงแหล่ง ประเมินสารสนเทศ และบูรณาการวิธีการใช้งาน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสุขและชอบการเรียนสารสนเทศ โดยเฉพาะขั้นเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเพราะได้มีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ได้ตามที่ตนต้องการ โดยผู้เรียนกำหนดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสค้นคว้าศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งจากโลกแห่งความเป็นจริงภายในและภายนอกสถานการศึกษา และโลกของอิเล็กทรอนิกส์บนไซเบอร์สเปซ (Cyberspace)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้สารสนเทศ สภาพ ความต้องการและปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในเชิงปริมาณและคุณภาพ
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2556 สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2552). *สรุปจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 75 จังหวัด*. สืบค้นจาก <http://www.thailocaladmin.go.th>.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2550). การรู้สารสนเทศการสอนและการวิจัย. *วารสารห้องสมุด*, 51(2), 27-46.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2544, กันยายน-ธันวาคม). การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาคนไทยและสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช*, 14, 50-60.
- เชาวนิต อัครกุล. (2547). *การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปรินูญานิพนธ์วิศวกรรมมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ปภาดา เจียวกิก. (2547). *การรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2552). สืบค้นจาก <http://www.army2.mi.th>.
- ลัดดาวรรณ มือนันต์. (2546). *ระดับสารสนเทศออนไลน์สำหรับช่วยการจัดการเรียนของนักศึกษา. ปรินูญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.
- สมาน ลอยฟ้า. (2545). การสอนการใช้ห้องสมุด: พัฒนาการและแนวโน้ม. *วารสารห้องสมุด*, 46(2), 20-29.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้รู้สารสนเทศสำคัญที่สุด*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- อาชญญา รัตนอุบล และคณะ. (2550). *รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Association of College and Research Library. (2010). *Information literacy competency standards for higher education*. from <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrt/standards/information literacycometency.cfm>.

- Bruce, C. (2002). *Information literacy as a catalyst for educational change: A background paper*. in Proceedings UNESCO Information Literacy Meeting of Experts paper, Prague, The Czech Republic.
- Eisenberg, M. & Johnson, D. (2002, September). Learning and teaching information technology computer skills in context. *ERIC Digest*, 1-4.
- Seaman, N.H. (2001). *Information literacy: a study of freshman students' perceptions, with recommendations*. Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.
- Shapiro, J. & Hughes, S. (1996). Information literacy as a new liberal art: Enlightenment proposals for a new curriculum. *Educom Review*, 31(2). Retrieved from <http://www.educause.edu/pub/review/reviewarticles/31231.html>.
- UNESCO. (2008). *Towards information literacy indicator*. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/001587/158723e.pdf>.

การพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

วัชรารณณ์ เพ็งสุข¹

อังคณา กรัณยาธิกุล²

ชาติรี เกิดธรรม³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยสุ่มอย่างง่าย 1 อำเภอ จำนวน 124 คน จากจำนวน 290 คน โดยแบ่งเป็น ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ได้ 5 องค์ประกอบหลัก คือ เนื้อหาบทเรียน ระบบการบริหารการเรียน การติดต่อสื่อสาร การสอบ/การวัดผลการเรียน และ การทำให้เกิดความสัมพันธ์ 2) ผลการพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้รูปแบบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาคือรูปแบบ 3C – 3E ซึ่ง 3C ได้แก่ เนื้อหา (Content) การร่วมมือ (Collaborate) และการสร้างสรรค์ผลงาน (Create) 3E ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Environment) การผสมผสานเทคโนโลยี (Emerging Technology) และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Evaluation)

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ e-mail address: vacharaporn911@gmail.com

² ศษ.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา) อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ กศ.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

The Development of the Online Computer Course Model for Primary Students

Vacharaporn Pengsuk¹

Angkana Karanyathikul²

Chatree Gerdtham³

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the factors of online computer course for primary students 2) to develop the online computer course model for primary students. There were 124 of teachers who were selected by using simple random sampling from 290 of population. The study was divided into 2 phases; phase 1: study the elements of online computer course for primary students, and phase 2: development of computer online course model for primary students. The results were; 1) The factor analysis found 5 main elements; Contents, Learning Management System, Communication, Test/ Learning Evaluation, and Relationship making. 2) The results of online computer course model for primary students' development was the Online Computer Course Model for Primary Students which was the 3C – 3E model. 3C were; Content, Collaborate, Create. 3E were; Environment, Emerging Technology, and Evaluation

¹Ph.D. Candidate in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

²Ed.D. (Educational Technology) Lecturer of Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Ed.D. (Science Education) Assistant Professor of Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

บทนำ

ทุกวันนี้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้เป็นอย่างมากและเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญเช่นเดียวกับเทคโนโลยีการศึกษาอื่นๆที่คุ้นเคยกัน เช่น หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์เพราะสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ซึ่งทำให้บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนเปลี่ยนไปด้วยทั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นจำนวนมากสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้จัดให้อยู่ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี ทั้งนี้ประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเมื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้นับสนับสนุนการเรียนรู้ดังกล่าว การเรียนการสอนออนไลน์เป็นการเรียนการสอนที่อาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์สื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้สอนผ่านทาง E-mail หรือ Web Board และตรวจงานผ่านเครือข่ายทำให้มีเวลาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วการออกแบบบทเรียนออนไลน์ที่ดีนั้นต้องใช้ความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่การนำเสนอในรูปแบบที่เอกสารสิ่งพิมพ์ทำไม่ได้หรือทำได้ยาก

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนส่วนมากเกิดจากนักเรียนขาดแรงจูงใจที่ดีในการเรียนอันเป็นผลมาจากครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ใช่เทคโนโลยีช่วยสอนทำให้เด็กเบื่อหน่ายเรียนแบบจำเจไม่มีสิ่งกระตุ้นดังนั้นการนำเทคโนโลยีทางการสอน เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนออนไลน์มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนจะทำให้การเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนได้เป็นอย่างดีส่งผลดีต่อครูผู้สอนสามารถทำการสอนได้อย่างรัดกุมคงที่ คือสอนนั้นไม่ว่าจะนำมาใช้กับนักเรียนกลุ่มใดก็ให้ความรู้ได้ครบถ้วนเหมือนเดิมสามารถจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดีสามารถตรวจงานได้ทุกที่ทุกเวลาสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก (ตองเตย คลังเพชร และคณะ, 2558)

จากการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีปีการศึกษา 2556 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.96 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ที่ตั้งเป้าไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ใช้หนังสือเป็นสื่อประกอบการเรียน นักเรียนได้ฝึกใช้งานคอมพิวเตอร์น้อยและไม่ทั่วถึง ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการวิจัยของ ภคพร สารรักษ์ (2555); วารุณี บำรุงสวัสดิ์ (2555); พิระพันธ์ เสริมศิริ (2555) และ วราลี ทองแก้ว (2556) ซึ่งได้ศึกษาและพัฒนาบทเรียนออนไลน์รายวิชาต่าง ๆ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์สามารถส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาแบบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1 ในการพัฒนานักเรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามค่าเป้าหมาย คือ 80/80

E_1/E_2 ตามค่าเป้าหมาย คือ 80/80

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ประชากรประกอบด้วยครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 3 อำเภอได้แก่อำเภอเมืองสุพรรณบุรีอำเภอบางปลาม้าและอำเภอสรีประจันต์จำนวน 290 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยสุ่มอย่างง่าย 1 อำเภอ จำนวน 124 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.85 และนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบุกเบิก (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สำหรับการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 จะเป็นการดำเนินการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์โดย

1) สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ผลจากการศึกษาองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักการศึกษา

2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบบทเรียนออนไลน์ โดยจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3) นำบทเรียนออนไลน์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยทดลองหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Testing) ทดลองกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) และ ทดลองกับนักเรียนกลุ่มใหญ่ (Field Testing) เพื่อให้ได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามค่าเป้าหมาย

สรุปผลและอภิปรายผล

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงบุกเบิก (Exploratory Factor Analysis: EFA) เกี่ยวกับองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีรายละเอียดองค์ประกอบบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียน มีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยคือ 1) กำหนดเนื้อหาที่ทันสมัย (ข้อคำถามที่ 2 และ 12) 2) ผลการเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหา (ข้อคำถามที่ 4 6 และ 7) 3) ผล

การเรียนรู้บรรลุตามตัวชี้วัดมาตรฐาน (ข้อคำถามที่ 3 และ 11) 4) กิจกรรมระหว่างเรียนกับเนื้อหาความสัมพันธ์กัน (ข้อคำถามที่ 5 และ 8) 5) การบูรณาการระหว่างหลักสูตรกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ข้อคำถามที่ 1 13 และ 14) และ 6) การสร้างสรรค์ชิ้นงานจากบทเรียน (ข้อคำถามที่ 9 และ 10) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 5 เนื้อหาของบทเรียนตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ($\bar{X} = 4.85$ S.D.=.38) และข้อ 14 มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นการใช้วิทยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ($\bar{X} = 4.85$ S.D.=.36) รองลงมาข้อ 2 การกำหนดเนื้อหาควรเริ่มจากผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.79$ S.D.=.45) และข้อ 6 เนื้อหาของบทเรียนต้องมีความทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีในการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 4.78$ S.D.=.44) โดยข้อคำถามทั้ง 4 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

2. องค์ประกอบระบบบริหารการเรียนมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบระบบบริหารการเรียนประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและผู้เรียนกับผู้เรียน (ข้อคำถามที่ 8 และ 11) 2) ลำดับของเนื้อหาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ข้อคำถามที่ 4 และ 10) 3) การเลือกโปรแกรมที่เหมาะสม (ข้อคำถามที่ 1) 4) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 9 และ 13) 5) การสร้างเนื้อหาที่ชัดเจน (ข้อคำถามที่ 5 และ 6) 6) การพัฒนาโปรแกรมที่ชัดเจน (ข้อคำถามที่ 2 และ 3) และ 7) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา (ข้อคำถามที่ 7 12 และ 14) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 7 ปรับปรุงระบบของบทเรียนออนไลน์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X} = 4.93$ S.D.=.26) รองลงมาข้อ 10 บทเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.90$ S.D. = .33) และข้อ 8 ทดลองใช้บทเรียนออนไลน์กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและข้อ 13 ผู้เรียนสามารถประเมินผลและรู้ผลการเรียนของตนเองได้ทันที ($\bar{X} = 4.87$ S.D. = .33) โดยข้อคำถามทั้ง 4 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

3. องค์ประกอบการติดต่อสื่อสารมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบการติดต่อสื่อสารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การสื่อสารแบบไร้ขีดจำกัดของสถานที่และเวลา (ข้อคำถามที่ 4 และ 7) 2) การสื่อสารผ่าน Application (ข้อคำถามที่ 2, 5 และ 8) 3) ความสมบูรณ์ของบทเรียนออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 1 และ 3) และ 4) ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (ข้อคำถามที่ 6) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 4 ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียนควรเกิดได้ตลอดเวลา (Anytime) ตามความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.87$ S.D. = .39) รองลงมาข้อ 1 การสื่อสารแบบ Real-time เช่น Face book, Conferencing, Skype, Line เป็นการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.83$ S.D. = .38) และข้อ 3 แม้การสื่อสารแบบ Non-Real time เช่น Web board, E-Mail ก็มีส่วนช่วยให้การเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.81$ S.D. = .42) โดยข้อคำถามทั้ง 3 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

4. องค์ประกอบการประเมินผลมีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบการประเมินผลประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) การทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 1 7 8 และ 11) 2) ความน่าเชื่อถือของการวัดและประเมินผล (ข้อคำถามที่ 3 และ 4) 3) การประเมินผลเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง (ข้อคำถามที่ 9 และ 13) 4) การประเมินความสามารถพื้นฐาน (ข้อคำถามที่ 5 และ 12) 5) แบบประเมินหลังเรียนช่วยให้ผู้เรียนประเมินความสามารถของตนเอง (ข้อคำถามที่ 2 และ 6) และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจ (ข้อคำถามที่ 10) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 6

แบบทดสอบหลังเรียนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ($\bar{X}=4.93$ S.D. = .26) รองลงมาข้อ 1 นำบทเรียนออนไลน์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคอมพิวเตอร์ตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับระบบบริหารการเรียนและขอคำแนะนำและข้อ 8 แบบทดสอบปลายภาคเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินตนเองหลังเรียนจบบทเรียน ($\bar{X} = 4.90$ S.D.=.30) และข้อ 2 นำบทเรียนออนไลน์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.90$ S.D. = .33) และข้อ 5 แบบทดสอบก่อนเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความสามารถของตนเองก่อนการทำการกิจกรรมอื่นๆในระบบออนไลน์ ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .32) โดยข้อคำถามทั้ง 5 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

5. องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์มีค่า KMO เท่ากับ 0.5 เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบทำให้เกิดความสัมพันธ์ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 4 และ 12) 2) ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ (ข้อคำถามที่ 10 และ 11) 3) การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ (ข้อคำถามที่ 3, 5 และ 13) 4) การเข้าถึงข้อมูลจากบทเรียนออนไลน์ (ข้อคำถามที่ 1 และ 7) 5) การเรียนรู้ออนไลน์ด้วยตนเองจากแหล่งต่างๆ (ข้อคำถามที่ 6 และ 8) และ 6) การเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน (ข้อคำถามที่ 2 และ 9) โดยข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ข้อ 5 นักเรียนสามารถเข้าสู่บทเรียนออนไลน์จากคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานโดยทั่วไป ($\bar{X}=4.87$ S.D. = .36) และข้อ 8 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองด้วยบทเรียนออนไลน์ ($\bar{X}=4.87$ S.D. = .33) รองลงมาข้อ 3 ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและข้อ 4 ครูผู้สอนจัดทำคู่มือและออนไลน์ไว้บนเว็บไซต์และ Social Network เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาขั้นตอนวิธีการต่างๆได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.86$ S.D. = .37) และข้อ 2 ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลอื่นๆที่น่าสนใจนอกเหนือจากข้อมูลในบทเรียนออนไลน์โดยมีลิงค์เชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ต่างๆ ($\bar{X}=4.85$ S.D. = .36) โดยข้อคำถามทั้ง 5 มีระดับความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบนั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของปิยพล จุฬิทัช (2548) พรพรรณ บุญเจริญ (2548) และเบญจวรรณ ชื่นวิเศษ (2552) ในส่วนขององค์ประกอบด้านเนื้อหาของบทเรียน องค์ประกอบระบบบริหารการเรียน และองค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร ที่พบว่า การเรียนบทเรียนออนไลน์แต่ละส่วนจะต้องได้รับการออกแบบมาอย่างดีเพราะเมื่อนำมาประกอบต่อกันแล้วระบบทั้งหมดจะต้องทำงานประสานกันได้อย่างลงตัวระบบควรมีความสามารถในการรองรับบทเรียนต่าง ๆ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติของบทเรียนทั้งหมดเอาไว้เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทเรียนใดที่ผู้เรียนให้ความสนใจมากที่สุดและบทเรียนใดที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และการนำรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางมาใช้ประกอบในการเรียนเพื่อเพิ่มความสนใจและความตื่นตัวของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนให้มากยิ่งขึ้นทำให้ผู้เรียนรักษาระดับความสนใจในการเรียนได้มากขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้ติดต่อสอบถามปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวผู้เรียนกับครูอาจารย์ผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนอื่นๆ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือนักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม สามารถเคลื่อนย้ายเก้าอี้หรือเดินไปมาหากันได้สะดวก และมีช่องทางเดินที่ผู้สอนสามารถเข้าถึงกลุ่มนักเรียนได้ และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นในห้องเรียน

สำหรับองค์ประกอบด้านการประเมินผลนั้น สอดคล้องกับศิริวรรณ อนันต์โท (2558) ที่ให้ความเห็นว่าการสอบวัดผลการเรียนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนแบบบทเรียนออนไลน์เป็นการเรียนที่สมบูรณ์โดยมีการวัดระดับความรู้ก่อนเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในบทเรียนและหลักสูตรที่เหมาะสมเมื่อเรียนในแต่ละหลักสูตรก็จะมีสอบย่อยท้ายบทและการสอบใหญ่ก่อนที่จะจบหลักสูตร และองค์ประกอบทำให้เกิดความสัมพันธ์นั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tyan & Frank (1998) ที่ศึกษาการติดต่อสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ในระดับอุดมศึกษาเอกชนของไต้หวันด้วยการจัดระบบการศึกษาที่นำเอา CMC (Computer Mediated Communication), VICTPRY (Virtual Classroom and Virtual Cooperation System) มาพัฒนาในการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาด้วยอิเล็กทรอนิกส์ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้แบบร่วมมือกันและการเรียนรู้โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) ได้เป็นอย่างดีซึ่งองค์ประกอบข้างต้นล้วนก่อให้เกิดการเรียนรู้ออนไลน์อย่างเป็นระบบแก่ผู้เรียนและเป็นช่องทางหรือสื่อกลางในการถ่ายทอดเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับที่ Seagren & Watrood (1997) ที่พบว่า เมื่อเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาจะต้องก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงนั้นกระบวนการเรียนการสอนจะต้องมีความเกี่ยวข้องกันเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์สถาบันการศึกษาเป็นเครือข่ายของแหล่งข้อมูลมากกว่าที่จะเป็นเพียงสถานที่

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

โดยในระยะนี้ จะเป็นการสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบและตรวจสอบคุณภาพและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังนี้คือ

1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบหลักคือเนื้อหาบทเรียน ระบบการบริหารการเรียน การติดต่อสื่อสาร การสอบ/การวัดผลการเรียน และการทำให้เกิดความสัมพันธ์

2) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้มีการอภิปรายถึง รายละเอียดของรูปแบบของบทเรียนออนไลน์ ได้แก่

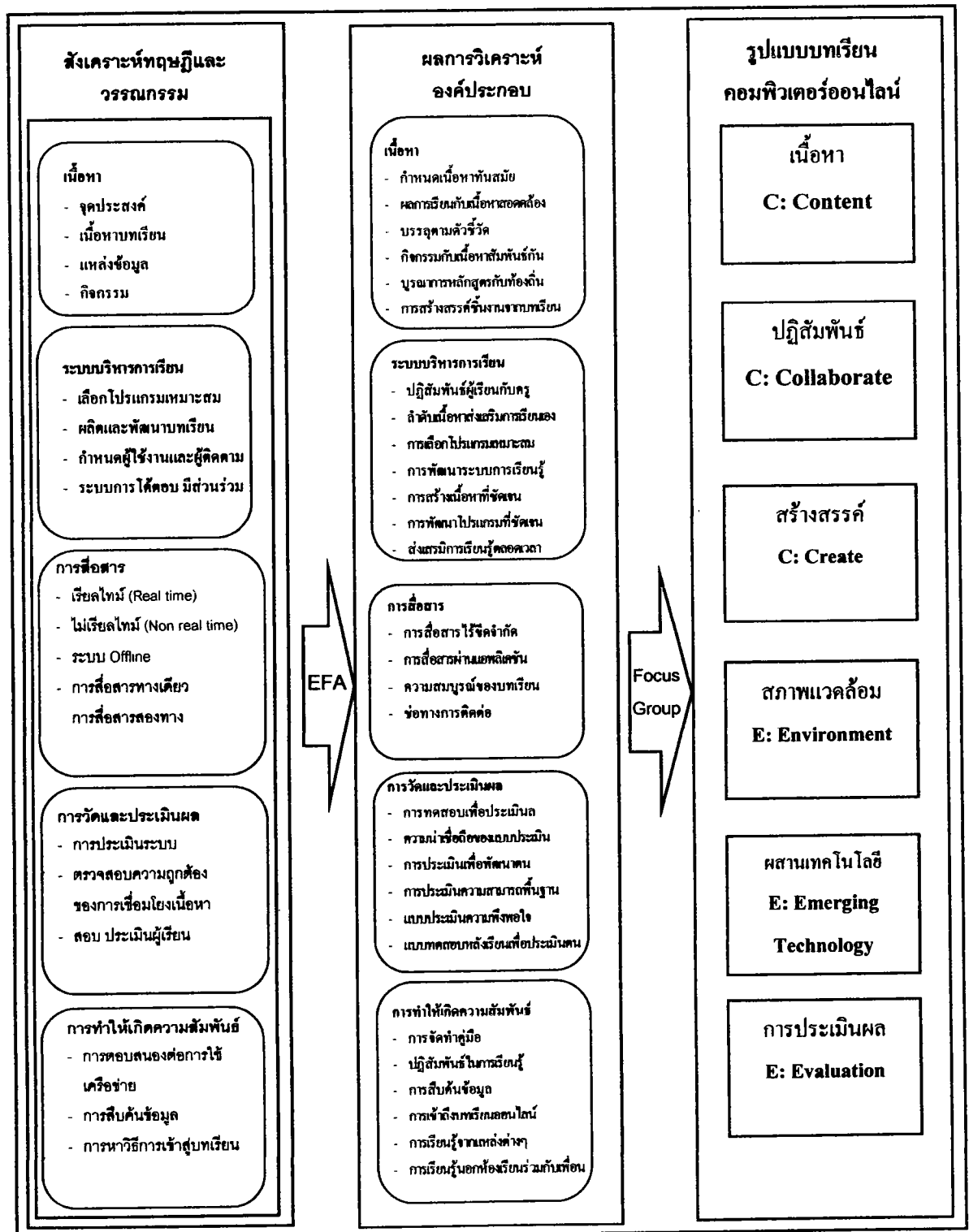
3A คือ Anywhere หมายถึง บทเรียนนี้จะเรียนที่ใดก็ได้ โดยไม่เลือกสถานที่ Anytime หมายถึง บทเรียนนี้จะเรียนเวลาใดก็ได้ และ Anybody หมายถึงใคร ๆ ก็สามารถเรียนบทเรียนนี้ได้ตามความต้องการ

3C ได้แก่ Consume หมายถึงการที่ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้ประโยชน์บทเรียนจริง Collaborate หมายถึงการที่ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ในขณะที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นกาสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันด้วย และ Create หมายถึงการสร้างสรรค์ชิ้นงานตามจินตนาการของตนเองหลังเรียนรู้แล้ว

3E ได้แก่ Environment หมายถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ Emerging Technology หมายถึงบทเรียนนี้จะสามารถตอบสนองเทคโนโลยีใหม่เช่นโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นสมาร์ทโฟน เป็นต้น และ Evaluation หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์

และจากการอภิปรายร่วมกัน จึงได้ข้อสรุปจากการสังเคราะห์รูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและการสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้รูปแบบ (Model) ของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา คือ รูปแบบ 3C – 3E โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาารูปแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์



จากแผนภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้รายละเอียดของรูปแบบ 3C – 3E ได้แก่

C1: Content หมายถึง เนื้อหา ความรู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของบทเรียนออนไลน์ ซึ่งเนื้อหาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การเรียนแบบออนไลน์ก็เช่นกัน เนื้อหาของการเรียนรูปแบบออนไลน์ที่พัฒนาเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงมีอยู่น้อยมากทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการในการฝึกอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาศักยภาพทั้งของส่วนบุคคลและของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาเนื้อหาให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และทันสมัยตลอดเวลา

C2: Collaborate หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ในขณะที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์เกิดการปฏิสัมพันธ์ เป็นส่วนของการสนับสนุนให้เกิดการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนในกระบวนการเรียนรู้ โดยกระทำการผ่านอุปกรณ์นำเข้าและส่งออกของคอมพิวเตอร์ช่วยให้ผู้เรียนได้ติดต่อ สอบถาม ปรีกษาหาหรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตัวผู้เรียนกับครู อาจารย์ผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนอื่น ๆ อันเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารนั่นเอง

C3: Create หมายถึง การสร้างสรรค์ชิ้นงานตามจินตนาการของตนเองหลังเรียนรู้ หรือระหว่างกลุ่มผู้เรียนร่วมกันระดมความคิดหาสาเหตุและเสนอหาทางแก้ไข โดยผู้สอนจะทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มในการแสวงหาคำตอบ และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เรียนอื่นๆจนเกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงาน หรือผลงานขึ้นมาได้

E1: Environment หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สำหรับการเรียนแบบออนไลน์ควรต้องขยายโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ผู้เรียนสามารถเรียกดูเนื้อหาตามความสะดวกของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนพร้อมและมีความเหมาะสม ตลอดจนการช่วยสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้รับรู้อย่างกว้างขวางเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่เรียนรู้

E2: Emerging Technology หมายถึง บทเรียนนี้จะสามารถตอบสนองเทคโนโลยีใหม่ สามารถใช้เครื่องมือออนไลน์สำหรับใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้สอนผ่านทางแอปพลิเคชัน เมลล์ หรือ เว็บบอร์ด ตลอดจนสนับสนุนการส่งงานและตรวจงานผ่านเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากงานของเพื่อนด้วยการใช้สมารทโฟน แท็บเล็ต หรือ อุปกรณ์อื่น ๆ ช่วยให้มีเวลาในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน

E3: Evaluation หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ การสอบและการวัดผลการเรียนเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนแบบออนไลน์เป็นการเรียนที่สมบูรณ์กล่าวคือในบางวิชาจำเป็นต้องวัดระดับความรู้ก่อนสมัครเข้าเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในบทเรียนและหลักสูตรที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดซึ่งจะทำให้การเรียนที่จะเกิดขึ้นเป็นการเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเข้าสู่บทเรียนในแต่ละหลักสูตรก็จะมี การสอบย่อยท้ายบทและการสอบใหญ่ก่อนที่จะจบหลักสูตร

เมื่อได้รูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา แล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบไปทดลองหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Testing) กับนักเรียน 3 คน โดยนำบทเรียนออนไลน์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียน โดยประสิทธิภาพของรูปแบบบทเรียนออนไลน์ ได้ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 69.70/68.33 ซึ่งยังต่ำกว่า

เกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงบทเรียนออนไลน์ตามข้อสังเกตในด้านการนำเสนอ และปรับปรุงแบบฝึกหัดท้ายเรื่องให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้

หลังจากนั้นได้นำไปทดลองกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) นำบทเรียนออนไลน์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับ นักเรียน จำนวน 9 คน ที่มีระดับสติปัญญาต่างกัน ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ครั้งที่ 2 ได้ค่า E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 75.96/74.44 จึงปรับปรุงบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ข้อมูลจากบันทึกข้อสังเกต เพิ่มขนาดและเปลี่ยนสีตัวอักษร เพิ่มภาพเคลื่อนไหวให้มากขึ้น และเพิ่มเสียงประกอบให้น่าสนใจยิ่งขึ้น และนำไปทดลองกับ นักเรียนกลุ่มใหญ่ (Field Testing) เพื่อหาประสิทธิภาพ กับนักเรียนจำนวน 30 คน

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ชั้นประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง (คน)	คะแนนระหว่างเรียน 11 (คะแนน 0)		คะแนนระหว่างเรียน 2 (คะแนน 0)		ประสิทธิภาพของ บทเรียนออนไลน์
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	E_1/E_2
30	89.17	2.23	16.17	0.87	81.06/80.85

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ชั้นประถมศึกษา จากการทดลองใช้กับนักเรียนแบบภาคสนาม ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.06/80.85 เป็นไปเป้าหมายที่ตั้งไว้ (เกณฑ์ 80/80) แสดงว่า มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมว่าเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้ผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด ต่อร้อยละของผลการประเมินหลังเรียน โดยผู้สอนพิจารณาพิสัยการเรียนรู้ที่จำแนกพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยตามความเหมาะสม โดยไม่ควรต่ำกว่า 75/75

ส่วนค่าประสิทธิภาพที่ได้ก็นั้น ค่าของ E_1 สูงกว่า ค่าของ E_2 เล็กน้อย เนื่องจาก E_1 เกิดจากการวัดผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบระหว่างเรียน วัดผลทันทีที่ศึกษาเนื้อหาจบในแต่ละเรื่อง คะแนนเฉลี่ยจึงสูงกว่า E_2 ซึ่งเป็นการวัดผลหลังเรียนที่ศึกษาเนื้อหาผ่านมาระยะหนึ่งแล้ว ความแม่นยำจึงอาจลดลง (มนต์ชัย เทียนทอง, 2554)

สรุป

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบครั้งนี้พบว่า การสร้างบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นนั้นจะต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักได้แก่ องค์ประกอบเนื้อหาของบทเรียนองค์ประกอบระบบบริหารการเรียนรู้ องค์ประกอบติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบประเมินผล และองค์ประกอบทำให้เกิดความสัมพันธ จากนั้นดำเนินการพัฒนารูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้รูปแบบ (Model) ของบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีชื่อย่อว่า รูปแบบ 3C-3E ซึ่ง 3C ได้แก่ เนื้อหา (Content) การร่วมมือ (Collaborate) และ การสร้างสรรค์ผลงาน (Create) 3E ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Environment) การผสมผสานเทคโนโลยี (Emerging Technology) และ การประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Evaluation) ตามลำดับ และรูปแบบบทเรียนออนไลน์วิชาคอมพิวเตอร์ มีค่า

ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ชั้นประถมศึกษา จากการทดลองใช้กับนักเรียนแบบภาคสนาม ได้ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.06/80.85 เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (เกณฑ์ 80/80) แสดงว่า มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับได้

บรรณานุกรม

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556, มกราคม – มิถุนายน). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7 – 20.
- ทองเคย คลังเพชรและคณะ. (2558). ปัญหาทางการศึกษาของเด็กไทย. สืบค้นจาก <http://goldenorangeblossom.wikispaces.com>
- เบญจวรรณ ชื่นวิเศษ. (2552). การสร้างบทเรียนออนไลน์เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- ปิยพล จุฬาทักซ์. (2548). การสร้างบทเรียนออนไลน์เรื่องกระบวนการออกแบบและสร้างแอนิเมชัน 2 มิติโดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- พรพรรณ บุญเจริญ. (2548). การสร้างบทเรียนออนไลน์โดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่อง การออกแบบหน้าจอบทเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พิระพันธ์ เสริมศิริ. (2555). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย (e-Learning) วิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ง21101 ชื่อหน่วยเรามาเรียนรู้คอมพิวเตอร์กันดีกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สุรินทร์: โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์.
- ภคพร สารรักษ์. (2555). การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง หลักการทำงานเบื้องต้นของคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศรีสุธาราม. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2554). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2556). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์. คณะครุศาสตรอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วรลือ ทองแก้ว. (2556). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานคอมพิวเตอร์) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสววิทยาคม อำเภอสว จังหวัดชุมพร.

- วารุณี บำรุงสวัสดิ์. (2555). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (Online) โดยใช้เทคโนโลยีสื่อสังคม (Social Media). กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องการใช้โปรแกรมตารางคำนวณ Microsoft office Excel 2007 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. นครพนม: สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนอนุบาลนครพนม.
- ศิริวรรณ อนันต์โท. (2558). องค์ประกอบของE – Learning. สืบค้นจาก http://www.oocities.org/telethailand/elearning_component.htm
- Seagren, N. and Watrood, B. (1997). *The Virtual Classroom*. Retrieved from <http://ericir.syr.edu/>
- Tyan, Nancy Nan-ching and Frank, Hong Min-chow. (1998). *When Western Technology Meets Oriental Culture, Use of Computer- Mediated Communication in a Higher Education Classroom*. Retrieved from <http://ericir.syr.edu/>

เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย

น้ำทิพย์ วิภาวิน¹

บทความนี้กล่าวถึงภาพรวมเบื้องต้นของเครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย โดยเครือข่ายสังคมเป็นเครือข่ายประเภทหนึ่งที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดงที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง กลุ่มแอตทริบิวต์ที่อธิบายคุณลักษณะของแต่ละบุคคล กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย การเป็นตัวเรากับสิ่งที่เรามีอาจมีความสำคัญน้อยกว่าความสัมพันธ์ของเราที่มีต่อผู้อื่นในสังคม การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมี 2 ประเภทคือความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเดียวกับความสัมพันธ์ของหลายเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน

คำสำคัญ: เครือข่ายสังคม

¹ รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: namtip.wip@stou.ac.th

Social Network in a Networked Society

Namthip Wipawin¹

This article is about the overview of introduction to social network in the networked society. A social network is one type of networks in society that link with relationships which is a set of actors and the relations defined on them, a social network consists of 3 essential elements such as a set of actor, each actor has a set of individual attributes, and a set of ties the defines at least one relation among actors. Social network analysis describes all information about relationships among the network members or nodes. What you are, may not as important as how you have and connect with others. Two types of social network analysis are eco network and complete network.

Keyword: Social network

¹ Ph.D. (Library and Information Studies), Associate Professor, Department of Information Science, Faculty of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

บทนำ

แนวคิดของสังคมสารสนเทศเป็นการดำเนินงานของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศในสังคม ในขณะที่สังคมเครือข่ายยกระดับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบขององค์กรและโครงสร้างพื้นฐานของสังคม ดังนั้นสังคมเครือข่ายจึงเป็นรูปแบบขององค์กรที่มีการประมวลผลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยมีเครือข่ายสังคมและเครือข่ายของสื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรในทุกระดับเช่นระดับบุคคล ระดับกลุ่มหรือองค์กร และระดับสังคม โดยเครือข่ายเหล่านี้มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วย โดยในบางองค์กรมีเครือข่ายทางเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างพื้นฐาน

เครือข่ายเป็นกลุ่มขององค์กรในระบบที่ซับซ้อนตามธรรมชาติและตามสภาพสังคม เครือข่ายจึงเป็นโครงสร้างซึ่งทำหน้าที่จัดการระบบ ทฤษฎีเครือข่ายจึงประกอบด้วยทฤษฎีโครงสร้างและทฤษฎีระบบ เครือข่ายเกิดขึ้นทั้งในส่วนของโลกที่ซับซ้อนและระบบมีชีวิต (living system) ทุกระดับ ตัวอย่างเช่น ระบบนิเวศ (ecosystem) ของพื้นผิวโลกและพืช การเชื่อมโยงของแม่น้ำเป็นเครือข่ายที่แตกสาขา การแตกตัวของเซลล์ในสิ่งมีชีวิต ระบบประสาท การไหลของเลือด รวมถึง DNA และโมเลกุล ซึ่งความสลับซับซ้อนนั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ ทั้งนี้กลไกของระบบประสาทที่ใหญ่ที่สุดคือสมองของมนุษย์ นักวิทยาศาสตร์จึงมีข้อถกเถียงว่าจิตได้สำนึกของมนุษย์นั้นเกิดจากความเชื่อมโยงของระบบประสาท (Edelman and Tononi, 2000) มนุษย์ได้สร้างเครือข่ายสังคมมาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่มีการสื่อสารด้วยการพูด โดยองค์ประกอบของเครือข่ายมีหน่วยของสังคมที่เป็นบุคคล กลุ่มหรือองค์กร และสังคม และมีการเชื่อมโยงโดยการปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร ตัวอย่างสำคัญของ เครือข่ายทางเทคนิค เช่น ถนน แม่น้ำลำคลอง การสื่อสารและโทรคมนาคม เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ต่อมาจึงมีเครือข่ายของสื่อในรูปแบบสัญลักษณ์และการสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ดังนั้นทั้งเครือข่ายสังคม เครือข่ายทางเทคนิคและเครือข่ายของสื่อจึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมเครือข่าย

ความหมายและประเภทของเครือข่าย

เครือข่ายสังคม (Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ ซึ่งเครือข่าย (network) หมายถึง กลุ่มของจุดเชื่อมโยง (links) ระหว่างองค์ประกอบของหน่วย (elements of unit) แต่ละองค์ประกอบเรียกว่าโหนด (node) ปกติจะเรียกหน่วย(units)ว่าระบบ(system) จำนวนที่น้อยที่สุดขององค์ประกอบ (elements) คือ 3 และจำนวนที่น้อยที่สุดของจุดเชื่อมโยง (links)คือ 2 จุด เมื่อจุดเชื่อมโยง (link) ของ 2 องค์ประกอบ (elements) มาเจอกันเรียกว่าความสัมพันธ์ (relation หรือ relationship)

มีการจำแนกประเภทของเครือข่ายออกเป็น 6 ประเภท (Dijk, 2006, p.25) ได้แก่

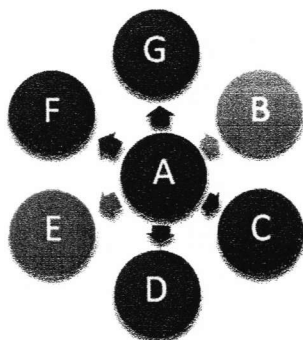
1. เครือข่ายทางกายภาพ (Physical networks) เป็นระบบทางธรรมชาติที่ซับซ้อนเช่น ระบบนิเวศ ถนน แม่น้ำ และเส้นทางต่างๆ
2. เครือข่ายระบบเส้น (Organic networks) เป็นกลไกในร่างกายเช่นระบบประสาทของร่างกายมนุษย์ สื่อสารกันเองผ่านสมองซึ่งเป็นตัวควบคุมการทำงาน การไหลเวียนของเลือด และ DNA ในเซลล์
3. เครือข่ายประสาทเทียม (Neuronal networks) เป็นระบบความคิด การเชื่อมโยงของจิต และแผนผังความคิด
4. เครือข่ายสังคม (Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์

5. เครือข่ายทางเทคนิคหรือเครือข่ายเทคโนโลยี (Technical networks) ประกอบด้วย ถนน เครือข่ายการส่งของ การโทรคมนาคม และเครือข่ายคอมพิวเตอร์

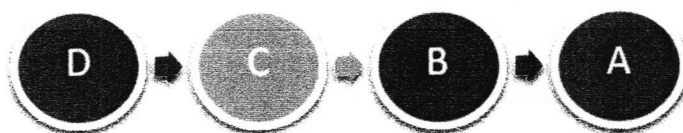
6. เครือข่ายของสื่อ (Media networks) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมี สัญลักษณ์และสารสนเทศ

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามโครงสร้างสังคมที่แสดงความสัมพันธ์ ทุกโครงสร้างของ สังคมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ (relationship) การวัดอิทธิพลความสัมพันธ์จึงวัดจากความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ ในเครือข่าย ได้มีการจำแนกประเภทของโครงสร้างสังคมออกเป็นเครือข่าย 3 ประเภท (Hanneman, 2005) ได้แก่

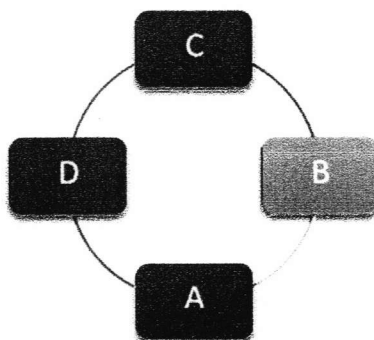
เครือข่ายแบบดาว (Star)



เครือข่ายแบบเส้น (Line)



เครือข่ายแบบวงกลม (Circle)



ความหมายของเครือข่ายสังคม (social network)

เครือข่ายสังคมเป็นประเภทหนึ่งของเครือข่ายที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง(individual หรือ actor)ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1)กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง 2)แต่ละบุคคลมีกลุ่มแอตทริบิวต์(เพื่ออธิบายคุณลักษณะ) 3)กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Wasserman & Faust, 1994) เครือข่ายสังคม จึงเป็นโครงสร้างของสังคมที่สร้างขึ้นจากกลุ่มบุคคลของสังคม (เช่น บุคคลหรือองค์กร) และกลุ่มของ 2 กลุ่มที่เชื่อมโยงกัน ภาพรวมของเครือข่ายสังคมทำให้มีวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างเอ็นทิตีของสังคมเช่นเดียวกับหลายๆทฤษฎีที่อธิบายรูปแบบของโครงสร้างสังคม การศึกษาโครงสร้างเหล่านี้ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายที่ระบุรูปแบบของแต่ละแห่งและของโลก ระบุหน่วยที่มีอิทธิพลต่อกันและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

เครือข่ายทางสังคม จึงเป็นการรวมตัวของกลุ่มของสมาชิกของเครือข่าย (nodes) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยมีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความเป็นเพื่อน ญาติพี่น้อง ผู้ร่วมงาน การพูดคุย การให้คำแนะนำ การให้ความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารผ่านอีเมลและสื่อสังคมออนไลน์ การให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้แต่งร่วม และการอ้างอิงผลงานวิจัย เป็นต้น (Marin and Wellman, 2011, pp.11-12 ใน รุจเรชา วิทยาจุฑามิกุล, 2557) สมาชิกเครือข่ายอาจเป็นได้ทั้งมนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคล คณะบุคคล หรือสิ่งต่างๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ก็ได้เช่น องค์กร สถาบัน บทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง สัตว์ สิ่งของ บทความวารสาร และเว็บเพจ เป็นต้น ส่วนเนื้อหาของทรัพยากรที่แลกเปลี่ยนไหลเวียนระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคมมีได้หลายชนิด ทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้ เช่น สินค้า วัตถุดิบ บริการ เงิน และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น ข้อมูล สารสนเทศ การสื่อสาร ความเชื่อ และอิทธิพลทางสังคม เป็นต้น (Haythornthwaite, 1996, p.323 ใน รุจเรชา วิทยาจุฑามิกุล, 2557)

เมื่อเครือข่ายสังคม เป็นกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงเน้นที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าด้วยกันเป็นจุดสำคัญ การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงไม่เพียงเป็นวิธีการวิเคราะห์ แต่เป็นกลุ่มของทฤษฎี โมเดลและการประยุกต์ที่อธิบายแนวคิดของความสัมพันธ์และกระบวนการ ความสัมพันธ์ที่อธิบายโดยการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของแต่ละบุคคล เช่น ครู นักเรียน เขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น เรียกว่าเป็นแนวคิดของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม นอกเหนือจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แล้ว การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ยังเกี่ยวข้องกับการที่แต่ละบุคคลและการกระทำของแต่ละบุคคลเป็นอิสระ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นโอกาสของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นโครงสร้างสังคมที่เกิดสภาพแวดล้อมที่ให้อีกาสแต่ละบุคคล และรูปแบบเครือข่ายสังคมทำให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ระดับของเครือข่ายสังคม

เครือข่ายสังคม เป็นระบบย่อยของสังคม ที่สนับสนุนโดยเครือข่ายของสื่อ (media network) มีในทุกระดับ จำแนกได้เป็น 4 ระดับ (Dijk, 2006, pp.25-26) ดังนี้

1 **ระดับความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล** (individual relations) โดยแต่ละคนจะสร้างจุดเชื่อมกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนคุ้นเคย เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และอื่นๆ ระดับนี้จะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของสื่อและอินเทอร์เน็ต

2 **ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มและองค์กร** เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มถาวรและชั่วคราวโดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม (group and organizational relations)

3. **ระดับความสัมพันธ์ของสังคม** (societal relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรที่ทำให้เกิดสังคมที่มีการเชื่อมโยงโดยใช้เครือข่ายของสื่อ ความสัมพันธ์ของระดับนี้ทำให้เกิดเศรษฐกิจเครือข่าย หรือเศรษฐกิจใหม่

4 **ระดับความสัมพันธ์ของโลก** (global relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ของสังคมทั่วโลกและองค์การระหว่างประเทศ

การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (Social Network Analysis)

พัฒนาการของการวิเคราะห์เครือข่าย เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 1930 เมื่อนักสังคมวิทยาชาวเยอรมันได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคม (Marin and Wellman, 2011) โดยมีการใช้จุด (points) เส้น (lines) ความเชื่อมโยง (connections) ในการวิเคราะห์และอธิบายรูปแบบของความสัมพันธ์ ได้แก่งานวิจัยที่สืบเสาะหาความสัมพันธ์ทางสังคมและลักษณะของเครือข่าย โดยเรียกวิธีการนี้ว่าวิธีการวิเคราะห์ความเกี่ยวโยงทางสังคม (Sociometry) และได้มีผู้คิดค้นการวิเคราะห์สังคมมิติ (Sociogram) เพื่อใช้แทนการมองเครือข่ายทางสังคมด้วยจุด (points) และเส้น (lines) วิธีการวิเคราะห์ความเกี่ยวโยงทางสังคม (Sociometry) จึงเป็นสาขาสำคัญของการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงและการศึกษาชุมชน ในทางจิตวิทยาสังคมได้ใช้รูปแบบของกระบวนการกลุ่ม (group dynamics) เป็นแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่ม

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษในปี 1950 เมื่อนักมานุษยวิทยาสังคมวิเคราะห์การเคลื่อนย้ายประชากรและข้อขัดแย้งภายในชุมชนอาฟริกันและยุโรป ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีโครงสร้างนิยม (structuralism) ในการมองสังคม และต่อมาได้เรียกว่าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมได้พัฒนาขึ้นโดยสถาบันทวิสต็อก (Tavistock Institute) ของอังกฤษ ต่อมาการศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมชนและความเป็นญาติในลอนดอน โดยได้นำแนวทางของความเชื่อมโยงและการตั้งรกรากมาเป็นแนวทางในการศึกษาเครือข่ายสังคม ต่อมานักวิจัยชาวอเมริกันได้ศึกษาโครงสร้างความเป็นญาติและการเคลื่อนย้ายชุมชนผิวขาวจากชิคาโก ต่อมาการศึกษาการจ้างงาน และการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของบุคคลในการเชื่อมโยงของสังคม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของชุมชนที่เกิดจากเครือข่ายส่วนบุคคล ซึ่งเป็นส่วนผสมผสานการสนับสนุนของสังคม และแนวทางที่ทำให้เกิดทุนทางสังคม ต่อมามีการขยายการศึกษาเครือข่ายสังคมเป็นการศึกษาเครือข่ายทางการเมืองและนโยบาย เป็นต้น

การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม หมายถึง กลุ่มของความสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง (actors) รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ actors และความสัมพันธ์ระหว่าง actors การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม (Carolan, 2014, pp.4-5) ประกอบด้วย

- 1) **Actor** ศูนย์กลางของการวิเคราะห์เครือข่ายคือความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของสังคมที่เรียกว่า social units หรือ actors และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์นั้น
- 2) **Ties** เชื่อมโยง actors เข้าด้วยกัน เป็นการเชื่อมโยงแบบใด เช่น
 - a. การคุยกันหรือส่งข้อความถึงกัน(Behavioral interaction)
 - b. การพักอาศัยอยู่ในทำเลเดียวกัน การนั่งทานข้าวด้วยกัน (Physical connection)
 - c. การเรียนชั้นเดียวกัน การอยู่ในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน (Association of affiliation)
 - d. การเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นเพื่อนหรือศัตรู(Evaluation of one person by another)
 - e. การรู้ว่าบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าหรือลูกน้อง หรือตำแหน่งหน้าที่ใด (Formal relations)
 - f. การมีทางเลือกที่สามารถเลือกได้ (Moving between places or status)

3) Groups

ระดับพื้นฐานของเครือข่ายสังคมคือการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหรือตัวแสดงที่สร้างจุดเชื่อมโยงระหว่าง บุคคล 2 คน การเชื่อมโยงระหว่างบุคคล 2 คนทำให้เกิด dyad ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม ดังนั้น dyad จึงเป็นกลุ่มของ actors ในขณะที่ triads เป็น triads of actors. ซึ่งการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ dyads, triads หรือ subgroups

4) Relation

ข้อมูลจะถูกรวบรวมจากหลายๆ จุดเชื่อมโยง หรือ Ties เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง actors ดังนั้นจึงมีการวัดหลายๆความสัมพันธ์ว่าเป็นกลุ่มของ Ties ที่เชื่อมโยงกันระหว่าง actors ในกลุ่ม สำหรับกลุ่มของแต่ละบุคคลอาจวัดได้หลายๆความสัมพันธ์

คนทุกคนที่นำมาเรียงรายชื่อ(Lists)ในเครือข่ายสังคม ถือว่าเป็นตัวแสดงหรือ actors ของเครือข่าย ซึ่งตัวแสดงในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมเรียกว่า โหนด (nodes) และเวทิกซ์(vertices) ในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมี 2 ลักษณะคือ

1. Eco network เป็นการศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประกอบด้วย focal actors เรียกว่า ego และคนที่ ego ติดต่อด้วยเรียกว่า alters (ซึ่งหมายถึงคนที่มีความเชื่อมโยง(tie)กับ actor
2. Complete network เป็นการศึกษากลุ่มคนและความสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านั้น เป็นความสัมพันธ์ของหลายๆ ego networks ที่เชื่อมโยงกัน เป็นกลุ่มขององค์กรหรือกลุ่มบุคคลในขอบเขตของเครือข่ายเดียวกัน

ส่วนวิธีการอธิบายความสัมพันธ์ของเครือข่ายสังคม มี 2 รูปแบบคือ การอธิบายด้วยกราฟ(graph, graph theory)ซึ่งเป็นการแสดงเครือข่ายสังคมด้วยภาพ และการอธิบายด้วยตาราง (matric) ซึ่งสามารถอธิบายได้ใน 2 ลักษณะ (Reis and Andre, 2011, pp.18-19) คือ

1.วิธีการทางสังคมศาสตร์ (Social Science) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมเช่น นักเขียน พนักงาน อาจารย์ นักศึกษา เป็นการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและผลกระทบต่อการทำงานในรูปเครือข่ายสังคม มักจะใช้อธิบายว่าใครเป็นผู้นำ ใครเป็นผู้ตามในเครือข่ายสังคมนั้น

2. วิธีการทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Science) โดยใช้กราฟเป็นการเชื่อมโยงด้วยโหนด (nodes) และจุดเชื่อมโยง (links) ปัจจุบันทฤษฎีกราฟมักใช้ในการหา Communities in networks โดยใช้ formula และ geometric concept ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมขนาดใหญ่

บทสรุป

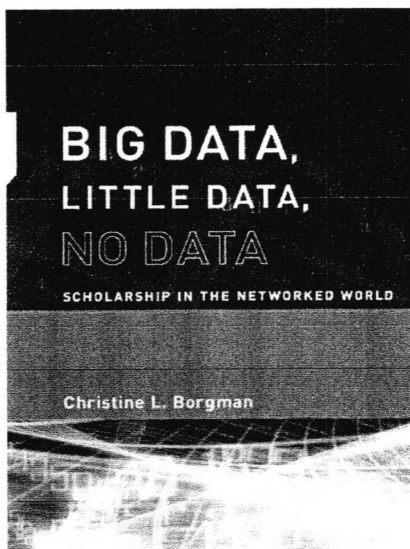
มนุษย์ได้สร้างเครือข่ายสังคมมาเป็นเวลานาน โดยองค์ประกอบของเครือข่ายมีหน่วยของสังคมที่เป็นบุคคล กลุ่มหรือองค์กร และสังคม และมีการเชื่อมโยงโดยการปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร เมื่อเครือข่ายสังคมเป็นกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงเน้นที่บุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าด้วยกันเป็นจุดสำคัญ การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมจึงไม่เพียงเป็นวิธีการวิเคราะห์ แต่เป็นกลุ่มของทฤษฎี โมเดลและการประยุกต์ที่อธิบายแนวคิดของความสัมพันธ์และกระบวนการ ความสัมพันธ์ที่อธิบายโดยการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยของแต่ละบุคคล การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม เป็นการศึกษาของกลุ่มความสัมพันธ์ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล วิธีการอธิบายความสัมพันธ์ของเครือข่ายสังคม มีการอธิบายด้วยกราฟ และการอธิบายด้วยตาราง

ส่วนบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Services: SNS) เป็นแพลตฟอร์มที่ให้บริการออนไลน์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นความสนใจร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรม เหตุการณ์ เรื่องราว ภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายสังคม (Social Networks) หรือความสัมพันธ์ในสังคม (Social Relation) ระหว่างกลุ่มบุคคล แหล่งบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นบริการสารสนเทศบนเว็บที่อนุญาตให้แต่ละคนสร้างโปรไฟล์ของตนเอง สร้างรายชื่อของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนออนไลน์ที่เชื่อมโยงกันแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันภายในระบบ ตัวอย่างบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตเช่น email, Google, Facebook, web blog, twitter, LinkedIn, Instagram และอื่นๆ ดังนั้นสังคมปัจจุบันจึงมีเครือข่ายสังคมที่เชื่อมโยงข้อมูลกันในสังคมเครือข่าย โดยมีบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

- รุจเรขา วิทยาอุทตนิกุล. (2557). *การพัฒนาแบบจำลองเครือข่ายสังคมเพื่อการเพิ่มผลผลิตงานวิจัยในมหาวิทยาลัยวิจัยไทย*. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Birke, D. (2013). *Social networks and their economics*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Carolan, B.V. (2014). *Social network analysis and education: Theory, methods & applications*. London: SAGE Publications.
- Dijk, J.V. (2006). *The network society*. London: SAGE Publications.
- Edelman, G. M. and Tononi, G. (2000). *A universe of consciousness: How matter becomes imagination*. New York: Basic Books.

- Hanneman, R. A. and Riddlw, M. (2005). *Introduction to Social Network Methods*. Riverside, CA.: University of California, Riverside.
- Marin, A. and Wellman, B. 2011. **Social network analysis: An introduction**. In John Scott and Peter J. Carrington (Eds.) *The SAGE Handbook of social network analysis* (pp.11–25). London: SAGE Publications.
- Prell, C. (2012). *Social Network analysis: History, theory & methodology*. London: SAGE Publications.
- Reis, P. and Andre, C. (2011). *Social Network Analysis in Telecommunications*. N.J.: John Wiley & Sons.
- Scott. J. and Carrington, P.J., (Eds.). (2011). *The SAGE Handbook of Social Network Analysis*. London: SAGE Publications.
- Wasserman, S. and Faust, K. (1994). *Social Network Analysis : Methods and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.



บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

โดย รุจเรชา วิทยาอุทมิกุล¹

Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World

Christine L. Borgman, (2015).

Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 400 pp.

Hardcover: \$32.00 ISBN 978-0-262-02856-1

ในปัจจุบัน คำว่า “Big Data” ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากการปรากฏบนหน้าปกนิตยสารทางวิชาการชั้นนำระดับโลกหลายฉบับ เช่น Science, Nature, the Economist และ Wired Magazines อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของหนังสือ Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World ของคริสติน แอล บอร์กแมน (Christine L. Borgman) เล่มนี้ ชี้ให้เห็นว่า การมีข้อมูลที่ถูกต้องย่อมดีกว่าการมีข้อมูลจำนวนมาก ข้อมูลที่มีปริมาณน้อยอาจมีค่ามากกว่าข้อมูลที่มีปริมาณมาก การไม่มีข้อมูล อาจหมายถึงข้อมูลมีอยู่จริงแต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลไม่ได้รับการปลดปล่อยหรือหาข้อมูลไม่พบ ข้อมูลที่อยู่โดดเดี่ยวตามลำพังนั้นมักไม่มีความหมาย ข้อมูลจะมีคุณค่าต่อเมื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่รายล้อมไปด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบเข้าด้วยกัน เช่น ผู้คน แนวปฏิบัติ เทคโนโลยีองค์กร วัตถุที่เป็นรูปธรรม ฯลฯ โดยมีโครงสร้างพื้นฐานของความรู้ (knowledge structure) รองรับ เพื่อให้ข้อมูลที่มีจำนวนมากมายมหาศาลสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีระบบจัดการที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง และมีความยั่งยืน

ศาสตราจารย์คริสติน แอล บอร์กแมน ผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ เป็นประธานหลักสูตรสารสนเทศศึกษาของมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา และมีความเชี่ยวชาญทางด้านสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารทางวิชาการ (scholarly communication) ระหว่างปี ค.ศ. 2012-2013 ศาสตราจารย์บอร์กแมนได้ลาไปปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและ

¹ปร.ด. (สารสนเทศศาสตร์) นักเอกสารสนเทศ (ระดับเชี่ยวชาญ) งานสารสนเทศและห้องสมุดสตางค์ มงคลสุข ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
อีเมล ruchareka.wit@mahidol.ac.th

เป็นอาคันตุกะรับเชิญของสถาบัน Oxford Internet Institute และ Oxford eResearch Centre แห่งมหาวิทยาลัย อ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศสหราชอาณาจักร และได้ใช้เวลาในช่วงนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อแต่งหนังสือ โดยการสนทนาและสัมภาษณ์นักวิชาการของมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ดจำนวนมากและหลากหลายสาขาวิชา

เนื้อหาของหนังสือ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ความหมายของคำว่าข้อมูล ความหมายของคำว่า Big Data, Little Data และ No Data เมื่อพิจารณากราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักวิจัยจากทั่วโลกกับปริมาณข้อมูลวิจัย จะพบว่ามีลักษณะเป็นไปตามทฤษฎีหางยาว (long tail) กล่าวคือ นักวิจัยที่ใช้ข้อมูลปริมาณมาก หรือเป็นโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน (big science) นั้นมีจำนวนน้อย และเป็นงานวิจัยเฉพาะบางสาขาวิชาเท่านั้น เช่น ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ จีโนมิกส์ เป็นต้น ในขณะที่นักวิจัยส่วนใหญ่มักใช้ข้อมูลปริมาณน้อย มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือทำงานตามลำพัง (little science) ดังนั้น ข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิจัย (research data) จึงกระจัดกระจาย และยากต่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ผู้แต่งได้อธิบายถึงความหลากหลายของข้อมูลทางวิชาการ โครงสร้างพื้นฐานของความรู้ การเปิดให้เข้าถึงข้อมูลโดยเสรี (openness) การวิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล เมทาเดตา (metadata) ลักษณะกระบวนการทำงานวิจัย รวมทั้งการอนุรักษ์ข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานวิจัย ที่จะทำให้การแลกเปลี่ยนแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามจรรยาบรรณ

ตอนที่ 2 ลักษณะของข้อมูลจากงานวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ มักมีความแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของขนาดของข้อมูล ต้นกำเนิดหรือแหล่งที่ได้มาของข้อมูล และกระบวนการจัดการข้อมูลที่เกิดขึ้น ผู้แต่งได้อธิบายโดยใช้กรณีศึกษาจากงานวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้ สาขาวิทยาศาสตร์ ใช้ตัวอย่างจากงานวิจัยทางด้านดาราศาสตร์ เครือข่ายเซ็นเซอร์ และจีโนมิกส์ สาขาสังคมศาสตร์ ใช้ตัวอย่างจากงานวิจัยทางด้านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ และสาขามนุษยศาสตร์ ใช้ตัวอย่างจากงานวิจัยทางด้านโบราณคดี ศิลปะ ยุคคลาสสิก และพุทธศาสนศึกษา (จีนิกาย)

ตอนที่ 3 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการนำข้อมูลไปใช้ในเชิงปฏิบัติ การปลดปล่อยข้อมูลให้เป็นอิสระ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล และการนำข้อมูลกลับมาใช้ใหม่ การให้เครดิตแก่เจ้าของข้อมูล ความเป็นเจ้าของข้อมูล การปกป้องและการเปิดเผยข้อมูล การจัดเก็บและการอนุรักษ์ ข้อมูลอะไรบ้างที่ควรเก็บรักษาไว้ และเหตุผลของการเก็บรักษา

ผู้แต่งหนังสือตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายเกี่ยวกับข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งยังไม่มีคำตอบที่กระจ่างชัด เช่น กรณีของการปลดปล่อยข้อมูล การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล การทำซ้ำ และการนำข้อมูลกลับมาใช้ใหม่ ใครเป็นเจ้าของข้อมูล ใครควบคุมสิทธิในการเข้าถึง ใครได้ประโยชน์และใครเสียประโยชน์ การแสวงหาแนวทางในการเชื่อมโยงข้อมูลทางวิชาการในสาขาวิชาเดียวกันที่กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ ทั่วโลกเข้าด้วยกันในลักษณะของเครือข่าย เพื่อให้สามารถนำข้อมูลทางวิชาการไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางแบบ

ข้ามศาสตร์ ผู้แต่งกระตุ้นเตือนและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อ่าน ในการหาทางนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ ประโยชน์ทั้งในเชิงนโยบายระดับประเทศและในเชิงปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น และให้ข้อเสนอแนะว่า การบริหารจัดการข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในระยะยาว จำเป็นต้องลงทุนในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานของความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีอนาคตของแวดวงวิชาการเป็นเดิมพัน ในอนาคตอันใกล้นี้ ข้อมูลจากการวิจัยทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการหรือสิ่งตีพิมพ์ (publications) และข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ (research data) จะค่อยๆ มาบรรจบกัน และการเปิดให้เข้าถึงข้อมูลวิจัยอย่างเสรีจะเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งยิ่งใหญ่ของโลก

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางวิชาการทุกระดับและทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ นักวิจัย บรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักเทคโนโลยีสารสนเทศ และนักศึกษาโดยเฉพาะสาขาวิชาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ รวมทั้งผู้บริหารแหล่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัยและสำนักพิมพ์ผู้ผลิต ในการติดตามความก้าวหน้าของระบบบริหารจัดการเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศ และความรู้จากการทำงานวิจัยทั่วโลก เพื่อเตรียมความพร้อมและรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อมูลบรรณานุกรม

Borgman, C.L. (2015). *Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World*. Cambridge, MA: MIT Press.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ใน

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พร้อมไฟล์ข้อมูล
- ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมคุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ 3–5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - เนื้อเรื่องประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา จะต้องมียุทธการอ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ห้าบบบทความ

- การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้

ตัวอย่างภาษาไทย

อังสนา ังไย (2556)...หรือ...(อังสนา ังไย, 2556)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ

Maxwell (2013)...หรือ... (Maxwell, 2013)

กรณีใส่เลขหน้า

อังสนา ังไย (2556, น. 11)... หรือ...(อังสนา ังไย, 2556, น. 11)

Maxwell (2013, pp. 23–24)... หรือ... (Maxwell, 2013, pp. 23–24)

● รายการอ้างอิง ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 ดังตัวอย่าง

✧ หนังสือ

น้ำทิพย์ วิภาวิน, และนงเยาว์ เปรมกมลเนตร. (2551). *นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอที โซลูชั่น.

✧ บทความวารสาร

เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง. (2554). แนวคิดเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 29(2), 65–72.

✧ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

อังสนา ชงไชย. (2556). สถานการณ์การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในยุค OA. ใน สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, *สารสนเทศเพื่อการวิจัยในยุค Open Access*. การประชุมวิชาการ STKS ประจำปี 2556. ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัล, กรุงเทพมหานคร.

✧ วิทยานิพนธ์

จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี. (2553). *การพัฒนาระบบการสืบค้นข้อมูลอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ด้วยศัพท์สัมพันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

✧ สื่อออนไลน์

อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2553). *ความคิดและจิตใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. สืบค้นจาก www.thaigifted.org

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับบทความ พร้อมไฟล์ข้อมูลไปที่
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021
e-mail: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission to Publish in TLA Research Journal

Contribution:

Contributions can be research article or review article in library and information science and related fields. All articles are considered for publication in TLA Research Journal with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

- The manuscripts of article should be longer than 15 pages, printed on one-side of the A4 paper, submitted with and electronic document.
- The article should include with the following components:
 - Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization) in both Thai and English.
 - Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.
 - Contents of the article should include an Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References.
 - Accompanied tables, pictures, diagrams should be on separated sheets of paper. Pictures may be either colored or black and white prints, but should be of high quality.

Citations and References:

APA style, sixth edition requires both in-text citations and a reference list. Each reference cited in text must alphabetical reference list at the end of the article.

- **Citing References in Text.** This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the year of publication in parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of citation of Thai name:

Angsana Thongchai (2556)... or ... (Angsana Thongchai, 2556)

Examples of citation of Foreign name:

Maxwell (2013)...or... (Maxwell, 2013)

Examples of citing specific parts of a source:

Angsana Thongchai (2556, p.11)... or ... (Angsana Thongchai, 2556, p.11)

Maxwell (2013, pp. 23–24)... or ... (Maxwell, 2013, pp. 23–24)

• **Reference List.** All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. If the cited items are both in Thai and English, listed Thai items first and then followed by English items. APA style, sixth edition is used for writing of the references. Examples are as follows:

✧ **Books**

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and Serials Cataloguing*. London: Facet Publishing.

✧ **Journal articles**

Agosto, D. E., and Hughes–Hassell, S. (2005). People, places, and questions: An investigation of the everyday life information-seeking behaviors of urban young adults. *Library & Information Science Research*, 27, 141–163. doi: 10.10016/j.lisr.2005.01.002

Meert, D. L., and Given, L. M. (2009, January). Measuring quality in chat reference consortia: A comparative analysis of responses to users' queries. *College & Research Libraries*, 70(1), 71–84.

✧ **Proceedings**

Musoke, M. G. N., and Namugera, L. (2014, August). *Librarians' contribution to social change through information provision: the experience of Makerere University Library*. Paper presented at The IFLA World Library and Information Congress 2014 Conference on Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge, Lyon. Retrieved from <http://library.ifla.org/1054/>

✧ **Master's Theses or Doctoral Dissertations**

Lugya, F. K. (2010). *Successful resource sharing in academic and research libraries in Illinois: lessons for developing countries*. (Master's thesis, Library and Information Science, University of Illinois at Urbana–Champaign). Retrieved from <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/15450>

✧ **Online resources**

Boss, R. W. (2004). *RFID technology in libraries*. Retrieved from <https://www.ala.org/PrinterTemplate.cfm?Section=technotes&Template=/ContentManagement/HTMLDisplay.cfm&ContentID=68138>

Submission of the Manuscript:

All correspondences, printed and electronic, Should submitted to:

Thai Library Association
1346 Arkarn Songkrua Road 5,
Klongchan, Bangkok,
Bangkok 10240

Tel. 0-2734-9022-3; Fax. 0-2734-9021
e-mail: tla2497@yahoo.com



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021 มือถือ 089-893-9397

วารสารวิจัย

ใบบอกรับ/สั่งซื้อ

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 350 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 230 บาท (รวมค่าส่ง)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____

หน่วยงาน _____

โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

สถานประกอบการ () สำนักงานใหญ่ () สาขา _____

ที่อยู่ _____

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรหรือบัตรประจำตัวประชาชน _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

() บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copy) รวมเป็นเงิน _____ บาท

() สั่งซื้อฉบับปลีก _____ ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____
จำนวน _____ ชุด (copyรวมเป็นเงิน _____ บาท

() เงินสด () โอนเงินเข้าบัญชี

ชื่อบัญชี

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ -ธุรกิจ

เลขที่บัญชี

113-221-984-8

ธนาคาร

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา คลองจั่น

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร
วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021
สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถ.อาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 02-734-9022-3 โทรสาร 02-734-9021 www.tla.or.th E-Mail: tla2497@yahoo.com

ใบสมัครสมาชิก / ต่ออายุสมาชิก

ข้อมูลผู้สมัคร ☐ บุคคล ☐ หน่วยงาน
ชื่อ-นามสกุล ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว (ภาษาไทย).....
FIRST-LASTNAME ☐ MR. ☐ MS. (ENGLISH).....
วัน/เดือน/ปีเกิด (พ.ศ.)..... (เพื่อประโยชน์ในการจัดงานมูทิตาจิต เนื่องในโอกาสเกษียณอายุการทำงาน)
เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน.....

ข้อมูลการศึกษา

ปริญญาตรี/โท/เอก..... คณะ/สาขา..... ปีที่จบ.....
มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....

ที่อยู่หน่วยงาน ชื่อหน่วยงาน..... ☐ สำนักงานใหญ่ ☐ สาขา.....
เลขที่..... หมู่ที่..... อาคาร/หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....
ถนน..... ตำบล/แขวง..... เขต/อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....
E-mail..... เลขประจำตัวผู้เสียภาษี.....

ที่อยู่บุคคล บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... อาคาร/หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....
ถนน..... แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....
มือถือ..... E-mail.....

โปรดระบุ ต้องการให้จัดส่งข้อมูล/ข่าวสารของท่านที่ ☐ หน่วยงาน หรือ ☐ บ้าน

ประเภทของสมาชิก

- | | | |
|---|-----------|------------------------|
| ☐ บุคคล ตลอดชีพ | 2,000 บาท | } ออกใบเสร็จในนามบุคคล |
| ☐ สามัญ บุคคลรายปี | 500 บาท | |
| ☐ วิสามัญ บุคคลรายปี | 300 บาท | |
| ☐ นิติบุคคล ตลอดชีพ | 3,000 บาท | |
| ☐ นิติบุคคล รายปี | 1,200 บาท | |

เลือกชมรมที่ต้องการ ฟรี!!! 1 ชมรม ชมรมต่อไป ต้องชำระค่าบำรุงเพิ่มในอัตราปีละ 100 บาท ตลอดชีพ 600 บาท

- | | |
|--|--|
| ☐ ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา / ชบอ. | ☐ ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน / ชบร. |
| ☐ ชมรมห้องสมุดประชาชน / ชปช. | ☐ ชมรมห้องสมุดเฉพาะ / ชพ. |
| ☐ ชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ / ชนช. | ☐ ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ / ชช. |
| ☐ ชมรมห้องสมุดเพื่ออาชีพศึกษาและเทคโนโลยี / ชอท. | |
| ☐ ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ / ชสบ. | |

การชำระเงิน

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาคลองจั่น
ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย-ธุรกิจ
เลขที่ 113-221-984-8

- หมายเหตุ** 1. กรุณาส่งโทรสารหรืออีเมลใบสมัครสมาชิกพร้อมหลักฐานการโอนมาที่สำนักงาน (tla2497@yahoo.com)
2. หากสมัครในนามหน่วยงาน กรุณาใส่ชื่อบรรณารักษ์ หรือบุคคลสำหรับติดต่อกับสมาคมห้องสมุดฯ
3. หากสมัครในนามบุคคลกรุณาใส่เลขบัตรประจำตัวประชาชนด้วย และหากสมัครในนามนิติบุคคลกรุณาใส่เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรด้วย หากไม่เติม สำนักงานฯ จะออกใบเสร็จรับเงินให้ไม่ได้
4. สมาชิกที่เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่อยู่ หรือสำนักงาน หรือย้ายสังกัด ต้องแจ้งให้สำนักงานสมาคมฯ ทราบ

สิทธิพิเศษของสมาชิก

1. ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ สิ่งพิมพ์ของสมาคมฯ ได้แก่ วารสารห้องสมุด
2. ได้รับส่วนลดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคมฯ และชมรมในสังกัด
3. ได้รับบริการต่าง ๆ จากสมาคมฯ เช่น การให้คำปรึกษาและแนะนำ การจัดตั้งและพัฒนาห้องสมุด
4. มีส่วนร่วมในการบริหารสมาคมฯ การพัฒนาวิชาชีพ และบริการทางวิชาการแก่สังคม อันแสดงถึงความรู้

ความสามารถของท่าน

5. ได้รับส่วนลดในการจัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ของสมาคมฯ ในราคาพิเศษ
6. ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมโครงการการประชุมห้องสมุดดีเด่น และบุคคลดีเด่นในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

คุณสมบัติของสมาชิกสามัญ

1. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น และสอนหรือเคยสอน วิชาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี

คุณสมบัติของสมาชิกวิสามัญ

1. เป็นหรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด
2. เป็นนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นผู้สนใจเกี่ยวกับห้องสมุด กิจกรรมในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นๆ



TLA Research Journal

(Thai Library Association)

Vol. 8 No. 2 July-December 2015

ISSN 1905-0793

Editorial

Internationalization of Library and Information Science Education in Thailand

Chutima Sacchanand..... 1

The Research Synthesis on Library and Information Science

Uraivan Vorakulrungson..... 20

A Needs assessment of University Library Management to Enhance Lifelong Learning Skills of Students

Subin Chaiya, Pruet Siribanpitak and Piyapong Sumettikoon..... 35

Guideline of Using Social Media for Internal Public Relation in Kasetsart University

Jutharat Sarawanawong..... 55

Awareness of Information Ethics in Using Facebook Among Chulalongkorn University Undergraduate Students

Itsaya Mee-ngren and Pimrumpai Premsmrit..... 70

Factors Affecting Srinakharinwirot University Library Staff Participation In an Internal Quality Assurance (IQA) System

Piamsuk Thungkawee..... 82

Information Literacy Level for Development Guidelines of Child-Care Managers in Early Childhood Centers of Local Government in Thailand

Boonyalak Tumnanchit and Saisuda Puntrakool..... 92

The Development of the Online Computer Course Model for Primary Students

Vacharaporn Pengsuk, Angkana Karanyathikul and Chatree Gerdtham.... 109

Review Article: Social Network in a Networked Society

Namthip Wipawin..... 119

Book Review: Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World

Ruchareka Wittayawuttikul..... 128